

অসমৰ ৰাজনৈতিক বিকাশ (১৮২৬-১৯৮৫)

প্ৰয়োজনীয় তথ্য

- ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিছত অসমত ব্ৰিটিছ শাসনৰ আৰম্ভণি। ব্ৰিটিছ শাসনত ৰাজ্যখনৰ প্ৰশাসনিক, ৰাজহ আৰু ন্যায়িক ব্যৱস্থাৰ সংস্কাৰ সাধন। ইংৰাজৰ শাসনৰ বিৰুদ্ধে উজনি অসমত আহোম ডা-ডাঙৰীয়া এচামে বিদ্ৰোহ গঢ়ি তুলিছিল।
- ব্ৰিটিছৰ বৰ্দ্ধিত ভূমি ৰাজহৰ বিৰুদ্ধে অসমত কেবাটাও কৃষক বিদ্ৰোহৰ সৃষ্টি হৈছিল।
- চিপাহী বিদ্ৰোহৰ সময়ত মণিৰাম দেৱানৰ নেতৃত্বত অসমৰ পৰা ইংৰাজক খেদি পঠিওৱাৰ বাবে কৰা পৰিকল্পনা ব্যৰ্থ হৈছিল।
- ইংৰাজ আমোলত ৰাজনৈতিক-সামাজিক সচেতনতা বৃদ্ধিৰ বাবে ৰাজ্যখনত কেবাটাও অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল।
- স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ কালছোৱাত অসমতো সাম্ৰাজ্যবাদ বিৰোধী মুক্তি চেতনাৰ উন্মেষ ঘটিছিল।
- স্বাধীনতা লাভৰ পিছত গোপীনাথ বৰদলৈৰ নেতৃত্বত অসমত ৰাজ্য চৰকাৰ এখন গঠন হয়। স্বাধীন দেশত ৰাজ্যখনত আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন, উদ্যোগ, ৰেলপথ আৰু যাতায়ত-যোগাযোগৰ উন্নতি সাধন হোৱা দেখা যায়।
- চীন-ভাৰতৰ যুদ্ধ, ভৈয়ামৰ জনজাতীয় ৰাজনীতি, ভাৰত-পাক যুদ্ধই অসমৰ ওপৰত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছিল।
- অবৈধ অনুপ্ৰৱেশক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠা বিদেশী বিতাড়ন আন্দোলনটো অসম চুক্তি সম্পাদনৰ জৰিয়তে সামৰণি পৰে। ১৯৮৫ চনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে আঞ্চলিক দল অসম গণ পৰিষদৰ নেতৃত্বত অসমত ৰাজ্য চৰকাৰ এখন গঠন হয়।

ইয়াণ্ডাবু সন্ধি ; পৰিক্ৰমা, চৰ্তাৱলী আৰু ফলাফল ঐতিহাসিক পৰিক্ৰমা : আহোম শাসনৰ অৱনতি

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পটভূমি : ঊনৈশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে ইংৰাজে অসম দখল কৰাৰ আগে আহোমসকলে প্ৰায় ছয়শ বছৰকাল অসমত ৰাজত্ব চলাইছিল। আহোম ৰাজ্যখন পূবে পাটকাই পৰ্বতৰ পৰা পশ্চিমে মানাহ নদীলৈকে প্ৰায় আঠশ কিলোমিটাৰ পৰ্যন্ত বিস্তৃত আছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ উত্তৰে ভূটীয়া, অকা, দফলা, মিচিং, মিচিমি আৰু চিংফৌসকলৰ বসতি অঞ্চল চুইছিল। দক্ষিণে আহোম ৰাজ্যখনে নগাভূমিলৈ বিস্তাৰ লাভ কৰাৰ লগতে মণিপুৰ আৰু ব্ৰহ্মদেশৰ সীমা স্পৰ্শ কৰিছিল। আহোমসকলে মূলতঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত শাসন কৰিলেও, উত্তৰ-পূব ভাৰতত আহোম ৰাজশক্তিক দাঁতি-কাষৰীয়া সৰু-বৰ ৰাজ্যই মান্যতা প্ৰদান কৰিছিল।

অসম ৰাজ্যখন ভৌগোলিক অৱস্থানৰ বাবে দীৰ্ঘদিন ধৰি ভাৰত ভূমিৰ মূল ভূ-খণ্ডৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ আছিল। আনহাতে, পাহাৰ-পৰ্বত, নৈ-বিলেৰে ভৰা অসমৰ শাসনকৰ্তা আহোমসকলেও একাষৰীয়াকৈ থকা নীতিকে অৱলম্বন কৰিছিল।

আহোম শাসনলৈ চালে দেখা যায়, ৰুদ্ৰসিংহৰ পিছৰকালৰ আহোম ৰাজসকল দুৰ্বল আছিল। আহোম ৰাজ্য শাসনৰ বাবে সিংহাসনৰ দাবীদাৰ সকলৰ মাজত অৰিয়া-অৰিৰো সৃষ্টি হৈছিল। আহোম শাসনৰ দুৰ্বলতা, ডা-ডাঙৰীয়াৰ মইমতালি আৰু শাক্তপন্থা-বৈষ্ণৱপন্থাৰ সংঘাতৰ ফলত অসমত তিনিটাকৈ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ সূচনা হৈছিল। আহোম ৰাজশক্তিৰ বিৰুদ্ধে সৃষ্টি হোৱা মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহে আহোম শাসনৰ ভেটি দুৰ্বল কৰি তুলিছিল। বিদ্ৰোহী মোৱামৰীয়াসকলে আহোমৰ ৰাজধানী দখল কৰাৰ চেষ্টা চলোৱাত, গৌৰীনাথ সিংহই ৰাজধানী এৰি গুৱাহাটীত আশ্ৰয় ল'বলগীয়া হৈছিল। গৌৰীনাথে মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ দমন কৰাৰ বাবে সামৰিক সাহায্য বিচাৰি লৰ্ড কৰ্ণৱালিচলৈ আবেদন জনাইছিল।

১৭৮৪ চনত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে ঘোষণা কৰা নীতি অনুসৰি গৱৰ্ণৰ-জেনেৰেল লৰ্ড কৰ্ণৱালিচে দেশীয় ৰাজ্যৰ আভ্যন্তৰীণ ক্ষেত্ৰত হস্তক্ষেপ কৰিব বিচৰা নাছিল। কিন্তু ৰংপুৰৰ কালেক্টৰ আৰু কোচ বিহাৰৰ কমিচনাৰ দুগৰাকীয়ে আহোম ৰাজ্যৰ ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাই অসম আৰু বঙ্গদেশৰ ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ পৰিৱেশ বিনষ্ট কৰিব পাৰে বুলি গৱৰ্ণৰ-জেনেৰেলক সতৰ্ক কৰি দিছিল। আনহাতে গৌৰীনাথ সিংহই কোম্পানীৰ সেনা বাহিনীৰ খা-খৰচ দিবলৈ সন্মতি প্ৰকাশ কৰাত কৰ্ণৱালিচে, 'অসমৰ আভ্যন্তৰীণ পৰিস্থিতিটো ভালদৰে জনাৰ বাবে' আৰু 'ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ খা-খৰচ' সংগ্ৰহ কৰাৰ অৰ্থে কেপ্তেইন থমাছ ৱেলচক অসমলৈ প্ৰেৰণ কৰাৰ অনুমতি প্ৰদান কৰিছিল।

১৭৯২ চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহত ৱেলচক অসমলৈ প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল। ৱেলচে অসমৰ ব্যৱসায়-বাণিজ্য, বিশেষকৈ নিমখৰ বিশাল বাণিজ্যৰ সম্ভাৱনাৰ বিষয়ে কৰ্ণৱালিচক অৱগত কৰিছিল। কেপ্তেইন ৱেলচে গৌৰীনাথ সিংহক আহোমৰ সিংহাসনত পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে, কামৰূপৰ পৰা বৰকান্দাজসকলক বঙ্গদেশলৈ ঘূৰাই পঠিয়ায় আৰু উজনি অসমত মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহীসকলক পৰাভূত কৰাত সাফল্য অৰ্জন কৰে। কিন্তু কৰ্ণৱালিচৰ পৰিবৰ্তী গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল, চাৰ জনচোৰে, দেশীয় ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰহণ কৰা অনা-হস্তক্ষেপ নীতিৰ বাবে

ৰেলচক অসমৰ পৰা উভটি যাবলৈ নিৰ্দেশ জাৰি কৰিছিল। ইয়াৰ সুযোগ লৈ, বৰকান্দাজসকলে কামৰূপ আৰু দৰং অঞ্চলত পুনৰ প্ৰৱেশ কৰি উপদ্ৰৱ আৰম্ভ কৰিছিল। মোৰামৰীয়া, খামতি আৰু চিংফৌসকলেও আহোম শাসনৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ গঢ়ি তুলিছিল।

মানৰ আক্ৰমণ : গৌৰীনাথ সিংহৰ অকাল বিয়োগৰ পিছত আহোম ৰাজবংশটো সিংহাসনৰ উত্তৰাধিকাৰীক কেন্দ্ৰ কৰি বিভক্ত হৈ পৰিছিল। কমলেশ্বৰ সিংহ আৰু চন্দ্ৰকান্ত সিংহ পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ হাতৰ পুতলাত পৰিণত হৈছিল। নামনি অসম শাসনৰ দায়িত্বত থকা বদন বৰফুকনে পূৰ্ণানন্দৰ ৰাজনৈতিক হস্তক্ষেপৰ বিৰোধিতা কৰিছিল আৰু এই কথাত ক্ষুদ্ধ হৈ বুঢ়াগোহাঁইয়ে বদন বৰফুকনক গুৱাহাটীৰ পৰা ধৰি আনিবলৈ সেনা প্ৰেৰণ কৰিছিল। বদনে এই কথা আগতীয়াকৈ গম পাই কলিকতালৈ পলাই যায়। কলিকতাত পূৰ্ণানন্দৰ বিৰুদ্ধে ইংৰাজৰ সহায় লাভ কৰাত বিফল হৈ অমৰপুৰত থকা ব্ৰহ্মদেশৰ প্ৰতিনিধিৰ ওচৰত পূৰ্ণানন্দৰ বিৰুদ্ধে সহায় বিচাৰে। ব্ৰহ্মদেশৰ শাসনকৰ্তাই পূৰ্বৰে পৰা নিজ দেশৰ সীমা পশ্চিমফালে সম্প্ৰসাৰণ কৰাৰ বাবে সুযোগ বিচাৰি আছিল। বদন বৰফুকনৰ প্ৰস্তাৱলৈ সহঁৰি জনাই ১৮১৭ চনত মান সেনাবাহিনী এটা আহি অসমত উপস্থিত হৈছিল আৰু মানে চন্দ্ৰকান্ত সিংহক আহোম সিংহাসনত প্ৰতিষ্ঠা কৰি নিজ দেশলৈ উভটি গৈছিল। মান উভটি যোৱাৰ পিছতে চন্দ্ৰকান্তক পুনৰবাৰ ক্ষমতাত্যাগ কৰি তেওঁৰ ঠাইত পুৰন্দৰ সিংহক আহোম ৰাজ্য শাসনৰ দায়িত্বভাৰ অৰ্পণ কৰে। চন্দ্ৰকান্তৰ অনুৰোধমৰ্মে ১৮১৯ চনত পুনৰ মান সেনা অসমত প্ৰৱেশ কৰে। মান সেনাপতি আলা মিঙ্গিক প্ৰতিৰোধ কৰিব নোৱাৰি পুৰন্দৰে গুৱাহাটীত আশ্ৰয় লয় আৰু পৰবৰ্তী কালত বঙ্গদেশৰ শিলমাৰীত বাহৰ পাতে। মানে চন্দ্ৰকান্ত সিংহক পুনৰ আহোম ৰজাকপে ঘোষণা কৰে।

কিন্তু স্বৰ্গদেউৰ দায়িত্ব লোৱাৰ কিছুদিন পিছতেই চন্দ্ৰকান্তই মানৰ আশ্ৰয়সন্মূলক নীতিৰ উমান পায়। কিয়নো মানে দ্বিতীয়া অসমলৈ অহাৰ সময়ত অসম ভূখণ্ড দখল কৰাৰ পৰিকল্পনা কৰি আহিছিল। মান ৰজা বা-গী দাৱ'ৰে অসমক ব্ৰহ্মদেশৰ লগত চামিল কৰাৰ আঁচনি লৈছিল। মান ৰজাৰ এনে দৃষ্টিভঙ্গীৰ বাবে চন্দ্ৰকান্ত সিংহ মানৰ হাতৰ পুতলাত পৰিণত হৈছিল। নিৰুপায় হৈ চন্দ্ৰকান্তই নিজ ৰাজ্য এৰি বঙ্গদেশত আশ্ৰয় ল'বলৈ বাধ্য হৈছিল আৰু মানৰ হাতৰ পৰা আহোম ৰাজ্য পুনৰ উদ্ধাৰ কৰাৰ চেষ্টা চলাইছিল। মান ৰজাই অসমৰ ৰাজনৈতিক ঘটনাৱলীক গভীৰভাৱে লৈছিল আৰু ১৮২২ চনত ৩০,০০০ মান সেনাৰে সৈতে সেনাপতি মিঙ্গিমাহা বন্দুলাক অসমলৈ প্ৰেৰণ কৰে। মিঙ্গিমাহাৰ আগমনে অসমত আহোম শাসনৰ অন্ত পেলায়। মিঙ্গিমাহাই আহোম ৰাজবংশৰ যোগেশ্বৰ সিংহক আহোম সিংহাসনত বহুৱালেও প্ৰকৃত অৰ্থত শাসনৰ বাঘজৰী নিজে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ লয় আৰু অসমত অত্যাচাৰৰ এক অবৰ্ণনীয় অধ্যায়ৰ সূচনা কৰে।

অসমৰ ৰাজনৈতিক ঘটনা প্ৰবাহৰ বিষয়ে ৰংপুৰৰ চিভিল কমিছনাৰ ডেভিড স্কটে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ উৰ্দ্ধতন কৰ্তৃপক্ষক জনাই আছিল। ১৮২২ চনৰ জুলাই মাহত উৰ্দ্ধতন কৰ্তৃপক্ষলৈ লিখা প্ৰতিবেদনত এই বুলি জনাইছিল যে মানসকলে অসমৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ কৰ্তৃত্ব স্থাপন কৰে আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰতিনিধি এজনক ৰাজ্যখনৰ সৰ্বোচ্চ ক্ষমতাৰ গৰাকী ৰূপে নিয়োগ কৰা ঘটনাই আহোম ৰাজ্যখন ব্ৰহ্মদেশৰ সম্ৰাটৰ অধীনলৈ যোৱা বুলি বিবেচনা কৰিব পাৰি।

এই সময়ছোৱাত ব্ৰহ্মদেশ আৰু ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ মাজৰ সম্পৰ্ক বিঘ্নিত হৈ পৰিছিল। মানসকলে

বংপুৰ এলেকাৰ হাৰাঘাট অঞ্চলত লুটপাত চলোৱাৰ উপৰি ব্ৰিটিছ অধীকৃত গোৱালপাৰাত অনুপ্রৱেশ কৰিছিল। মিঙ্গিমাহা বন্দুলাই বিশাল আয়োজনেৰে গোৱালপাৰা আক্ৰমণ কৰাৰ প্ৰস্তুতি চলোৱা বুলি উৰা বাতৰি বিয়পি পৰিছিল। ১৮২৩ চনত মানসকলে চিটাগং সীমান্তৰ চাহপুৰী দ্বীপটো দখল কৰে। একে সময়তে মানে মণিপুৰৰ ৰজা গন্তীৰ সিংহৰ ওচৰত কাছাৰৰ ৰজা গোবিন্দ চন্দ্ৰক মণিপুৰৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰাৰ দাবী উত্থাপন কৰে। বংগদেশক তিনিওফালৰ পৰা আক্ৰমণ কৰাৰ বাবে মানে লোৱা সামৰিক প্ৰস্তুতিয়ে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ প্ৰশাসনক সতৰ্ক কৰি তোলে।

ব্ৰহ্মদেশে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অধীকৃত অঞ্চলত নিৰাপত্তাৰ প্ৰতি ভাবুকি সৃষ্টি কৰাৰ লগতে উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত ইংৰাজৰ বাণিজ্যিক স্বাৰ্থকো বিঘ্নিত কৰিছিল। এনে পৰিস্থিতিত ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ চৰকাৰে দেশীয় ৰাজ্যৰ প্ৰতি গ্ৰহণ কৰা অনা-হস্তক্ষেপ নীতিক পুনৰ বিবেচনা কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল।

প্ৰথম ইংগ-বাৰ্মা যুদ্ধ : ১৮২৩ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত বংপুৰৰ কমিছনাৰৰ দায়িত্বৰ লগতে ডেভিদ স্কটক উত্তৰ-পূব সীমান্তৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ এজেণ্ট হিচাপে নিযুক্তি প্ৰদান কৰে। ডেভিদ স্কটে পঠোৱা কেইবাখনো প্ৰতিবেদন চালি জাৰি চাই, ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল পৰিষদে মানক কঠোৰ শাস্তি প্ৰদান কৰা আৰু অসমৰ পৰা খেদি পঠিওৱাৰ বাবে নীতি-নিৰ্ধাৰণ কৰে। আৰাকান, অসম আৰু কাছাৰত মানে কৰা অনুপ্রৱেশৰ ঘটনাক ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানী আৰু ব্ৰহ্মদেশৰ মাজৰ যুদ্ধ সদৃশ বাতাবৰণ বুলি বিবেচনা কৰা হয় আৰু ১৮২৪ চনত ব্ৰহ্মদেশৰ বিৰুদ্ধে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে।

লেফটেনেণ্ট ক'ল'নেল ৰিচাৰ্ডচৰ নেতৃত্বত এটা ব্ৰিটিছ সেনা বাহিনী ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকালৈ অগ্ৰসৰ হয় আৰু বংপুৰ অধিকাৰ কৰে। কাছাৰ আৰু মণিপুৰৰ পৰাও মানসকলক খেদি পঠিওৱা হয়। একে সময়তে আৰাকান, টেনাচেৰিম, পেণ্ডু আৰু উজনি ব্ৰহ্মদেশত ইংৰাজ সেনাই মানৰ বিৰুদ্ধে সামৰিক অভিযান চলায় আৰু ইয়াৰ ফলত ব্ৰহ্মদেশৰ বৃহৎ ক্ষতি হয়। ইতিমধ্যে ১৮২৫ চনৰ এপ্ৰিল মাহত মিঙ্গিমাহা বন্দুলাৰ মৃত্যু হয় আৰু ১৮২৬ চনত মানে ব্ৰিটিছ সেনাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰয়োজনীয় প্ৰতিৰোধ গঢ়ি তোলাত বিফল হয়। জেনেৰেল আৰ্চিবল কেম্বেলৰ নেতৃত্বত মূল ব্ৰিটিছ সেনাবাহিনীয়ে ব্ৰহ্মদেশৰ ৰাজধানী আভাৰ ওচৰত অৱস্থিত ইয়াণ্ডাবু নামৰ গাঁও এখনত উপস্থিত হয়। এনে পৰিস্থিতিত বাধ্য হৈ মান ৰজা বা-গী-দাও য়ে ইংৰাজক সন্ধিৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ায়। মানৰজা বা-গী-দাও আৰু জেনেৰেল আৰ্চিবল কেম্বেলৰ মাজত ১৮২৬ চনৰ ২৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে ঐতিহাসিক ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয়।

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চৰ্তাৱলী : ইয়াণ্ডাবু সন্ধিত ভালেমান গুৰুত্বপূৰ্ণ চৰ্ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হয় আৰু অসম তথা দাঁতিকাষৰীয়া ৰাজ্যসমূহৰ ওপৰত ইয়াৰ প্ৰভাৱ পৰাতো বাৰুকৈয়ে পৰিলক্ষিত হয়।

ইংগ-বাৰ্মা যুদ্ধৰ আৰম্ভণিতে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে অসম ভূমিক মানৰ কবলৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰি উভটি যোৱাৰ ইচ্ছা ব্যক্ত কৰিছিল যদিও দক্ষিণ-পূব এছিয়াত ব্ৰিটিছ সাম্ৰাজ্যবাদী আকাংক্ষা পূৰণৰ লক্ষ্য, আহোম ৰাজবংশৰ প্ৰতিনিধি সকলৰ মাজত সিংহাসনক লৈ হোৱা প্ৰতিযোগিতা আৰু অসমৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদৰাজিক উপনিবেশিক শোষণৰ আওতালৈ অনাৰ বাবে ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে আহোম ৰাজবংশৰ প্ৰতিনিধিৰ সৈতে কোনো আলাপ আলোচনা নকৰাকৈ ব্ৰহ্মদেশৰ ৰজাৰ সৈতে সন্ধিত মিলিত হৈ, অসমৰ ভৱিষ্যত নিৰ্ণয় কৰিছিল। এই সন্ধিৰ চৰ্তাৱলী তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

- (১) ব্ৰহ্মদেশ আৰু ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ মাজত স্থায়ী শান্তি আৰু বন্ধুত্বপূৰ্ণ সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰা হ'ব।
- (২) অসম, মণিপুৰ আৰু আৰাকান অঞ্চলবোৰ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ শাসনৰ অধীনলৈ যায়; লগতে আভাৰ ৰজাই কছাৰী ৰাজ্য আৰু জয়ন্তীয়া ৰাজ্যৰ বিৰুদ্ধে কৰা আচৰণ বন্ধ কৰিবলৈ সন্মতি প্ৰদান কৰে।
- (৩) যুদ্ধৰ ক্ষতিপূৰণ হিচাপে মান ৰজাই ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীক এক নিযুত পাউণ্ড আদায় দিবলৈ মান্তি হয়।
- (৪) ব্ৰহ্মদেশৰ ৰাজধানী আভাত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ কূটনৈতিক প্ৰতিনিধি ৰখাৰ অনুমতি প্ৰদান কৰা হয়।

এই সন্ধিৰ দুই নম্বৰ চৰ্ত অনুসৰি অসমখন ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীক এৰি দিয়া বুলি উল্লেখ কৰিলেও বিষয়টো সন্দৰ্ভত ইয়াণ্ডাবু সন্ধিত সুস্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা নাই। সন্ধিৰ দুই নম্বৰ দফাটোত এইদৰে উল্লেখ আছে— ‘আভাৰ ৰজাই অসম ৰাজ্যৰ ওপৰত থকা তেওঁৰ দাবী উঠাই লয় আৰু এই ৰাজ্য তথা ইয়াৰ তলতীয়া ৰাজ্যসমূহৰ লগতে চুবুৰীয়া ক্ষুদ্ৰ ৰাজ্য কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়াৰ ক্ষেত্ৰত ভৱিষ্যতে হস্তক্ষেপ নকৰে’।

সন্ধিত উল্লেখ কৰে যে মণিপুৰৰ ৰজা গন্তীৰ সিঙে নিজ ৰাজ্যলৈ উভতি যোৱাৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিলে, ব্ৰহ্মদেশৰ ৰজাই তেওঁক মণিপুৰৰ ৰজা হিচাপে স্বীকৃতি দিব লাগিব। এই কথাখিনিৰ বাদে অসম, কাছাৰ, জয়ন্তীয়া আৰু মণিপুৰৰ বিষয়ে চুক্তিৰ আন কোনো চৰ্তত একো কথা উল্লেখ কৰা নাই। সন্ধিৰ দুই নম্বৰ দফাটোৱে অসম, কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়াক সমান মৰ্যাদা প্ৰদান কৰিছে আৰু অসমৰ ক্ষেত্ৰত কোনো ধৰণৰ কথা বিশেষভাৱে সন্নিবিষ্ট কৰা হোৱা নাই।

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ ফলাফল : এই সন্ধিৰ ফলস্বৰূপে ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে কাছাৰ, জয়ন্তীয়া, মণিপুৰ আৰু অসমৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰহণ কৰা ৰাজনৈতিক সিদ্ধান্তবোৰ লক্ষ্য কৰিবলগীয়া। কোম্পানীয়ে ৰজা গোবিন্দ চন্দ্ৰ আৰু ৰজা ৰামসিংহক কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়া ৰাজ্য দুখন শাসন কৰাৰ কৰ্তৃত্ব প্ৰদান কৰে যদিও আহোম ৰাজ প্ৰতিনিধিসকলৰ ক্ষেত্ৰত এনে অধিকাৰ প্ৰদান কৰাৰ পৰা বিৰত থাকে।

কাছাৰ : কাছাৰৰ ৰজা গোবিন্দ চন্দ্ৰই কোম্পানীক ১০,০০০ টকা বছৰেকীয়া বৰঙণি দিয়াৰ লগতে কাছাৰৰ আভ্যন্তৰীণ প্ৰশাসনত ব্ৰিটিছৰ হস্তক্ষেপ মানি লৈছিল।

জয়ন্তীয়া : জয়ন্তীয়া ৰজা ৰাম সিংহই কাছাৰৰ দৰে বছৰেকীয়া বৰঙণি দিবলগীয়া নহ'লেও তেওঁ ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ সামৰিক অভিযানবোৰত সহায় কৰিব বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল আৰু ৰাজ্যখনৰ আভ্যন্তৰীণ প্ৰশাসন পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল কাউন্সিলৰ পৰামৰ্শ মানি চলিবলগীয়া হৈছিল।

মণিপুৰ : মণিপুৰৰ বেলিকা ব্ৰিটিছৰ নীতি কিছু সুকীয়া আছিল। ইংগ-বাৰ্মা যুদ্ধকালত ব্ৰিটিছে মণিপুৰৰ ৰজা গন্তীৰ সিংৰ আনুগত্যক লৈ সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছিল যদিও মানক কাছাৰ আৰু মণিপুৰৰ পৰা বিতাড়ণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ লোৱা ভূমিকা আছিল প্ৰশংসনীয়। এইবাবেই হয়তো ইংৰাজে ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ দ্বাৰা গন্তীৰ সিংহক মণিপুৰৰ ৰজাৰূপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিলেও, এই সন্ধিয়ে গন্তীৰ সিংৰ সৈতে ব্ৰহ্মদেশৰ সম্পৰ্ক ভৱিষ্যতে কি ধৰণৰ হ'ব, তাক স্পষ্ট কৰা নাছিল। আভাত থকা ব্ৰিটিছ প্ৰতিনিধি মেজৰ বাৰ্ণিয়ে প্ৰেৰণ কৰা

প্ৰতিবেদনত উল্লেখ কৰা মতে, ভৱিষ্যতে ব্ৰহ্মদেশে মণিপুৰৰ ওপৰত অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰাৰ দাবী উত্থাপন নকৰে। যদিও যুদ্ধৰ সময়ত ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা গম্ভীৰ সিঙে দখল কৰা কাব' উপত্যকা ঘূৰাই বিচাৰে। এই কথাত ব্ৰিটিছ সন্মত হয়, কিয়নো ব্ৰিটিছ চৰকাৰে বিষয়টো নিষ্পত্তি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত গম্ভীৰ সিঙক সৈমান কৰিব পাৰিব বুলি ভাবিছিল।

অসম : অসমৰ ক্ষেত্ৰত ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ প্ৰভাৱ আছিল সম্পূৰ্ণ সুকীয়া। অসমক কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়াৰ সৈতে সন্ধিৰ দুই নম্বৰ দফাত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিলেও, ব্ৰিটিছে অসমৰ প্ৰতিনিধিক সন্ধিৰ সৈতে যুক্ত কৰা নাছিল। সেয়েহে, ব্ৰহ্মদেশে অসম এৰি যোৱাৰ পিছত ব্ৰিটিছে অসম অধিকাৰ কৰাত কোনো বাধাৰ সন্মুখীন হোৱা নাছিল। ১৮২৩ চনতে ডেভিদ স্কটে আহোম ৰাজ পৰিয়ালৰ উপযুক্ত প্ৰতিনিধি এগৰাকীক অসম শাসনৰ দায়িত্ব দিয়াৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছিল। তেওঁ এই কথাটোও ভাবিছিল যে অসমখন যদি পুনৰ আহোম ৰাজপ্ৰতিনিধিক শাসন কৰিবলৈ দিয়া হয়, তেতিয়াও ব্ৰিটিছ চৰকাৰে অসমৰ আভ্যন্তৰীণ প্ৰশাসনত হস্তক্ষেপ কৰাৰ অধিকাৰ নিজ হাতত ৰাখিব লাগে। কিন্তু ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে ডেভিদ স্কটৰ পৰামৰ্শক নামানি ওলোটাই তেওঁক জনালে যে ইংৰাজ চৰকাৰে পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত আহোম প্ৰতিনিধিক অসম শাসনৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰাৰ কথাটোহে বিবেচনা কৰিব। ইংগ-বাৰ্মা যুদ্ধৰ প্ৰাকমুহূৰ্তত অসম অধিগ্ৰহণ নকৰে বুলি কৰা ঘোষণা, ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিছত ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে দুটা যুক্তিৰ বিনিময়ত সলনি কৰা বুলি নিজৰ গোপন সাম্ৰাজ্যবাদী আকাংক্ষা প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। যুক্তি দুটা হ'ল— ভৱিষ্যতে ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা হ'ব পৰা আক্ৰমণ প্ৰতিহত কৰা আৰু অসমৰ অৰাজক অৱস্থাই ব্ৰিটিছ ৰাজ্যৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলত অস্থিৰতা সৃষ্টিৰ সুযোগ নাইকিয়া কৰা। দ্বিতীয়তে, অঞ্চলটোত নতুনকৈ আৱিষ্কাৰ হোৱা অৰ্থনৈতিক সম্পদ লুণ্ঠনৰ সম্ভাৱনাই ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীক অসমখন নিগাজিকৈ দখল কৰাৰ বাবে উৎসাহিত কৰিছিল। কিয়নো, ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানী মুখ্যত আছিল এটা ব্যৱসায়িক প্ৰতিষ্ঠান আৰু কোম্পানীটোয়ে অৰ্থনৈতিক স্বার্থৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈছিল। এইবোৰ কাৰণতে সাম্ৰাজ্যবাদী ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে অসমৰ ৰাজনৈতিক কৰ্তৃত্ব নিজৰ অধীনলৈ নিছিল।

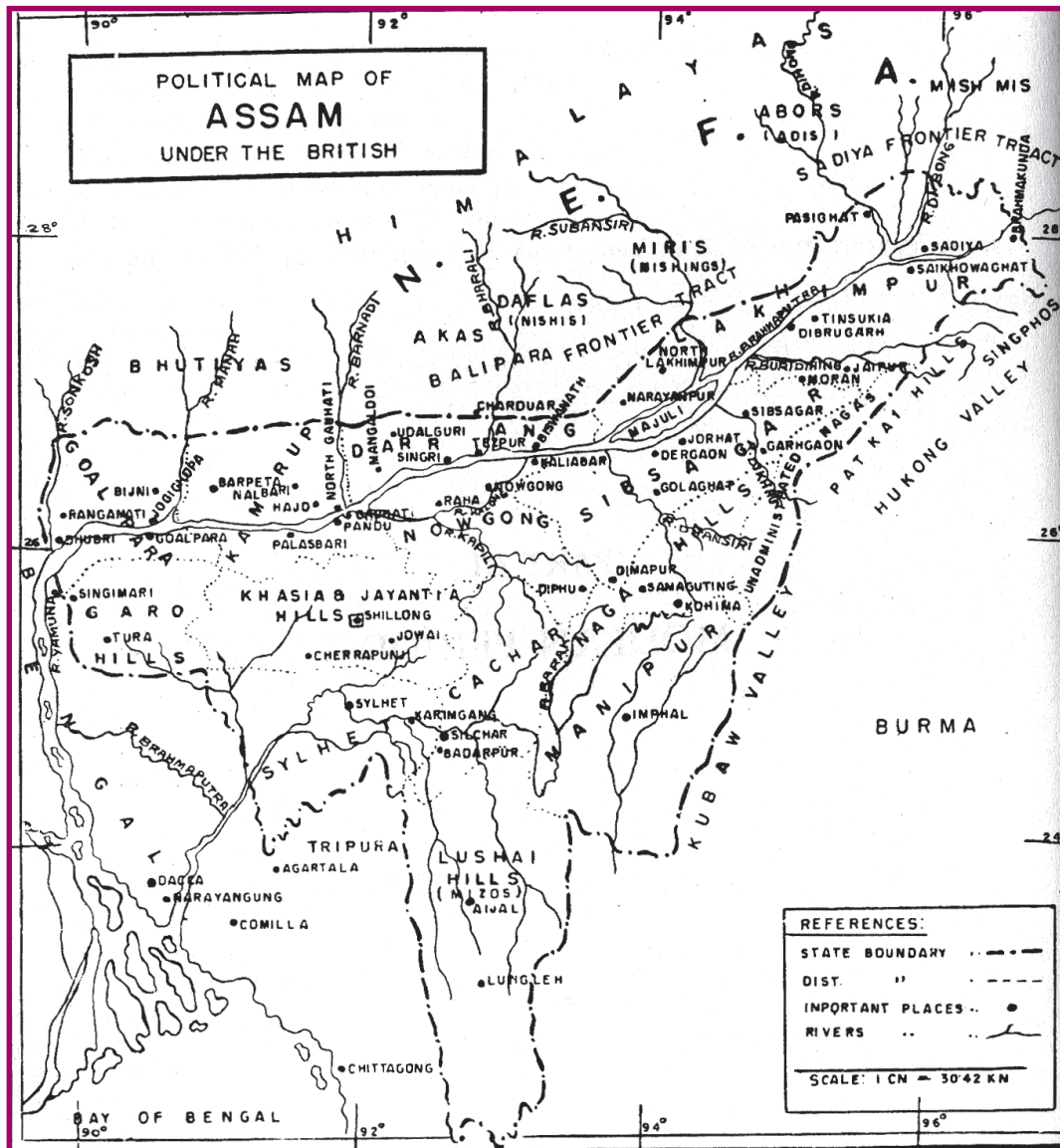
ব্ৰিটিছ শাসন, ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰাম আৰু অসম :

মানক অসমৰ পৰা বিতাড়ন কৰাৰ সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অৱস্থা শোচনীয় হৈ পৰিছিল। মানে অসমৰ পৰা হাজাৰ হাজাৰ মানুহক দাসৰূপে ব্ৰহ্মদেশলৈ বলপূৰ্বকভাৱে লৈ গৈছিল। অসমত থকা বাকী লোকসকলৰ অৱস্থা মানৰ লুণ্ঠন, উপদ্ৰৱে ভয়াৱহ কৰি তুলিছিল। মানৰ দ্বাৰা নিষ্পেষিত এই মানুহখিনি আভ্যন্তৰীণ অৰিয়া-অৰি আৰু অৰাজকতাৰ মাজত দিন কটাইছিল। এঠাইত নিগাজিকৈ থকাৰ সলনি হাবিয়ে-বনিয়ে আশ্ৰয় ল'বলগীয়া হোৱাৰ বাবে তেওঁলোকে দুৰ্ভিক্ষ আৰু মহামাৰীৰ কবলত পৰিছিল। এনে পৰিৱেশত ব্ৰিটিছক অসমৰ প্ৰজাই ত্ৰাণকৰ্তা ৰূপত বিবেচনা কৰিছিল। আনকি মণিৰাম দেৱানৰদৰে স্বাধীনচিহ্নীয়া লোকেও ব্ৰিটিছ শাসনৰ প্ৰতি আনুগত্য প্ৰকাশ কৰিছিল। অসমৰ সাধাৰণ মানুহে সকাহ পোৱা দেখি ব্ৰিটিছে কিছুদিনৰ কাৰণে সামৰিক কৰ্তৃপক্ষৰ দ্বাৰা অসমখন শাসন কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয় আৰু ডেভিদ স্কটৰ হাতত সামগ্ৰিকভাৱে প্ৰশাসনিক দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে।

ডেভিদ স্কটৰ শাসন : উত্তৰ-পূবৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ এজেন্ট হিচাপে নিয়োজিত ডেভিদ স্কটে অসমৰ

প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থাতোক পুনৰ গঠন কৰিব পাৰিব বুলি কোম্পানীৰ চৰকাৰে বিশ্বাস কৰিছিল।

ডেভিদ স্কটৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বিষয়টো আছিল মান আঁতৰি যোৱাৰ পিছত খালী হৈ পৰা অসমৰ সিংহাসনত এগৰাকী আহোম ৰাজবংশৰ প্ৰতিনিধিক মনোনীত কৰা। অসমৰ পৰা পলাই গৈ যোগীঘোপাত আশ্ৰয় লৈ থকা আহোম ৰজা যোগেশ্বৰ সিংহৰ ১৮২৫ চনত মৃত্যু হয়। কোম্পানী প্ৰশাসনে চন্দ্ৰকান্ত সিংহক

চিত্ৰ-৬.১ : ব্ৰিটিছৰ শাসন কালৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক মানচিত্ৰ

কলিয়াবৰলৈ নিৰ্বাসিত কৰি পুৰন্দৰ সিংহক গুৱাহাটীলৈ উভতি অহাৰ বাবে অনুমতি প্ৰদান কৰে। কোম্পানী চৰকাৰে কোনো এগৰাকী প্ৰতিনিধিকে আহোম সিংহাসনত সংস্থাপন কৰাৰ বাবে দায়বদ্ধ নাছিল। ১৮২৪ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰীলৈকে কোম্পানীৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল কাউন্সিলে অসমখন স্থায়ীভাৱে ব্ৰিটিছ শাসনৰ অধীন কৰিবলৈও বিচৰা নাছিল। ডেভিদ স্কটে অসমৰ ৰাজনৈতিক সংকট সমাধানৰ বাবে দুটা পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। এক : কোম্পানী চৰকাৰৰ সুৰক্ষাৰ মাজত ৰাখি আহোম ৰাজতন্ত্ৰৰ প্ৰতিনিধিক কৰতলীয়া ৰজা হিচাপে পুনৰ সংস্থাপন কৰিব লাগে। এনে পদক্ষেপৰ ফলত যিকোনো মুহূৰ্ততে আহোম শাসনত কোম্পানী চৰকাৰে হস্তক্ষেপ কৰাৰ সুযোগ পাব। দুই : প্ৰথমটোৰ বিকল্প হিচাপে ব্ৰিটিছে বিশ্বনাথলৈকে নামনি অসমখন নিজৰ হাতত ৰাখিব লাগে আৰু মোৰামৰীয়া, খামতি তথা চিংফৌ সকলৰ অধিকৃত অঞ্চলবোৰ বাদ দি, উজনি অসমত আহোম প্ৰতিনিধি এজনক শাসনৰ দায়িত্বভাৰ অৰ্পণ কৰিব পাৰে। কিন্তু কোম্পানীৰ চৰকাৰে ডেভিদ স্কটৰ প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ নকৰি পুনৰ বিবেচনাৰ বাবে নিৰ্দেশ দিয়ে। প্ৰশাসনিক সুবিধাৰ বাবে ব্ৰিটিছে অসমখনক দুভাগত বিভক্ত কৰে — পশ্চিম বা নামনি অসম আৰু পূব বা উজনি অসম। বিশ্বনাথ নামৰ ঠাই টুকুৰাক দুয়োটা অঞ্চলৰ মাজৰ ঠাইৰূপে ৰখা কৰা হয়। ডেভিদ স্কটক নামনি অসমৰ জ্যেষ্ঠ কমিছনাৰ পাতি গুৱাহাটীত মুখ্য কাৰ্যালয় স্থাপন কৰে আৰু উজনি অসম শাসনৰ বাবে ৰংপুৰক মুখ্য কাৰ্যালয় কৰি ক'ল'নেল ৰিছাৰ্ডচক কনিষ্ঠ কমিছনাৰ হিচাপে নিযুক্তি দিয়ে।

ডেভিদ স্কটৰ সংস্কাৰ : ডেভিদ স্কটে অসমৰ ৰাজহ ব্যৱস্থাতোক আহোমে পূৰ্বতে প্ৰতিষ্ঠা কৰা খেল প্ৰথাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ়ি তুলিছিল। তেওঁ অসমত নতুন ৰাজহ নীতি নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বিস্তৰ পৰিৱৰ্তন সাধন কৰিবলৈ বিচৰা নাছিল। ডেভিদ স্কটৰ ৰাজহ সংস্কাৰৰ বিধি মতে উজনি অসমত আহোমৰ খেল ব্যৱস্থাটো বাহাল ৰখা হয় যদিও ব্যক্তিগত সেৱাৰ সলনি প্ৰতিগৰাকী পাইকে বছৰি তিনিটাকাকৈ নগদ কৰ (Poll Tax) দিবলগীয়া হয়। আহোম অভিজাত শ্ৰেণীৰ পূৰ্বৰ বিষয়া জনাৰ্দ্দন বৰবৰুৱাক ৰাজহ বিভাগৰ তত্ত্বাবধানৰ দায়িত্ব দিয়া হৈছিল। তেওঁক ৰাজহ সংগ্ৰহত সহায় কৰাৰ বাবে কেইগৰাকীমান খেলদাৰক নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। বংগদেশৰ আৰ্হিত ডেভিদ স্কটে নামনি অসমৰ ৰাজহ ব্যৱস্থাটো গঢ়ি তোলে। ৰাজহ বিভাগটো বৰফুকনৰ পৰিৱৰ্তে চিৰস্তাদাৰ এগৰাকীক পৰিচালনাৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হয়। এই দায়িত্ব দুৱৰীয়া পৰিয়ালৰ এগৰাকী সদস্য হলিৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ হাতত ন্যস্ত কৰা হৈছিল। ৰুবেকাৰ, নৰিচ, পেচকাৰ আদি তলতীয়া বিষয়াসকলে ৰাজহ বিভাগটোত চিৰস্তাদাৰক সহায় কৰিছিল। বংগদেশৰ ভূমি বন্দৱস্তী ব্যৱস্থাৰ চৌধুৰীসকলৰ দৰে কামৰূপৰ ২৪টা পৰগনাত বংশানুগ্ৰমিকভাৱে চৌধুৰীসকলৰ সৈতে ভূমি বন্দোৱস্ত কৰা হৈছিল। তেওঁলোকক মান, মাটি দান কৰাৰ লগতে নিৰ্দিষ্ট সংখ্যক পাইকৰ সেৱাও আগবঢ়োৱা হয়। পাটোৱাৰী আৰু ঠাকুৰীয়াসকলে ৰাজহ সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত চৌধুৰী সকলক সহায় কৰিছিল। দৰং, বহা আৰু নগাঁওৰ ক্ষুদ্ৰ ৰজাসকলৰ সৈতেও ডেভিদ স্কটে সুকীয়া সুকীয়াকৈ ৰাজহ বন্দোৱস্ত কৰিছিল।

ডেভিদ স্কটে প্ৰতিজন পাইকক তিনি পুৰাকৈ মাটি দিয়াৰ বাবদ দুটাকাকৈ গা-ধন ন্যস্ত কৰে। খৰিকটনা নামৰ আন এবিধ কৰ বিভিন্ন ঠাইত বহুৱায়। দৰঙত এই কৰ বিধক চৰুকৰ নামেৰে জনা গৈছিল। কামৰূপত প্ৰতিখন হালৰ বাবদ এটাকাকৈ কৰ লগোৱা হৈছিল। লাখেৰাজ ভূমি, পাট-মুগা বোৱনী, জুহাল, সোণখোৱা, মাছমৰীয়া, কমাৰ সকলৰ ওপৰত কৰ বহুৱাৰ লগতে হাট, ঘাট আৰু ফেৰীৰ ওপৰতো কৰ নিৰূপণ কৰিছিল।

ন্যায়িক ব্যৱস্থা : ডেভিদ স্কটে জনসাধাৰণৰ বাবে সহজলভ্য ন্যায়িক ব্যৱস্থা এটা স্থাপন কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। এই ব্যৱস্থাটোৰ এক উল্লেখযোগ্য দিশ আছিল— কাছাৰীত একোটাকৈ বৃহৎ বাকচ ৰখা হৈছিল আৰু সেই বাকচত গোচৰ দিওঁতাসকলে ন্যায়ৰ বাবে আবেদন জনাব পাৰিছিল। উজনি অসমত চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ সম্পৰ্কীয় লম্বোদৰ বৰফুকন আৰু জনাৰ্দন বৰবৰুৱাক (চিভিল) গোচৰসমূহ বিচাৰৰ দায়িত্ব দিছিল। অপৰাধমূলক গোচৰসমূহ কনিষ্ঠ কমিছনাৰে নিষ্পত্তি কৰিছিল।

নামনি অসমত জ্যেষ্ঠ কমিছনাৰে মৃত্যুদণ্ডৰ বাদে সকলো ধৰণৰ গোচৰৰ ৰায়দান কৰিছিল। গুৰুত্বপূৰ্ণ গোচৰসমূহৰ ন্যায়িক বিচাৰৰ বাবে ক'ল'নীয়েল ৰিচাৰ্ডচৰ নেতৃত্বত এখন ট্ৰাইবুনেল গঠন কৰা হৈছিল। বিচাৰ ব্যৱস্থাটোক অধিক সূচল কৰাৰ বাবে নগাঁও, কলিয়াবৰ আৰু চাৰি দুৱাৰত ডেভিদ স্কটে মফছল পঞ্চায়ত গঠন কৰে। অসমৰ বিশেষ পৰিস্থিতিৰ বাবে কলিকতাত থকা ইংৰাজ চৰকাৰৰ উৰ্দ্ধতন কৰ্তৃপক্ষই নামনি অসমত নিজামত আদালত প্ৰৱৰ্তন কৰিব বিচৰা নাছিল।

এনেকৈয়ে ডেভিদ স্কটে অসম মূলুকত ৰাজহ, কৰ-কাটল আৰু ন্যায়িক ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তনৰ যোগেদি ব্ৰিটিছ শাসনৰ পাতনি মেলিছিল।

ব্ৰিটিছ-বিৰোধী অভ্যুত্থান : ব্ৰিটিছে নামনি অসম অধিগ্ৰহণ কৰাৰ পিছত উজনি অসমখনো ব্ৰিটিছৰ শাসনাধীন কৰিব বুলি ভয় খাইছিল। সেয়েহে শ শ বছৰ ধৰি আহোম ৰাজত্বত ডা-ডাঙৰীয়াৰ খিতাপ পোৱা অভিজাত শ্ৰেণীটোৱে বিদেশী ব্ৰিটিছ শাসনক সহজে গ্ৰহণ কৰিব পৰা নাছিল। ন্যায়িক আৰু প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থাত পূৰ্বৰ ডা-ডাঙৰীয়া সকলক গুৰুত্ব নিদি নতুন আমোলাতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থা এটা গঢ়ি তোলাত তেওঁলোক ক্ষুণ্ণ হৈ পৰিছিল আৰু কোৰ্ট-কাছাৰীত বঙালী ভাষা প্ৰয়োগ কৰা কাৰ্যত অসন্তুষ্ট হৈছিল। নকৈ স্থাপন কৰা ব্ৰিটিছ ব্যৱস্থাই ব্যাপক দুৰ্নীতি আৰু লুণ্ঠনৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিছিল। এনেবোৰ কাৰণতে আহোম অভিজাত শ্ৰেণীটোৰ মাজত ব্ৰিটিছ শাসনৰ বিৰুদ্ধে ক্ষোভ ঘণীভূত হৈছিল। এই ক্ষোভে এলানি অভ্যুত্থানৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি অসমৰ মাটিৰ পৰা ব্ৰিটিছ শাসন ওফৰাই পেলাবলৈ তৎপৰ হৈছিল।

প্ৰথম ব্ৰিটিছ বিৰোধী অভ্যুত্থান : ১৮২৮ চনত পূৰ্বৰ বৰগোহাঁই পদবী খোৱা ধনঞ্জয় ডাঙৰীয়াৰ নেতৃত্বত আহোম ৰাজ পৰিয়ালৰ সন্তান গোমধৰ কোঁৱৰক ৰজা পতাৰ বাবে প্ৰথম ব্ৰিটিছ বিৰোধী বিদ্ৰোহৰ উত্থান ঘটে। এচাম আহোম অভিজাত, পুৰোহিত আৰু সত্ৰাধিকাৰৰ সমৰ্থন লাভ কৰি গোমধৰ কোঁৱৰক ৰজা পতাৰ দিহা কৰা হয়। সেই সময়ত উজনি অসমৰ বেছিভাগ ঠাইৰ পৰাই ব্ৰিটিছ সেনাবাহিনী আঁতৰাই নিয়া হৈছিল আৰু চিংফৌ তথা ভূটীয়া সকলে উত্তৰফালে লুটপাত আৰম্ভ কৰিছিল। যোৰহাটৰ দক্ষিণ পশ্চিম কোণত অৱস্থিত বচা নামৰ ঠাইত গোমধৰ কোঁৱৰক আনুষ্ঠানিকভাৱে ৰজা হিচাপে ঘোষণা কৰে। ধনঞ্জয় বৰগোহাঁয়ে সশস্ত্ৰ বাহিনী এটা গঠন কৰে; বিদ্ৰোহৰ বাবে টকা-পইচা সংগ্ৰহ কৰে আৰু ৰংপুৰ দখলৰ বাবে গোপন পৰিকল্পনা কৰে। বিদ্ৰোহীসকলে যোৰহাট অভিমুখে ৰাওনা হয়। ব্ৰিটিছ প্ৰশাসনে বিদ্ৰোহৰ উমান পাই লেফটেনেণ্ট ৰাডাৰ ফোৰ্ডক বিদ্ৰোহ দমনৰ বাবে প্ৰেৰণ কৰে। ব্ৰিটিছ সেনা বাহিনী এটা লৈ ৰাডাৰ ফ'ৰ্ডে বিদ্ৰোহী সকলক মৰিয়নীত আগচি ধৰে। ব্ৰিটিছ বাহিনীৰ সৈতে মোকামিলা কৰিব নোৱাৰি বিদ্ৰোহীসকলে পলাই যোৱাত গোমধৰ কোঁৱৰে আত্মসমৰ্পণ কৰিবলৈ বাধ্য হয়। ধনঞ্জয় বৰগোহাঁই আৰু তেওঁৰ দুই পুত্ৰকো ব্ৰিটিছে গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। যোৰহাটৰ বৰ পঞ্চায়তত গোমধৰৰ বিচাৰ হয় আৰু ব্ৰিটিছৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰাৰ

অপৰাধত তেওঁক মৃত্যুদণ্ড দিয়ে। অৱশ্যে, পৰৱৰ্তী কালত কেপ্টেইন নিউভিলে পুনৰ বিবেচনা কৰি মৃত্যুদণ্ডৰ সলনি তেওঁক সাতবছৰ কাৰাদণ্ড বিহে। ধনঞ্জয়ক মৃত্যুদণ্ড দিয়ে যদিও তেওঁ পলাই গৈ নগা পাহাৰত আশ্ৰয় লয়।

কেপ্টেইন নিউভিলে এই অভ্যুত্থানক অধিক গুৰুত্ব দিয়া নাছিল যদিও ডেভিদ স্কটে অনুমান কৰিছিল যে আহোম অভিজাত শ্ৰেণীৰ অসন্তুষ্টিৰ মনোভাৱ দূৰ কৰাৰ বাবে পদক্ষেপ গ্ৰহণ নকৰিলে ভৱিষ্যতে এনেধৰণৰ বিদ্ৰোহ সংঘটিত হোৱাৰ সম্ভাৱনাক নুই কৰিব নোৱাৰি।

দ্বিতীয় ব্ৰিটিছ বিৰোধী অভ্যুত্থান : ১৮২৯ চনত ইয়াং বুৰ্মেনদাও বা গদাধৰ সিংহৰ নেতৃত্বত দ্বিতীয়টো ব্ৰিটিছ বিৰোধী অভ্যুত্থানৰ সূচনা হয়। গদাধৰ সিংহই এনে অভ্যুত্থানৰ বাবে শদিয়াত থকা চিপাহীসকলৰ সমৰ্থন লাভ কৰাৰ চেষ্টা চলাইছিল। কিন্তু চুৱেদাৰ জালিম খাঁই তেওঁৰ পৰিকল্পনাক ব্যৰ্থ কৰে আৰু গদাধৰ সিংহক কৰায়ত্ত কৰি গুৱাহাটীলৈ প্ৰেৰণ কৰে। পৰৱৰ্তীকালত ব্ৰিটিছে গদাধৰ সিংহৰ অভ্যুত্থানৰ অন্তৰালত ব্ৰহ্মদেশৰ ৰজাৰ সম্পৰ্ক থকা কথাটোৰ উমান পাইছিল।

তৃতীয় ব্ৰিটিছ বিৰোধী অভিযান : তৃতীয় ব্ৰিটিছ বিৰোধী অভিযানটোৰো নেতৃত্ব দিছিল ধনঞ্জয় বৰগোহাঁয়ে। ১৮২৯ চনৰ শেষৰ ফালে ধনঞ্জয়ে পুলিচৰ চকুত ধূলি দি লেগী নামৰ এখন মোৱামৰীয়া গাঁৱত প্ৰৱেশ কৰে। দুই পুত্ৰ হৰকান্ত আৰু হৰনাথৰ লগতে জেঁৱায়েক জীউৰাম দুলীয়া বৰুৱাই ব্ৰিটিছৰ বিৰুদ্ধে বৃহৎ আকাৰত ব্ৰিটিছ বিৰোধী বিদ্ৰোহ গঢ়ি তোলাৰ বাবে ধনঞ্জয়ক সহায় সমৰ্থন আগবঢ়াইছিল। ধনঞ্জয়ে পিয়লি ফুকন, দেউৰাম দিহিঙীয়া বৰুৱা আৰু কৃষ্ণনাথ আদি প্ৰভাৱশালী আহোম ডা-ডাঙৰীয়াক বিদ্ৰোহৰ বাবে একত্ৰিত কৰিছিল। আনকি তেওঁ চিংফৌ, খাচি, গাৰো, নগা আৰু মোৱামৰীয়া সকলৰ পৰাও ব্ৰিটিছক অসমৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰাৰ বাবে সহায় বিচাৰিছিল। ৰূপচান্দ কোঁৱৰক অসমৰ ভৱিষ্যত ৰজা হিচাপে ঘোষণা কৰি জামাদাৰ এজনৰ নেতৃত্বত ক্ষুদ্ৰ সেনা বাহিনী এটাই পহৰা দি থকা ৰংপুৰ নগৰ অভিমুখে বিদ্ৰোহী সকলে অগ্ৰসৰ হৈছিল। ধনঞ্জয়ৰ বিদ্ৰোহী বাহিনীত প্ৰায় চাৰিশগৰাকী সদস্য আছিল। কিন্তু এইবাৰো বিদ্ৰোহীসকলৰ ৰংপুৰ দখলৰ প্ৰচেষ্টা ব্যৰ্থ হয়। ধনঞ্জয় আৰু হৰকান্তই পলাই যাবলৈ সক্ষম হয়।

কেপ্টেইন নিউভিলে সেনাবাহিনী এটা লৈ যোৰহাটত উপস্থিত হয় আৰু ১৮৩০ চনৰ মাজভাগত এই বিদ্ৰোহ দমন কৰে। ৰূপচান্দ কোঁৱৰ, জীউৰাম দুলীয়া বৰুৱা, হৰনাথ, পিয়লি ফুকন, দিহিঙীয়া বৰুৱা আৰু বুৰ চিংফৌৰ বিৰুদ্ধে যোৰহাটৰ বৰ পঞ্চায়তত বিচাৰ হয় আৰু ৰাজদ্ৰোহৰ অপৰাধৰ বাবে মৃত্যুদণ্ডৰে দণ্ডিত কৰে। বিচাৰৰ ৰায় ডেভিদ স্কটলৈ প্ৰেৰণ কৰা হয় আৰু তেওঁ পিয়লি ফুকন আৰু জীউৰামৰ মৃত্যুদণ্ড বাহাল ৰাখি আনসকলৰ ক্ষেত্ৰত যাৱজ্জীৱন কাৰাবাসৰ শাস্তি প্ৰদান কৰি ঢাকা জেললৈ প্ৰেৰণ কৰে।

উজনি অসমত আহোম ৰাজতন্ত্ৰ : প্ৰায় সাত বছৰকাল ইংৰাজে উজনি অসম শাসনৰ ক্ষেত্ৰত কোনো ধৰণৰ সিদ্ধান্ত লোৱা নাছিল। ব্ৰিটিছে উজনি অসমখন নিজে অধিগ্ৰহণ কৰা নাছিল আৰু আহোম প্ৰতিনিধিকো শাসনৰ দায়িত্ব প্ৰদান কৰা নাছিল। ডেভিদ স্কটে উজনি অসমত এগৰাকী আহোম ৰাজবংশৰ প্ৰতিনিধিক শাসনৰ দায়িত্ব দিয়াৰ বাবে উৰ্দ্ধতন কৰ্তৃপক্ষলৈ প্ৰেৰণ কৰা প্ৰতিবেদনৰ প্ৰতি শেষত লৰ্ড উইলিয়াম বেণ্টিংকে সন্মতি প্ৰদান কৰে। বেণ্টিংকে ভাবিছিল, ছয়শ বছৰ ধৰি অসম শাসন কৰা আহোম প্ৰশাসনত নিশ্চয়কৈ কিবা ভাল দিশ আছিল আৰু এনে দিশসমূহ বিবেচনা কৰি ১৮৩২ চনত পুৰন্দৰ সিংহক উজনি অসমৰ ৰজা পতাৰ

সিদ্ধান্ত লয়। চন্দ্ৰকান্ত সিংহই আহোম শাসনৰ দাবীদাৰৰূপে ইংৰাজ চৰকাৰক আবেদন-নিবেদন কৰিলেও, তেওঁৰ দাবীক ইংৰাজে গুৰুত্ব আৰোপ নকৰিলে। ১৮৩৩ চনৰ ২ মাৰ্চৰ দিনা ব্ৰিটিছৰ ৰাজনৈতিক এজেন্ট ৰবাৰ্টচনৰ লগত পুৰন্দৰ সিংহৰ গুৱাহাটীত এখন চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। এই চুক্তিৰ প্ৰধান চৰ্তসমূহ হ'ল —

- ১। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ দক্ষিণ-পূবফালে অৱস্থিত ধনশিৰি নদীৰ পৰা বিশ্বনাথলৈকে সমগ্ৰ অঞ্চলটো শাসনৰ দায়িত্ব পুৰন্দৰ সিংহক অৰ্পণ কৰে।
- ২। উজনি অসমত কমেও ১২০,০০০ টকা ৰাজহ সংগ্ৰহ হ'ব বুলি ধৰি লৈ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে পুৰন্দৰ সিংহৰ পৰা বছৰেকীয়া বৰঙণিৰূপে ৫০,০০০ টকা দাবী কৰে।
- ৩। নতুন ৰজা পুৰন্দৰে ব্ৰিটিছৰ আইন কানুন আৰু ন্যায় ব্যৱস্থাক কঠোৰভাৱে মানি চলিব লাগিব আৰু পূৰ্বৰ আহোম ৰজাসকলৰ নিচিনাকৈ অপৰাধীক শাৰীৰিকভাৱে শাস্তি বিহিব নোৱাৰিব।
- ৪। পুৰন্দৰ সিংহই উজনি অসমৰ ব্ৰিটিছৰ ৰাজনৈতিক এজেন্ট আৰু উত্তৰ-পূব সীমান্তৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ এজেন্টৰ পৰামৰ্শ মানি চলিব লাগিব।
- ৫। ব্ৰিটিছ বিষয়াই দাবী কৰিলে পুৰন্দৰৰ ৰাজ্যত আশ্ৰয় লোৱা অপৰাধীক কোম্পানীৰ হাতত গতাই দিব লাগিব।
- ৬। বৰসেনাপতিৰ অধীন মোৱামৰীয়া অঞ্চল আৰু শদিয়া খোৱা গোহাঁইৰ এলেকা দুটা পুৰন্দৰ সিংহৰ শাসনাধীন এলেকাৰ বাহিৰত ৰখা হ'ব।
- ৭। ইংৰাজৰ প্ৰতি আনুগত্যশীল হৈ থকালৈকে, পুৰন্দৰে কোম্পানীৰ পৰা নিৰাপত্তা লাভ কৰিব। কিন্তু তেওঁ যদি বিশ্বাস ভংগ কৰে বা প্ৰজাৰ ওপৰত নিৰ্যাতন চলায়, কোম্পানীৰ চৰকাৰে আন এগৰাকী আহোম প্ৰতিনিধিৰ হাতত উজনি অসমখন শাসন কৰাৰ কৰ্তৃত্ব হস্তান্তৰ কৰিব অথবা ব্ৰিটিছ শাসনৰ অধীন কৰাৰ বাবে উজনি অসমখন অধিগ্ৰহণ কৰিব।
- ৮। কানিৰ খেতি আৰু ক্ৰয় বিক্ৰয়ৰ ক্ষেত্ৰত পুৰন্দৰ সিংহই ব্ৰিটিছক সহযোগ কৰিব
- আৰু ৯। নিজ ৰাজ্যত সতীপ্ৰথা নিষিদ্ধ কৰিবলৈ সন্মতি প্ৰকাশ কৰিব লাগিব।

১৮৩৩ চনৰ এপ্ৰিল মাহত পুৰন্দৰ সিংহই আনুষ্ঠানিকভাৱে সিংহাসন আৰোহণ কৰে। যোৰহাটত ৰাজধানী স্থাপন কৰা পুৰন্দৰে শ্ৰীশ্ৰীমহাৰজা পুৰন্দৰ সিংহ নৰেন্দ্ৰ উপাধি গ্ৰহণ কৰে।

চুক্তি সম্পাদনৰ কিছুদিন পিছতেই ব্ৰিটিছে উজনি অসমত আহোম ৰাজতন্ত্ৰক সংস্থাপন কৰা বিষয়টোক লৈ চিন্তা-চৰ্চা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। পেম্ৰাৰটন আৰু জেনকিন্সে কৰা পিয়লৰ প্ৰতিবেদনতো উজনি অসমখনৰ অৰ্থনৈতিক সম্ভাৱনাৰ কথা স্পষ্টকৈ উল্লেখ কৰে। এইবাবে আৰ্থিক লাভালাভৰ বাবে কোম্পানীয়ে পুৰন্দৰ সিংহৰ সৈতে হোৱা চুক্তিখনক পুনৰ নিৰ্ধাৰণ কৰি তেওঁৰ ওপৰত বাধা নিষেধ আৰোপ কৰিবলৈ বিচাৰে। এইমৰ্মে ১৮৩৩ চনৰ জুন মাহত কোম্পানীৰ চৰকাৰে পুৰন্দৰ সিংহৰ ক্ষমতা কৰ্তন কৰি তেওঁক কেৱল যোৰহাট এলেকাটোৰ শাসনকৰ্তা বুলিহে ঘোষণা কৰে। আহোম ৰজাক পুনৰ সংস্থাপন কৰা বিষয়টোক লৈ ব'ৰ্ড অব ডাইৰেক্টৰেও পুৰন্দৰ সিংহৰ ওপৰত আৰোপ কৰা বছৰেকীয়া বৰঙণি সময়মতে দিব পাৰিবনে নাই আৰু ৰাজ্যখনত অপশাসন চলিলে কোম্পানী কৰ্তৃপক্ষই যিকোনো মুহূৰ্ততে হস্তক্ষেপ কৰিব পাৰিব নে নাই, এই দুটা বিষয়ত প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিছিল।

আনহাতে, পুৰন্দৰৰ প্ৰশাসনত আহোম ডা-ডাঙৰীয়াসকলে পূৰ্বৰ দৰে সা-সুবিধাসমূহ ভোগ কৰাৰ সুযোগ নোপোৱাত, তেওঁলোকৰ মাজতো ক্ষোভৰ সৃষ্টি হয়। আকৌ, দীৰ্ঘদিন ধৰি বংগদেশত কটোৱাৰ বাবে আৰু প্ৰশাসনত বঙালী আমোলাক নিয়োগ কৰাৰ বাবে আহোম অভিজাতসকলে তেওঁক অসমীয়া বুলি ভবাতকৈ বঙালী বুলিহে গণ্য কৰিছিল। এইফালে ব্ৰিটিছে তেওঁৰ ওপৰত ধাৰ্য্য কৰা ৫০,০০০ বছৰেকীয়া বৰঙণি সময়মতে আদায় দিব নোৱৰাত, ১৮৩৩ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত উজনি অসমৰ আন অঞ্চলসমূহ তেওঁৰ ৰাজ্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ বাবে পুৰন্দৰে আবেদন জনাইছিল। ডোম আৰু মৰীয়া সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলে খাজনা ৰেহাই পোৱাৰ বাবে পুৰন্দৰ সিংহৰ শাসনাধীন অঞ্চলৰ পৰা দাঁতিকাষৰীয়া নগাঁও আৰু দৰং জিলালৈ প্ৰব্ৰজন কৰিছিল। এনে প্ৰব্ৰজনে পুৰন্দৰ সিংহক বছৰেকীয়া বৰঙণি আদায় দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। মুদ্ৰাৰ নাটনিয়ে সেই সময়ত উজনি অসমত আন এক সংকটৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু পুৰন্দৰ সিংহই এই বিষয়টো নিষ্পত্তিৰ বাবে কৰা অনুৰোধক ব্ৰিটিছে আওকাণ কৰিছিল। তথাপিও দুবছৰ কাল পুৰন্দৰ সিংহই বছৰেকীয়া বৰঙণি সম্পূৰ্ণৰূপে আদায় দিছিল। পৰৱৰ্তী কালত তেওঁৰ ৰাজ্যত দেখা দিয়া কলেৰা আৰু দুৰ্ভিক্ষই ৰাজহ সংগ্ৰহত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছিল। এনে পৰিস্থিতিয়ে পুৰন্দৰ সিংহক উজনি অসম শাসনৰ দায়িত্বৰ পৰা অব্যাহতি দিয়াৰ বাবে ব্ৰিটিছক সুযোগ দিছিল। ১৮৩৮ চনৰ ১৬ অক্টোবৰ তাৰিখে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ কৰ্তৃপক্ষই পুৰন্দৰ সিংহক শাসনৰ পৰা আঁতৰাই উজনি অসমখন কোম্পানীৰ শাসনাধীন কৰাৰ কথা ঘোষণা কৰে। পুৰন্দৰ সিংহই এনে ঘোষণাৰ প্ৰতিবাদ কৰিলেও কোম্পানীয়ে ইয়াক গ্ৰাহ্য নকৰি তেওঁক মাহিলি ১০০০ টকা ভাট্টা দি শাসনৰ দায়িত্বৰ পৰা অব্যাহতি দিয়ে। ইয়াতেই চিৰদিনলৈ আহোম শাসনৰ বেলি মাৰ যায়।

ব্ৰিটিছ শাসনৰ সংহত ৰূপ : উজনি অসম অধিগ্ৰহণ কৰাৰ পিছত কমিছনাৰ আৰু অসমৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ এজেণ্ট ফ্ৰান্সিচ্ জেনকিন্সৰ সন্মুখত কেইবাটাও সমস্যাই দেখা দিছিল। প্ৰশাসনত সৃষ্টি হোৱা অৰাজক অৱস্থা, দুৰ্নীতি আৰু দুৰ্বল যাতায়ত ব্যৱস্থা আদিয়ে অসমৰ প্ৰশাসন পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত বাধা-বিপত্তিৰ সৃষ্টি কৰিছিল। জেনকিন্সে প্ৰশাসনৰ আঁসোৱাহ সমূহ দূৰ কৰাৰ বাবে ন্যায়িক ব্যৱস্থা, পুলিচ প্ৰশাসন, ৰাজহ নীতি আৰু শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ভালেমান সংস্কাৰ সাধন কৰে।

মিলচৰ প্ৰতিবেদন : ১৮৫৩ চনত বংগদেশৰ লেফটেনেণ্ট গৱৰ্ণৰে অসম ভ্ৰমণৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰে আৰু এইবাবে অঞ্চলটোৰ বিষয়ে অনুসন্ধান চলাই এখন প্ৰতিবেদন দাখিল কৰাৰ বাবে নিৰ্দেশ দিয়ে। সদৰ দেৱানী আদালতৰ বিচাৰপতি এ, জে, ম'ফট্ মিলচক এই দায়িত্ব দিয়া হয়। মিলচে সেই বছৰতে আহি শিৱসাগৰত উপস্থিত হয় আৰু অঞ্চলটো ভ্ৰমণ কৰি বিভিন্ন জিলাত সমীক্ষা চলাই যুগুত কৰা প্ৰতিবেদনখন ১৮৫৩ চনৰ শেষৰ পিনে দাখিল কৰে। গুৰুত্বপূৰ্ণ এই প্ৰতিবেদনখনক মিলচৰ প্ৰতিবেদন নামেৰে জনা যায়। এই প্ৰতিবেদনত গোৱালপাৰা, কামৰূপ, দৰং, নগাঁও, শিৱসাগৰ আৰু লক্ষীমপুৰৰ ভূমি বন্দোবস্ত, ৰাজহ ব্যৱস্থা, কৰ নিৰ্ধাৰণৰ মাপকাঠি, ন্যায়িক ব্যৱস্থা, জনসংখ্যাৰ আৰ্হি, যোগাযোগৰ উপায়, শিক্ষাৰ সা-সুবিধা, কল-কাৰখানাত উৎপাদিত সামগ্ৰী আদিৰ তথ্য সম্বলিত বিতং বিৱৰণ দাঙি ধৰা হয়। মিলচক ভালেমান লোকে বিভিন্ন ধৰণৰ ওজৰ-আপত্তি দৰ্শাই আবেদন দিছিল আৰু এইসকলৰ ভিতৰত বেছিংসংখ্যকেই আছিল আহোম ডা-ডাঙৰীয়া। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনে ব্যক্তিগত জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাৰে সেই সময়ৰ ব্ৰিটিছ শাসনৰ সংস্কাৰৰ উদ্দেশ্যে মিলচক কেইটামান পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। এই পৰামৰ্শসমূহ হ'ল — কৰ-কাটল

হাস কৰা, মফচল বিচৰালয়ৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰি তাত স্থানীয় লোকক বিচাৰক হিচাপে নিযুক্তি দিয়া; কৃষিৰ বিকাশ সাধন কৰা; অসমত কাৰিকৰী আৰু ইংৰাজী মাধ্যমৰ বিদ্যালয় স্থাপন কৰা; ধৰ্মীয় আৰু স্বচ্ছমূলক অনুষ্ঠানসমূহ পৰিদৰ্শন কৰা আৰু অসমত অসমীয়া ভাষা পুনৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা।

মণিৰাম দেৱানেও মিলচৰ ওচৰত দুখন আবেদন দাখিল কৰিছিল। প্ৰথম আবেদনখনত তেওঁ ব্যক্তিগত সুযোগ সুবিধা লাভৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছিল আৰু দ্বিতীয়খন আবেদনত অসমত ইংৰাজ শাসনৰ বিষয়ে ভালেমান তথ্য দাঙি ধৰিছিল। এই আবেদনখনত মণিৰামে অসমত কানিৰ আবকাৰী ব্যৱসায় সাধন কৰা অন্যাৱৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি স্থানীয় শিল্পৰ ধ্বংস সাধন, সত্ৰৰ প্ৰতি অৱহেলা আৰু বঙালী তথা মাৰোৱাৰী লোকক মৌজাদাৰ হিচাপে নিয়োগ কৰা কাৰ্যৰ বিৰুদ্ধে ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰিছিল। শেষত, চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ পুত্ৰ ঘনকান্ত সিংহ নতুবা পুৰন্দৰ সিংহৰ নাতিয়েক কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহক অসমৰ ৰজা ঘোষণা কৰি, আহোম ৰাজতন্ত্ৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ দাবী জনাইছিল। কিন্তু মিলচে মণিৰামৰ আবেদনৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল হোৱাৰ বিপৰীতে বিৰূপ মন্তব্যহে কৰিছিল।

অসমত চিপাহী বিদ্ৰোহ : ১৮২৮ চনত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ নিয়মীয়া সেনাবাহিনী আঁতৰাই নিয়াৰ পিছত ১৮৫৭ চনত অসমৰ ডিব্ৰুগড়ত আচাম লাইট ইন্‌ফেণ্ট্ৰী বেটেলিয়ন আৰু গুৱাহাটীত আন এটা বেটেলিয়ন ৰখা হৈছিল। ইয়াৰোপৰি কেইটামান সৰু সৰু সৈনিক দল সদৰ কেন্দ্ৰ আৰু সামৰিক দিশৰ পৰা গুৰুত্বপূৰ্ণ কিছু এলেকাত স্থাপন কৰা হৈছিল। ১৮৫৭ চনত ভাৰতবৰ্ষৰ আন ঠাইত সংঘটিত হোৱা চিপাহী বিদ্ৰোহৰ খবৰ পোৱাৰ পিছতো, ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বেটেলিয়ন দুটা আৰু আন সৈনিক দল ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ আনুগত্যশীল হৈ আছিল। ব্ৰিটিছসকলে অসমৰ প্ৰতিকূল জলবায়ু আৰু ভৌগোলিক পৰিবেশৰ বাবে স্থানীয়ভাৱে মকৰল কৰা সৈনিকসকলৰ ওপৰত অধিক ভৰসা কৰিবলগীয়া হৈছিল। সেনাবাহিনীত ভাৰতৰ আন ঠাইৰ সৈনিক তেনেই কমসংখ্যক আছিল আৰু গোৰ্খা, মণিপুৰী, চিংফৌ আদি নানা গোষ্ঠী সম্প্ৰদায়ৰ সৈনিক থকাৰ বাবে চিপাহী বিদ্ৰোহৰ সময়ত অসমৰ পৰিস্থিতি শান্তিপূৰ্ণ হৈ আছিল।

মণিৰাম দেৱান : বিদ্ৰোহ আৰম্ভ হোৱাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত অসমৰ পৰিস্থিতি সলনি হৈছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত থকা চিপাহীসকলৰ মাজতো ব্ৰিটিছ শাসনৰ অন্ত পৰিব তথা বাহাদুৰ চাহ জাফৰক ভাৰতবৰ্ষৰ সম্ৰাট হিচাপে পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হ'ব বুলি দেশৰ চৌদিশে বিয়পি পৰা উৰা বাতৰিয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছিল। এনে পৰিৱেশৰ সুযোগ লৈ মণিৰাম দেৱানে কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহক আহোমৰ ৰাজপাটত বহুৱাবৰ বাবে এটা বিদ্ৰোহৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল। মণিৰাম দেৱানে ব্ৰিটিছ শাসনৰ প্ৰাৰম্ভিক কালছোৱাত বৰভাগুৰ বৰুৱাৰ পদবী খাইছিল আৰু পিছত ব্ৰিটিছ শাসনৰ প্ৰতি বিৰাগভাজন হৈ চেনীমৰা আৰু চিংলৌ নামৰ চাহ বাগিচা দুখন আৰম্ভ কৰিছিল। মণিৰাম দেৱান আছিল আহোম অভিজাত শ্ৰেণীৰ এগৰাকী আঢ়ায়ন্ত আৰু প্ৰভাৱশালী লোক। নিৰ্মল হাজাৰী আৰু পিয়লি বৰুৱাক কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহই গোলাঘাট, শিৱসাগৰ, ডিব্ৰুগড় আৰু ছৈখোৱাত থকা চিপাহীৰ চাউনীলৈ পঠিয়াইছিল। এই দুগৰাকী নেতাই সেনা চাউনীলৈ গৈ সৈনিকসকলক চিপাহী বিদ্ৰোহত অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে পতিয়ন নিয়াবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। মণিৰাম দেৱানে বংগদেশৰ মধুমল্লিক আৰু পিয়লি বৰুৱা, নাওবৈচা ফুকন আদিৰ সহযোগত বিদ্ৰোহৰ ভেটি গঢ়ি তুলিছিল। সেই সময়ত অসমত এজনো ইউৰোপীয় সৈনিক নাছিল। বিদ্ৰোহ সংঘটিত হোৱাৰ পিছত কলিকতাৰ ব্ৰিটিছ কৰ্তৃপক্ষই সেনাবাহিনী

পঠিয়ালেও অসমত আহি উপস্থিত হোৱাটো সহজ নাছিল। সেয়েহে অসমত থকা চিপাহীসকলে মণিৰামৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰতি সমৰ্থন আগবঢ়ালে অসমৰ পৰা ব্ৰিটিছক খেদি পঠিয়াবলৈ তেনেই সহজ হ'ব বুলি ভাবিছিল। ১৮৫৭ চনৰ অক্টোবৰ মাহত দুৰ্গাপূজাৰ সময়ত মণিৰামে ব্ৰিটিছ বিৰোধী বিদ্ৰোহ এটাৰ নেতৃত্ব দিয়াৰ চিন্তা কৰিছিল। পৰিকল্পনা মতে বিদ্ৰোহ সফল হ'লে ৰজা কন্দৰ্পেশ্বৰৰ ৰাজদৰবাৰত মণিৰাম হ'ব প্ৰধানমন্ত্ৰী।

কিন্তু, ব্ৰিটিছৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ এটা গঢ়ি তোলাটো সহজ কথা নাছিল। বিদ্ৰোহৰ পৰিকল্পনাৰ খবৰ ফাদিল হোৱাত চাহ বাগানৰ ইউৰোপীয় আৰু মিছনাৰীসকলে গুৱাহাটীত আহি আশ্ৰয় লৈছিল। অতি তৎপৰতাৰে মেজৰ হান্নয়ে কেপ্তেইন লোথাৰৰ সহযোগত সামৰিক দিশত গুৰুত্বপূৰ্ণ ঠাইবোৰত ছাউনী পতাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে। বিদ্ৰোহীসকলে যাতে যোৰহাটলৈ আহিব নোৱাৰে, তাৰ ব্যৱস্থা হিচাপে নগাঁও জিলাৰ মুখ্য সহকাৰী বিষয়া মৰ্টনে মিছা আৰু দিঙ্গু নদীৰ দলং দুখন ভাঙি দিছিল। মেজৰ জেনকিন্সে উৰ্বৰতন কৰ্তৃপক্ষক ইউৰোপীয় সৈন্যবাহিনী অসমলৈ পঠোৱাৰ বাবে আৰ্জি পঠিয়ায়। ১০৪ জনীয়া ইউৰোপীয় সেনা বাহিনী এটা ডিব্ৰুগড়লৈ পঠিওৱা হয়। ১৮৫৭ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত মণিৰাম দেৱানে কন্দৰ্পেশ্বৰলৈ পঠিওৱা কেইবাখনো চিঠি যোৰহাটৰ কমিছনাৰ হলৰয়ডৰ হাতলৈ আহে আৰু এই চিঠিবোৰত বিদ্ৰোহৰ উমান পায়। জেনকিন্সৰ নিৰ্দেশত হলৰয়ডে কন্দৰ্পেশ্বৰ আৰু মধুমল্লিকক যোৰহাটৰ ওচৰত গ্ৰেপ্তাৰ কৰে আৰু কন্দৰ্পেশ্বৰক আলীপুৰৰ কেন্দ্ৰীয় জেললৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়। ১৮৫৭ চনৰ শেষৰফালে যোৰহাটৰ আদালতত মণিৰাম আৰু পিয়লি বৰুৱাৰ বিচাৰ আৰম্ভ হয় আৰু ৰাজদ্ৰোহৰ অপৰাধত দুয়োগৰাকী বিদ্ৰোহীক মৃত্যুদণ্ড দিয়ে। মধুমল্লিক, দুতিৰাম বৰুৱা, ফৰ্মুদ আলী, বাহাদুৰ গাঁওবুঢ়া আৰু আন কেইজনমানক আন্দামানলৈ নিৰ্বাসন দিয়ে। কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহই নিজকে মুকলি কৰি দিয়াৰ বাবে কলিকতাত ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ আগত আবেদন জনায় আৰু ব্ৰিটিছে তেওঁক বিদ্ৰোহীসকলে আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা বুলি জেলৰ পৰা মুকলি কৰি দি বঙ্গদেশৰ বৰ্ধমানত থকাৰ অনুমতি দিয়ে। ১৮৫৮ চনত মহাৰাণীৰ ঘোষণা পত্ৰযোগে চিপাহী বিদ্ৰোহৰ নিৰ্বাসিত অপৰাধীসকলক ক্ষমাদান কৰাত কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহই ব্ৰিটিছ চৰকাৰক যোৰহাটলৈ উভটি অহাৰ বাবে অনুমতি বিচাৰে। কিন্তু ব্ৰিটিছে তেওঁক গুৱাহাটীত থকাৰহে অনুমতি দিয়ে। ১৮৮০ চনত গুৱাহাটীত তেওঁৰ মৃত্যু হয়।

এনেকৈয়ে অসমত পৰিকল্পনা কৰা চিপাহী বিদ্ৰোহ বিফল হয় যদিও মণিৰাম দেৱানক ব্ৰিটিছ বিৰোধী স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ প্ৰথমগৰাকী স্বাধীনতা সংগ্ৰামী ৰূপে গণ্য কৰা হয়।

অসমত কৃষক বিদ্ৰোহ : ব্ৰিটিছ শাসনত মাটিৰ খাজনা বৃদ্ধিৰ লগতে অন্যান্য কৰৰ বোজাই কৃষক সমাজক অতিষ্ঠ কৰি তুলিছিল। ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ অৰ্থনৈতিক নীতিৰ বিৰূপ প্ৰভাৱৰ বাবেই কৃষকসকলে চৰম দ্ৰাৰিদ্ৰৰ কবলত দিন কটাবলগীয়াত পৰিছিল। গাঁও অঞ্চলৰ দৰিদ্ৰতা দিনে দিনে ভয়াৱহ হৈ উঠিছিল আৰু কৃষক সমাজে বাৰে বাৰে খাজনা বৃদ্ধিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ জনাইছিল। চৰকাৰৰ খাজনা বৃদ্ধি নীতিৰ বিৰুদ্ধে কৃষকসকলে তৃণমূল পৰ্যায়ত সামূহিক প্ৰতিবাদ জনোৱাৰ চেষ্টা চলাইছিল। ৰায়তসকলে মেল বা ৰাইজমেলৰ সহায়ত সমূহীয়াকৈ খাজনা নীতিৰ বিৰুদ্ধে অসন্তুষ্টি প্ৰকাশ কৰিছিল। গোসাঁই, দলৈ আৰু গাঁৱৰ প্ৰভাৱশালী লোকৰ নেতৃত্বত গএণ ৰাইজে পূৰ্বৰে পৰা বিভিন্ন সামাজিক আৰু ধৰ্মীয় বিষয়সমূহৰ মীমাংসা কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত এনে মেলবোৰে বহল ভিত্তি লাভ কৰি ৰাইজমেল বা জনপ্ৰিয় সভালৈ সলনি হৈছিল। ৰাইজ মেলত বিভিন্ন ওজৰ আপত্তিৰ নিষ্পত্তি কৰা দেখা গৈছিল। ৰায়তসকলে ৰাইজমেলৰ জৰিয়তে বৰ্ধিত

অৰ্থনৈতিক বোজা লাঘৱ কৰাৰ বাবে আলাপ-আলোচনা কৰিছিল। কৃষকসকলে খাজনা বাবদ আয়ৰ বৃহৎ অংশ এটা চৰকাৰক দিবলগীয়া হোৱাৰ উপৰি চৰকাৰে একচেতীয়াভাৱে চলোৱা কানিৰ ব্যৱসায়ৰ বাবেও কৃষকৰ হাতৰ ধন লাঘৱ হৈছিল। এনে পৰিস্থিতিত কৃষকসকলে উচ্চ হাৰত সূতখোৰ মহাজনৰ পৰা ঋণ ল'বলগীয়া হৈছিল আৰু এনে ঋণৰ পাকচক্ৰত পৰি কৃষকসকলে হাৰাশাস্তি ভোগ কৰিবলগীয়া হৈছিল।

ফুলগুৰি কৃষক বিদ্ৰোহ : ১৮৬১ চনত নগাঁও জিলাৰ ফুলগুৰি অঞ্চলৰ কৃষক ৰাইজে ব্ৰিটিছৰ খাজনা নীতিৰ বিৰুদ্ধে ৰাইজ মেল পাতি বিদ্ৰোহৰ সূচনা কৰিছিল। ১৮৬০ চনত ব্ৰিটিছ চৰকাৰে কানিৰ খেতি নিষিদ্ধ কৰে আৰু চৰকাৰৰ এনে সিদ্ধান্তই অসমৰ আন ঠাইৰ লগতে ফুলগুৰি অঞ্চলৰ বিশেষকৈ জনগোষ্ঠীয় লোকসকলৰ ঘৰুৱা অৰ্থনীতি ভাঙি পেলায়। এই অঞ্চলটোত প্ৰদেশখনৰ ভিতৰতে কানি খোৱা লোকৰ সংখ্যা আছিল অধিক। কানি খেতি নিষিদ্ধ কৰা কথাটোক কৃষকসকলে জনসাধাৰণৰ সামাজিক ৰীতি আৰু অভ্যাসৰ ওপৰত ব্ৰিটিছৰ অহেতুক হস্তক্ষেপ বুলি ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰিছিল। এই সময়তে ব্ৰিটিছ চৰকাৰে অনুজ্ঞাপত্ৰৰ ওপৰত কৰ লগোৱাৰ বাবে প্ৰস্তুতি চলোৱাৰ সংবাদে কৃষকসকলক সতৰ্ক কৰি তোলে। ফুলগুৰি অঞ্চলৰ তিৱা আৰু কছাৰী জনগোষ্ঠীৰ কৃষকসকলে ঘৰ-বাৰী আৰু তামোল-পাণৰ ওপৰত ব্ৰিটিছে সুকীয়া কৰা আৰোপ কৰিব বুলি ওলোৱা উৰা বাতৰিত পতিয়ন গৈ বিদ্ৰোহৰ পথ লয়। ১৮৬১ চনৰ ১৭ ছেপ্টেম্বৰত নগাঁৱৰ সদৰত প্ৰায় এহেজাৰ কৃষকে ব্ৰিটিছৰ কৰ নীতিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ জনায়। ডেপুটি কমিছনাৰ স্ক্ৰ'চে কৃষকসকলক শাস্ত কৰাত ব্যৰ্থ হয় আৰু এদল ৰায়তে বলপূৰ্বকভাৱে তেওঁৰ কাৰ্যালয়ত প্ৰৱেশ কৰে। এনে তথাকথিত আইন বিৰোধী কাৰ্যৰ বাবে ডেপুটি কমিছনাৰে তেওঁৰ কাৰ্যালয়ত প্ৰৱেশ কৰা কৃষকসকলক গ্ৰেপ্তাৰ কৰে আৰু জৰিমনা বিহে। এই ঘটনাৰ চাৰি সপ্তাহ পিছত কৃষকসকলে কানি খেতি নিষিদ্ধ কৰা আৰু অন্যান্য কৰৰ বিৰুদ্ধে আন এটি প্ৰতিবাদী কাৰ্যসূচী লয়। চৰকাৰৰ পৰা কোনো ধৰণৰ সদুত্তৰ লাভ নকৰাত কৃষকসকলে কৰ নিদিয়াৰ সিদ্ধান্ত লয় আৰু ভৱিষ্যত কাৰ্যপন্থা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে এখন ৰাইজমেলৰ আহ্বান কৰে। দুৰ-দূৰণিৰ কৃষকসকলে যাতে ৰাইজমেলত অংশ ল'ব পাৰে, সেয়েহে পাঁচদিনীয়াকৈ ৰাইজমেল পতাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছিল। ৰাইজমেলৰ প্ৰথম দিনা ডেপুটি কমিছনাৰে এটা পুলিচ বাহিনী পঠিয়াই কৃষক নেতাসকলক গ্ৰেপ্তাৰ কৰে আৰু সমবেত ১০০০ কৃষকক খেদি পঠিওৱাৰ ব্যৱস্থা হাতত লয়। ৰায়তসকলে চৰকাৰী নিৰ্দেশক অগ্ৰাহ্য কৰে আৰু দাৰোগাই পুলিচ বাহিনীক উভটাই নিবলৈ বাধ্য হয়। যাৰ ফলত পৰিবেশ উত্তেজনাময় হৈ পৰে আৰু ডেপুটি কমিছনাৰে লেফটেনেণ্ট চিংগাৰক পৰিস্থিতি নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে পুলিচ বাহিনীৰে সৈতে ফুলগুৰিলৈ পঠিয়ায়। ইতিমধ্যে ষাঠি-জোং লৈ ৩০০০ তকৈ অধিক কৃষকে ফুলগুৰিত সমবেত হৈছিল। চিংগাৰে কৃষকসকলক আঁতৰি যাবলৈ নিৰ্দেশ জাৰি কৰে। উত্তেজিত কৃষকসকলে চিংগাৰক হত্যা কৰি কলং নদীত উটুৱাই দিয়ে। শেষত ডেপুটি কমিছনাৰে নিজে আহি পৰিস্থিতি নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।

ফুলগুৰিৰ কৃষক বিদ্ৰোহ পূৰ্ব পৰিকল্পিত নাছিল। এই বিদ্ৰোহত তিৱা আৰু কছাৰী কৃষকসকলৰ লগতে আন সম্প্ৰদায়ৰ কৃষকসকলেও অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। ডেপুটি কমিছনাৰৰ অনাহক হস্তক্ষেপমূলক কাৰ্য্যই কৃষক সকলৰ মাজত দকৈ শিপাই থকা ক্ষোভৰহে উদ্গীৰণ ঘটাইছিল। ফুলগুৰিৰ কৃষক বিদ্ৰোহে অসমত এলানি কৃষক বিদ্ৰোহৰ বাট মোকলাই দিছিল।

পথাৰঘাটৰ কৃষক বিদ্ৰোহ : ইংৰাজ শাসনত কৰ বৃদ্ধিক কেন্দ্ৰ কৰি কৃষকসকলৰ মাজত ব্যাপক

অসন্তোষৰ সৃষ্টি হৈছিল। দৰং আৰু কামৰূপ জিলাৰ কৃষকসকলে ব্ৰিটিছৰ কৰনীতিৰ বিৰুদ্ধে ৰাইজমেল পাতি প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত কৰিছিল। ১৮৯৩ চনত অসমৰ চীফ কমিছনাৰ ছাৰ উইলিয়াম ৱাৰ্ডে ৭০/৮০ শতাংশ কৰ বৃদ্ধি কৰাত কৃষকসকলে ঐক্যবদ্ধভাৱে এনে নীতিৰ বিৰোধিতা কৰাৰ বাবে সাজু হৈছিল। দৰং জিলাৰ পথৰুঘাট অঞ্চলৰ কৃষকসকলে ৰাইজমেল পতাৰ বাবে যো-জা কৰিছিল। এই কথাৰ উমান পাই ১৮৯৪ চনৰ ২৮ জানুৱাৰী নিশা উপায়ুক্ত জে. ডি. এণ্ডাৰচন আৰু পুলিচ চুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্ট বেৰিংটনে সশস্ত্ৰ বাহিনী এটা লৈ পথৰুঘাটত উপস্থিত হৈছিল। ২৮ জানুৱাৰীৰ দিনা উপায়ুক্ত অহাৰ খবৰ পাই ৰাইজমেললৈ অহা কৃষকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছিল। ৰাইজে আশা কৰিছিল যে জিলা উপায়ুক্তই খাজনা কিছু লাঘৱ কৰি কৃষকসকলক সকাহ দিব। কিন্তু উপায়ুক্তই সমবেত ৰাইজক ঘৰাঘৰি যোৱাৰ বাবে আদেশ দিয়াত কৃষকসকল ক্ষুব্ধ হৈ পৰে আৰু উপায়ুক্তৰ নিৰ্দেশ মানিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাত পুলিচ বাহিনীয়ে কৃষকসকলক বেয়নেটেৰে আক্ৰমণ কৰিবলৈ উদ্যত হয়। ৰাইজ উত্তেজিত হৈ পৰে। উত্তেজিত কৃষকসকলে পুলিচৰ গালৈ মাটিৰ চপৰা দলিয়াবলৈ ধৰে আৰু কিছুমানে লাঠিৰে পুলিচৰ আক্ৰমণক বাধা দিয়াৰ চেষ্টা কৰে। পুলিচৰ গুলী চালনাত ভালেসংখ্যক কৃষকৰ মৃত্যু হয়। ‘দলি পুৰাণ’ নামৰ পুথিখনত পথৰুঘাটৰ কৃষক বিদ্ৰোহৰ বিষয়ে নানা তথ্য পোৱা যায়।

ৰঙিয়াৰ কৃষক বিদ্ৰোহ : পথৰুঘাটৰ কৃষকসকলৰ দৰে ৰঙিয়া অঞ্চলৰ কৃষকসমাজেও ব্ৰিটিছৰ কৰ নীতিৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহৰ সূচনা কৰিছিল। ১৮৯৩ চনৰ ডিচেম্বৰ আৰু ১৮৯৪ চনৰ জানুৱাৰী মাহত ৰঙিয়াত বৃহৎ আকাৰত কৃষক বিদ্ৰোহে গা কৰি উঠিছিল। চৰকাৰী খাজনা সংগ্ৰহকাৰী বিষয়াই পুলিচৰ সহায়ত খাজনা দিব নোৱাৰা দৰিদ্ৰ খেতিয়কৰ ঘৰ কুৰুকি কৰিছিল। আনকি হালৰ গৰু পৰ্যন্ত লৈ গৈছিল। কৃষক বিদ্ৰোহৰ ব্যাপক ৰূপ দেখি সহকাৰী পুলিচ চুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্টে পুলিচ-মিলিটাৰী লগত থকাৰ পিছতো কৃষকসকলৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱস্থা ল’বলৈ ভয় কৰিছিল। গুৱাহাটীৰ পৰা কামৰূপ জিলাৰ উপায়ুক্তই নিজে ফৌজ লৈ গৈও বিপুলসংখ্যক কৃষক দেখি থমকি ৰৈছিল। ৰঙিয়াৰ কৃষক বিদ্ৰোহে পাতিদৰং, নলবাৰী, বৰমা, বজালী, বৰভাগ আদি অঞ্চলতো বিৰাট প্ৰভাৱ পেলাইছিল। ব্ৰিটিছ বিষয়াই কৰ আদায় নিদিয়াৰ অপৰাধত সম্পত্তি বাজেয়াপ্ত কৰিবলৈ আহিলে তেওঁলোকক বাধা দিয়াৰ বাবে কৃষকসকল সাজু হৈছিল। ১৮৯৪ চনৰ ১০ জানুৱাৰীৰ দিনা ৰঙিয়া থানাৰ সন্মুখত হাজাৰ হাজাৰ কৃষকৰ সমাবেশ ঘটিছিল। কৃষকসকলে বৰ্দ্ধিত খাজনা দিয়া নহ’ব বুলি শ্লোগান দিছিল। উপায়ুক্ত মেককেবিৰে কৃষকসকলক আঁতৰি যাবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল। কিন্তু কৃষকসকলে খাজনা বৃদ্ধিৰ বিৰুদ্ধে কঠোৰ হৈ পৰাত উপায়ুক্তই গুলী চালনাৰ আদেশ দিয়ে। মেককেবিৰ এনে প্ৰৰোচনামূলক মইমতালিৰ বাবে পুলিচৰ গুলীত কেবাজনো কৃষক হতাহত হৈছিল।

লচিমাৰ কৃষক বিদ্ৰোহ : ৰঙিয়াৰ কৃষকবিদ্ৰোহৰ ৰূপ দেখি ব্ৰিটিছে শ্বিলঙৰ পৰা গোৰ্খা ৰাইফলছৰ সৈনিক নামনি অসমত মোতায়েন কৰিছিল। আনকি সমাজৰ ভালেমান ভব্য-গব্য লোকক কনিষ্টবল হিচাবে নিযুক্তি দিছিল। কিন্তু এইবোৰ ব্যৱস্থা কৰিও ইংৰাজ চৰকাৰে ৰাইজমেল সমূহৰ কৰ বিৰোধী কাম-কাজ বন্ধ কৰিব পৰা নাছিল। ১৮৯৪ চনৰ ২১ জানুৱাৰী তাৰিখে লচিমাৰ আল্থা জনৰ পাৰৰ পানাগাঁও টুপ নামৰ আই থানৰ পথাৰত সমবেত কৃষকে কৰ সংগ্ৰহ কৰিবলৈ অহা মৌজাদাৰ আৰু মণ্ডলক মাৰধৰ কৰিছিল। বৰপেটাৰ মহকুমাধিপতিয়ে এই অপৰাধত ৭৫ গৰাকী কৃষকক গ্ৰেপ্তাৰ কৰাত ৮০০০ ৰো অধিক খেতিয়কে মহকুমাধিপতিৰ শিবিৰ ঘেৰাও কৰিছিল। মহকুমাধিপতিয়ে শিবিৰৰ পৰা নিশা পলাই গৈ উৰ্দ্ধতন কৰ্তৃপক্ষক

অধিক পুলিচ পঠিয়াবলৈ অনুৰোধ জনাইছিল। ২৫ জানুৱাৰীত ৫৯ গৰাকী ৰাইজমেলৰ দলপতিক গ্ৰেপ্তাৰ কৰি তেওঁলোকক এটা কাৰাগাৰ নিৰ্মাণ কৰা কামত লগাইছিল। এনে কাৰ্যৰ বিৰোধিতা কৰি ৬০০০ খেতিয়কে চহী কৰা আবেদন এখন মেককেবি চাহাবক দিয়া হৈছিল। গোটখোৱা ৰাইজে পুলিচৰ শিবিৰ আক্ৰমণ কৰিব বুলি ভয় খাই মেককেবিয়ে ৰাইজক ছত্ৰভংগ দিয়াবলৈ পুলিচ বাহিনীক নিৰ্দেশ দিছিল। ৰাইজমেলৰ দলপতি গোসাঁই, দলৈ আৰু গাওঁবুঢ়াক ধৰি নি ব্ৰিটিছ বিষয়ই তেওঁলোকক যুৱলি টানিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। ব্ৰিটিছৰ এনে ঘৃণনীয় কাৰ্যইও লচিমাৰ কৃষক বিদ্ৰোহ দমন কৰিব পৰা নাছিল। সৰ্থেবাৰী অঞ্চলৰ এই কৃষক বিদ্ৰোহক লচিমাৰ কৃষক বিদ্ৰোহ নামেৰে জনা যায়।

ধাৰাবাহিকভাৱে গঢ়ি উঠা কৃষক বিদ্ৰোহক ব্ৰিটিছ চৰকাৰে কঠোৰ হাতেৰে দমন কৰে যদিও কৃষক বিদ্ৰোহে উপনিবেশিক শাসনৰ বিৰুদ্ধে জনসাধাৰণৰ মাজত ৰাজনৈতিক সচেতনতা সৃষ্টিত বৰগুণি যোগায়। আনকি ৰাষ্ট্ৰীয় সংবাদ মাধ্যমতো কৃষক বিদ্ৰোহৰ বাতৰি ছপা হোৱাত ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ আসোঁৱাহপূৰ্ণ ভূমি নীতি সকলোৰে দৃষ্টিগোচৰ হৈছিল আৰু ৰামবিহাৰী বসুৱে কেন্দ্ৰীয় বিধান মণ্ডলত অসমৰ কৃষক বিদ্ৰোহৰ ছবি দাঙি ধৰিছিল।

প্ৰাক-স্বাধীনতা কালৰ সামাজিক-ৰাজনৈতিক অনুষ্ঠান : কৃষক বিদ্ৰোহৰ সময়ত নিৰ্ণায়ক ভূমিকা পালন কৰা ৰাইজমেল নামৰ সামাজিক অনুষ্ঠানসমূহ প্ৰাক-স্বাধীনতা সংগ্ৰাম কালত ৰায়ত সভালৈ সলনি হৈছিল আৰু ৰায়ত সভাবোৰত অসমৰ শিক্ষিত সমাজৰ লোকেও অংশ গ্ৰহণ কৰা দেখা গৈছিল। ১৮৯৩ চনত চৰকাৰে খাজনা বৃদ্ধি কৰাৰ বিৰুদ্ধে এনে অনুষ্ঠান এটাই অসমৰ চীফ কমিছনাৰ আৰু ভাইচৰয়লৈ স্মাৰকপত্ৰ প্ৰেৰণ কৰিছিল। অৱশ্যে অসমৰ শিক্ষিত সমাজে ৰাইজমেলৰ দৰে চৰকাৰ বিৰোধী দৃষ্টিভঙ্গী গ্ৰহণ কৰা নাছিল। তেওঁলোকে প্ৰাৰ্থনা, আবেদন আৰু স্মাৰক-পত্ৰৰ যোগেদি ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ খাজনা নীতিৰ বিৰুদ্ধে সাংবিধানিক বাধ্যবাধকতা মানি প্ৰতিবাদ জনাইছিল। ৰায়ত সভাবোৰ আছিল মুখ্যতঃ নেতাকেন্দ্ৰিক। ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানসমূহৰ বেছিভাগেই সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি চৰ্চামূলক হ'লেও, এনে অনুষ্ঠানবোৰে অসমীয়া মানুহৰ আশা-আকাংক্ষাক প্ৰকাশ কৰাৰ মাজেদি জাতিটোৰ মাজত ঐক্য চেতনাৰ জন্ম দিছিল।

যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভা : যোৰহাট নগৰখন সামাজিক-ৰাজনৈতিক কৰ্মকাণ্ডৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হৈ পৰিছিল। জগন্নাথ বৰুৱাৰ তৎপৰতাত ১৮৮৪ চনত যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভাই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। জগন্নাথ বৰুৱা আছিল চাহ খেতিয়কৰ সন্তান আৰু কলিকতাৰ প্ৰেচিডেন্সি কলেজত তেওঁ উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিছিল। কলিকতাত সক্ৰিয় হৈ থকা আত্মীয় সভা, বেংগল ব্ৰিটিছ ইণ্ডিয়ান ছোচাইটি, প্ৰেট্ৰিয়টচ্ এছ'চিয়েচন, ইণ্ডিয়ান এছ'চিয়েচন আদি অনুষ্ঠানৰ দ্বাৰা তেওঁ অনুপ্ৰাণিত হৈছিল। তেওঁ অসমৰ জনসাধাৰণৰ আশা-আকাংক্ষা আৰু ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰাৰ লগতে চৰকাৰৰ আৰ্থ-সামাজিক নীতি-নিৰ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰিছিল। যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য তিনিটা আছিল—

- ১। মানুহৰ ইচ্ছা আকাংক্ষাবোৰক চৰকাৰৰ ওচৰত প্ৰতিনিধিত্ব কৰা।
- ২। চৰকাৰী নীতিসমূহ জনসাধাৰণৰ মাজত ব্যাখ্যা কৰা।
- ৩। জনসাধাৰণৰ সামাজিক অৱস্থাৰ উন্নতি সাধন কৰা।

এই সভাৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সভাপতিগৰাকী হ'ল ৰাজা নৰনাৰায়ণ সিং আৰু সম্পাদক জগন্নাথ বৰুৱা। ১৮৮৬ চনত ব্ৰিটিছে প্ৰৱৰ্তন কৰা অসম ভূমি আৰু ৰাজহ নীতিৰ সাৰ্বজনিক সভাই বিৰোধিতা কৰিছিল।

১৮৯২-৯৩ চনত কৃষকসকলে গাঢ় তোলা বিদ্রোহৰ প্ৰতি এই সভাই সহমত প্ৰকাশ কৰি চৰকাৰৰ আৰ্থিক নীতিক গৰিহণা দিছিল। সভাই দীৰ্ঘস্থায়ী ভূমি বন্দোবস্তৰ দাবী জনোৱাৰ লগতে ৰাজহ বৃদ্ধি নকৰাকৈ আধিয়াৰক নিজ ভূমি প্ৰদান কৰাৰ অধিকাৰ বিচাৰিছিল। ১৮৯৩ চনত সাৰ্বজনিক সভাই ৰয়েল কমিছন অন অপিয়ামৰ ওচৰত এখন স্মাৰকপত্ৰ প্ৰদান কৰে। শিক্ষানীতিৰ সংস্কাৰ সাধন আৰু পৰ্যাপ্ত নিয়োগৰ সুযোগ সৃষ্টি কৰাৰ বাবেও সভাই চৰকাৰৰ ওচৰত আবেদন জনাইছিল।

যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভাই প্ৰকৃত অৰ্থত অসমত ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ গঠনত প্ৰধান ভূমিকা লৈছিল আৰু ১৯০৫ চনৰ বংগ বিভাজনৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। ব্ৰিটিছ চৰকাৰে অসমক পূৰ্ববংগৰ সৈতে একত্ৰিত কৰাৰ পৰিকল্পনাক বিৰোধিতা কৰি জগন্নাথ বৰুৱাই অসমীয়া মানুহৰ স্বাৰ্থ সুৰক্ষা কৰা আৰু থলুৱা লোকক কৰ্মসংস্থাপন দিয়াৰ বাবে দাবী জনাইছিল। এনেকৈয়ে অসমত সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক সজাগতা বৃদ্ধিৰ বাবে যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভাই বিশেষ পদক্ষেপ লৈছিল। এই সভাৰ সদস্য দেৱীচৰণ বৰুৱা আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ প্ৰতিনিধি ৰূপে বাৰ্ষিক অধিৱেশনত অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯০৭ চনত জগন্নাথ বৰুৱাৰ মৃত্যুৰ পিছত সভাৰ সদস্যসকলৰ মাজত বিভিন্ন বিষয়ত মতৰ অমিল ঘটে আৰু তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত সভাৰ কাম-কাজ বন্ধ হৈ যায়।

অসম এছ'ছিয়েশ্বন : অসমীয়া জনসাধাৰণৰ আশা আকাংক্ষা পূৰণৰ বাবে অসমৰ শিক্ষিত সমাজৰ নেতৃস্থানীয় ব্যক্তি মাণিক চন্দ্ৰ বৰুৱাই এটা প্ৰাদেশিক সংগঠনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা অনুভৱ কৰিছিল। ১৯০৩ চনত অসমৰ ৪০ গৰাকী আগশাৰীৰ লোকে গুৱাহাটীত মিলিত হৈ ভাইচৰয়ৰ কাৰ্যবাহী পৰিষদৰ সদস্য ডেনজিল্ ইবাৰ্টচনক সাক্ষাৎ কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। এনেকৈয়ে কলিকতাৰ ইণ্ডিয়ান এছ'ছিয়েশ্বনৰ আৰ্হিত অসম এছ'ছিয়েশ্বন নামৰ সংগঠন এটাৰ জন্ম দিয়াৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হয় আৰু এখন অস্থায়ী কাৰ্যবাহী সমিতি গঠন কৰি প্ৰভাত চন্দ্ৰ বৰুৱাক সভাপতি, জগন্নাথ বৰুৱাক উপ-সভাপতি আৰু মাণিক চন্দ্ৰ বৰুৱাক সাধাৰণ সম্পাদকৰ দায়িত্ব প্ৰদান কৰে। ১৯০৫ চনত ডিব্ৰুগড়ত বহা অসম এছ'ছিয়েশ্বনৰ প্ৰথম অধিৱেশনত উল্লেখ কৰা পদসমূহত ওপলোকক স্থায়ীভাৱে মনোনীত কৰা হয়। গুৱাহাটীত মুখ্য কাৰ্যালয় স্থাপন কৰি জিলা আৰু মহকুমা পৰ্যায়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বিভিন্ন ঠাইত অসম এছ'ছিয়েশ্বনৰ শাখা স্থাপন কৰে।

কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম দশক দুটাত অসম এছ'ছিয়েশ্বনে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ আগশাৰীৰ অনুষ্ঠান হিচাপে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভাৰ লেখীয়াকৈ অসম এছ'ছিয়েশ্বনেও বংগ বিভাজনৰ চৰকাৰী সিদ্ধান্তৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। এছ'ছিয়েশ্বনে ভয় কৰিছিল যে বংগ বিভাজনৰ ফলত ঐতিহাসিক অসম নামটো নাইকিয়া হৈ যাব আৰু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি ভাবুকিৰ সৃষ্টি হ'ব। ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ পৰা অসমৰ প্ৰতি পূৰ্বতে পোৱা যত সামান্য মনোযোগ চৰকাৰখন ঢাকালৈ স্থানান্তৰ কৰাৰ পৰিকল্পনাই মৰ্মমুৰ কৰিব। এছ'ছিয়েশ্বনৰ কেইগৰাকীমান সদস্য বিধান পৰিষদৰো সদস্য আছিল বাবে এই সন্দৰ্ভত তেওঁলোকে চৰকাৰৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

অসম এছ'ছিয়েশ্বনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ সমূহ হ'ল : অসম এছ'ছিয়েশ্বনে পৌৰ সমিতিসমূহত চৰকাৰী বিষয়া আৰু স্থানীয় প্ৰশাসনিক নিকায়বোৰত চাহ বাগিচাৰ ইউৰোপীয় কৰ্তৃপক্ষৰ প্ৰভুত্বৰ বিৰোধিতা কৰি স্বায়ত্ত শাসিত এনেবোৰ প্ৰশাসনিক গোটৰ গণতান্ত্ৰিকীকৰণ বিচাৰিছিল। অসম এছ'চিয়েচনে চৰকাৰৰ আবকাৰী

নীতিৰ গৰিহণা দিছিল। কৰ বৃদ্ধিৰ বিৰোধিতা কৰিছিল আৰু কানিৰ সম্পূৰ্ণ নিষিদ্ধকৰণ দাবী কৰিছিল। অসম এছ'ছিয়েশ্বনে প্ৰদেশখনত শিক্ষাৰ বিকাশৰ প্ৰতি আগ্ৰহী আছিল। কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চিণ্ডিকেটৰ সভাত অসমৰ প্ৰতিনিধিত্ব, কটন মহাবিদ্যালয়ত অসমীয়া শিক্ষক নিযুক্তি আৰু কাৰিকৰী শিক্ষাৰ বিকাশৰ বাবে কাৰিকৰী শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন কৰি 'উইলিয়ামচন পুঁজি'ৰ সদ্ব্যৱহাৰ কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।

অসম এছ'ছিয়েশ্বনে আৰম্ভণিতে প্ৰাদেশিক বিষয়ৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিলেও লাহে লাহে এই অনুষ্ঠানটিয়ে ভাৰতবৰ্ষৰ মূল সঁতিৰ ৰাজনীতিৰ লগত মিলি যায়। এই অনুষ্ঠানৰ সদস্য নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ, চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, প্ৰসন্ন কুমাৰ বৰুৱা আৰু তৰুণৰাম ফুকনে জাতীয় কংগ্ৰেছৰ বাৰ্ষিক অধিৱেশনত যোগদান কৰিছিল আৰু জাতীয় কংগ্ৰেছৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যৰ সৈতে ঐক্যমত পোষণ কৰিছিল। ১৯২১ চনত অসম এছ'ছিয়েশ্বনে অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছৰ সৈতে একত্ৰিত হয়।

অসমৰ সুৰমা উপত্যকাত ৰাজনৈতিক সজাগতা : অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ নিচিনাকৈ সুৰমা উপত্যকাৰ কাছাৰ আৰু ছিলেট জিলাটো ৰাজনৈতিক সজাগতাৰ উন্মেষ ঘটিছিল। বংগদেশৰ সৈতে জিলা দুখনৰ ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক থকাৰ ফলত বংগদেশৰ জাতীয় আদৰ্শ আৰু আৱেগে জিলা দুখনত কেইবাটাও ৰাজহুৱা অনুষ্ঠান সৃষ্টি হোৱাত সহায় কৰিছিল। সুহৃদ সমিতি, অনুশীলন সমিতি, সুহৃদ সেৱক সমিতি আদি অনুষ্ঠানবোৰে চৰমপহুৰ পোষকতা কৰিছিল আৰু সম্ভ্ৰাসমূলক কাৰ্যকলাপতো লিপ্ত হৈছিল। লৰ্ড কাৰ্জনৰ বংগ বিভাজনৰ প্ৰস্তাৱে সুৰমা উপত্যকাত বৃহৎ আকাৰত প্ৰতিবাদৰ সূচনা কৰিছিল। ৰাজহুৱা সভা তথা সংবাদপত্ৰত লেখা-মেলাৰ যোগেদি কাৰ্জনৰ বংগ বিভাজন নীতিৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। সুৰমা উপত্যকাত স্বদেশী আন্দোলন প্ৰৱল ৰূপত গঢ়ি তোলাৰ বাবে কাছাৰ স্বদেশী সভা আৰু শ্ৰীহট্ট স্বদেশী সেৱক সমিতি গঠন হয় আৰু বিদেশী সামগ্ৰী বৰ্জনৰ বাবে ১৯০৬ চনৰ আগষ্ট মাহত সুৰমা উপত্যকাত ৰাজনৈতিক সন্মিলন এখন অনুষ্ঠিত হয়। দুদিন ধৰি চলা এই সন্মিলনখনত সভাপতিত্ব কৰিছিল কামিনী কুমাৰ চন্দ্ৰই আৰু হাজাৰ হাজাৰ লোক সমবেত হোৱা ৰাজহুৱা সভাত বিপিন চন্দ্ৰ পালে ভাষণ দিছিল।

উনৈশ শতিকাৰ শেষৰফালে আৰু কুৰি শতিকাৰ সূচনা কালত ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু সুৰমা উপত্যকাত ৰাজনৈতিক সচেতনতা বৃদ্ধি পোৱা দেখা যায়। ব্ৰিটিছ শাসনে প্ৰদেশখনৰ মানুহৰ মাজত কৰা শোষণ বঞ্চনাৰ বিৰুদ্ধে একতাৰ মনোভাৱ জগাই তোলে আৰু একে ধৰণৰ প্ৰশাসনিক শাসন ব্যৱস্থা, উন্নত মানৰ যাতায়াত ব্যৱস্থা আৰু পশ্চিমীয়া চিন্তাদৰ্শৰ প্ৰভাৱে অঞ্চলটোৰ মানুহৰ মাজত ব্ৰিটিছ শাসনৰ বিৰুদ্ধে সজাগতাৰ সৃষ্টি কৰে। এনে সজাগতাই ভাৰতৰ মূল সঁতিৰ ৰাজনীতিৰ সৈতে অসমকো যুক্ত কৰে।

অসমত ব্ৰিটিছ বিৰোধী স্বাধীনতা সংগ্ৰাম (১৯০৫-১৯৪৭) : ১৯০৫ চনৰ ১৬ অক্টোবৰ তাৰিখে প্ৰবল প্ৰতিবাদকো নেওচা দি বংগ বিভাজন ঘোষণা কৰা হয়। পূৰ্ব বংগ আৰু অসমক সামৰি ১০৬,৫৪০ বৰ্গ কিঃ মিঃ এলেকাক নতুন প্ৰদেশ হিচাপে ঘোষণা কৰি ঢাকাৰ লেফটেনেণ্ট গৱৰ্ণৰ জে বি ফুলাৰক অসমৰ মুখ্য কমিছনাৰ হিচাপে নিযুক্তি দিয়ে। অসমৰ জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰত্যয় গঢ়ি তোলাৰ বাবে কমিছনাৰৰ দায়িত্ব লৈয়েই ফুলাৰে অসম ভ্ৰমণ কৰে। ফুলাৰে ছাত্ৰ বৃত্তিকে ধৰি কেইবাটাও কল্যাণমূলক আঁচনিৰ ঘোষণাৰে অসমৰ জনমতক প্ৰভাৱিত কৰাৰ চেষ্টা চলায়। এনে প্ৰতিশ্ৰুতিয়ে অসমৰ জনসাধাৰণক সন্তুষ্ট কৰিব পৰা নাছিল আৰু চাহ বাগিচাৰ মালিক তথা পূৰ্ববংগ আৰু সুৰমা উপত্যকাৰ এচাম মুছলিম লোকৰ বাহিৰে অসমে

বংগ বিভাজনৰ বিৰুদ্ধে গঢ়ি উঠা আন্দোলনৰ প্ৰতি সমৰ্থন আগবঢ়াইছিল। তেজপুৰ, বৰপেটা, ধুবুৰী, গৌৰীপুৰ, গুৱাহাটী, ডিব্ৰুগড়, শিলচৰ, কৰিমগঞ্জ আদি ঠাইত বংগ বিভাজনৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ সভা অনুষ্ঠিত হৈছিল। সকলো গোষ্ঠী সম্প্ৰদায়ৰ লোকে এই সভাবোৰত সক্ৰিয়ভাৱে অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ লগতে গণ প্ৰাৰ্থনা আৰু ৰাখী বন্ধন অনুষ্ঠিত কৰি ঐক্য-সংহতিৰ বাৰ্তা বিলাইছিল। বংগ বিভাজনৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদকাৰীসকলে ‘বন্দে মাতৰম’ ধ্বনিৰে ব্ৰিটিছৰ বিভাজন নীতিৰ বিৰোধিতা কৰাৰ লগতে বিদেশী সামগ্ৰী আৰু স্কুল-কাছাৰী আদিৰ বৰ্জনৰ আহ্বানৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনাইছিল। ঠায়ে ঠায়ে জাতীয় চেতনালব্ধ বিদ্যালয় গঢ়ি তোলাৰ তৎপৰতাও দেখা গৈছিল।

স্বদেশী আন্দোলন : ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত বংগ বিভাজনক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠা আন্দোলনটো মূলতঃ নগৰ আৰু মফছল অঞ্চলতহে সীমাবদ্ধ আছিল। আন্দোলনকাৰীসকলে বিদেশী সামগ্ৰী বৰ্জন কৰি স্বদেশী সামগ্ৰী গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে আহ্বান জনাইছিল। অসমৰ নগৰবোৰত মানুহে ইংলেণ্ডৰ লিভাৰপুলত তৈয়াৰী নিমখ বৰ্জন কৰি খাৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লৈছিল; বিদেশত তৈয়াৰী চেনীৰ সলনি বাৰাণসীত উৎপাদিত চেনীহে ব্যৱহাৰ কৰিছিল; ইউৰোপৰ বস্ত্ৰশিল্পত তৈয়াৰী কাপোৰৰ সলনি ঘৰতে বোৱা-কটা কৰা কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰিব লৈছিল। কামাখ্যা মন্দিৰৰ প্ৰধান পুৰোহিতে পাণ্ডা আৰু দোকানবোৰত বিদেশী সা-সামগ্ৰী ব্যৱহাৰ নকৰিবলৈ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। এনে পৰিৱেশত ৰাজ্যখনত খিলঞ্জীয়া লোকৰ দোকান-পোহাৰ গঢ়ি উঠিছিল আৰু স্বদেশী বয়বস্তু কিনা-বেচা কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হৈছিল। অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰীয়ে গোবিন্দ লাহিড়ীৰ সৈতে লগ লাগি ছাত্ৰ সমাজৰ মাজত স্বদেশী ধাৰণাটো জনপ্ৰিয় কৰিবলৈ চেষ্টা চলাইছিল। বংগদেশৰ বিখ্যাত নাট্যকাৰ মুকুন্দ দাসে ১৯০৫ চনত দেশ প্ৰেমমূলক গীত-মাত আৰু নাটক পৰিৱেশন কৰি গুৱাহাটীৰ দৰ্শক শ্ৰোতাৰ মাজত স্বদেশী আন্দোলনৰ বাৰ্তা বিলাবলৈ সক্ষম হৈছিল।

ব্ৰিটিছ চৰকাৰে স্বদেশী আন্দোলন দমন কৰাৰ বাবে কঠোৰ নীতি অৱলম্বন কৰিছিল। কাৰ্লাইল আৰু ৰিছলে চাৰ্কুলাৰৰ জৰিয়তে শিক্ষানুষ্ঠানত পাঠৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে যাতে স্বদেশী আন্দোলনৰ প্ৰতিবাদী কাৰ্যসূচীত অংশগ্ৰহণ নকৰে, স্কুল কৰ্তৃপক্ষই তাৰ নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰিব লাগিছিল। স্বদেশী আন্দোলনত অংশ লোৱা শিক্ষক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বিৰুদ্ধে অনুশাসনমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হৈছিল। সভা আৰু সমদল নিষিদ্ধ ঘোষণা কৰি ৰাজনৈতিক নেতাবোৰক জেললৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল। সংবাদ মাধ্যমৰ ওপৰত কঠোৰ নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰা হৈছিল। আন্দোলনকাৰীৰ বিৰুদ্ধে জৰিমনা বিহাৰ উপৰি কাৰাবাসত আৱদ্ধ কৰাৰ লগতে নিৰ্বাসনো দিয়া হৈছিল।

স্বদেশী আন্দোলনৰ ওপৰত ব্ৰিটিছে জাপি দিয়া কঠোৰ নিৰ্যাতনমূলক নীতিৰ বিৰুদ্ধে বংগদেশত সশস্ত্ৰ কৰ্মকাণ্ড গঢ়ি তোলাৰ বাবে গোপন সমিতি স্থাপন হৈছিল। অম্বিকাগিৰি ৰায় চৌধুৰীয়ে বংগৰ অনুশীলন সমিতিৰ আৰ্হিত সেৱা সংঘ নামৰ সংগঠন এটাৰ জন্ম দিয়ে। কিন্তু এনে ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ সমিতি সমূহে ঔপনিৱেশিক নিৰ্যাতনক প্ৰতিহত কৰিবলৈ বিশেষ সাফল্য অৰ্জন কৰা নাছিল।

ব্ৰিটিছৰ বংগ বিভাজন নীতিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰাৰ বাবে আচাম এছ’ছিয়েশ্বনৰ সভাপতি ৰাজা প্ৰভাত চন্দ্ৰ বৰুৱাই ১৯০৭ চনত ব্ৰিটিছ ৰাষ্ট্ৰসচিবক স্মাৰকপত্ৰ এখন প্ৰদান কৰে। এই স্মাৰকপত্ৰখনে ব্ৰিটিছে বিকাশৰ নীতি লোৱাৰ পৰিৱৰ্তে বিভাজনৰ নীতি গ্ৰহণ কৰাৰ কাৰ্যক সমালোচনা কৰিছিল।

ইতিমধ্যে ইংলেণ্ডৰ শাসন ব্যৱস্থাত উদাৰপন্থীসকলৰ আগমন ঘটে। লৰ্ড কাৰ্জনৰ পৰৱৰ্তী গভৰ্ণৰ জেনেৰেল লৰ্ড মিন্টোৱে ভাৰতত কেৱল নিৰ্যাতনমূলক নীতিৰে সমস্যাৰ সমাধান কৰিব নোৱাৰি বুলি অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁ ব্ৰিটিছ বিৰোধী আন্দোলনত অংশ লোৱা প্ৰতিবাদকাৰী সকলৰ মাজত সুকৌশলে বিভাজন সৃষ্টি কৰি আন্দোলনটোক দুৰ্বল কৰি তোলা নীতিত বিশ্বাস কৰিছিল। এইবাবে তেওঁ ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদী উত্থানক দুৰ্বল কৰাৰ বাবে মুছলমান সম্প্ৰদায়ক তোষামোদ কৰা নীতি গ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯০৯ চনৰ ভাৰত চৰকাৰ আইন বা মৰ্লে-মিন্টো সংস্কাৰে মুছলমানসকলক পৃথক প্ৰতিনিধিত্ব আগবঢ়োৱাৰ উপৰি সংখ্যালঘু মুছলমানক বিধানমণ্ডলত অতিৰিক্ত সদস্য পদ লাভৰ সুযোগ দিছিল। কিন্তু এই আইনখনে দেশৰ ৰাজনৈতিক সমস্যাসমূহ সমাধান কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল। চৰমপন্থীসকলে এই আইনখনৰ বিৰোধিতা কৰিছিল আৰু নৰমপন্থীসকলে চৰকাৰৰ ‘পৃথক কৰি শাসন কৰা’ (Divide and Rule) নীতিৰ বিপদজনক পৰিণতিক লৈ চিন্তিত হৈ পৰিছিল। ভাইচৰয় লৰ্ড হাৰ্ডিঞ্জে ব্ৰিটিছ ৰাষ্ট্ৰ সচিবক বংগ বিভাজনে সৃষ্টি কৰা ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ কথা অৱগত কৰে আৰু ১৯১১ চনৰ ডিচেম্বৰত অনুষ্ঠিত দিল্লী দৰবাৰত বংগ বিভাজন বাতিল কৰা হয়। ইয়াৰ ফলত অসমে পূৰ্বৰ স্থিতিলৈ উভটি যোৱাৰ সুযোগ পায়। প্ৰদেশখনত এজন মুখ্য কমিছনাৰ নিযুক্তি দিয়াৰ লগতে শ্বিলঙত নতুন বিধানসভাৰ স্থান নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়।

মণ্টেগু চেমচ্ফোৰ্ড সংস্কাৰ আৰু অসম : প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ ফলত সাংবিধানিক সংস্কাৰ প্ৰক্ৰিয়াটো ব্যাহত হয়। খাদ্য সামগ্ৰীৰ নাটনি, মূল্যবৃদ্ধি, মহামাৰী আদিয়ে প্ৰদেশখনৰ অৱস্থা ভয়াৱহ কৰি তোলে। ভাৰতবৰ্ষত সাংবিধানিক অধিকাৰৰ দাবী পূৰ্বতকৈ শক্তিশালী ৰূপত উত্থাপিত হয়। এনে পৰিস্থিতিত ব্ৰিটিছ ৰাষ্ট্ৰ সচিব ই. এচ. মণ্টেগুৱে দেশৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতি ব্যক্তিগতভাৱে চালি-জাৰি চোৱাৰ বাবে ভাৰত ভ্ৰমণৰ সিদ্ধান্ত লয়। ভাইচৰয় লৰ্ড চেমচ্ফোৰ্ডৰ সৈতে মণ্টেগুৱে ভাৰত ভ্ৰমণ কৰাৰ সময়ত সমাজৰ বিভিন্ন প্ৰতিনিধিক সাক্ষাৎ কৰে। মণ্টেগু-চেমচ্ফোৰ্ড সংস্কাৰে মূলতঃ ভাৰতত স্বশাসিত অনুষ্ঠানসমূহ পৰ্যায়ক্ৰমে প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ প্ৰতি আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰে। কংগ্ৰেছ দলৰ এচামে এই সংস্কাৰক আদৰ্শ জনালেও, আন এচামে শীঘ্ৰে স্বশাসনৰ বিষয়টো প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ প্ৰতি গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।

মণ্টেগু চেমচ্ফোৰ্ড সংস্কাৰ আঁচনিত অসমক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হ’বনে নাই, এই কথাটো স্পষ্টকৈ কোৱা হোৱা নাছিল। এই বিষয়টোক কেন্দ্ৰ কৰি চীফ কমিছনাৰ বিটচন বেল, অসমত থকা ইউৰোপীয় সম্প্ৰদায় আৰু অন্যান্য সামাজিক ৰাজনৈতিক সংগঠনবোৰৰ মাজত তীব্ৰ মতবিৰোধৰ সৃষ্টি হৈছিল। অসম এছ’ছিয়েশ্বনে অসমক সংস্কাৰ আঁচনিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ বাবে নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈক কলিকতাস্থিত সংসদীয় কমিটীক অৱগত কৰিবলৈ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। ১৯১৯ চনৰ মে’ মাহত প্ৰস্তাৱিত মণ্টেগু-চেমচ্ফোৰ্ড সংস্কাৰ বিলখন ব্ৰিটিছ সংসদত উত্থাপন কৰাৰ সময়ত ভাৰতীয় প্ৰতিনিধি দলত নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ আৰু প্ৰসন্ন কুমাৰ বৰুৱাই অসমক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল। ভাৰতীয় প্ৰতিনিধি দলৰ স্বায়ত্ত শাসনৰ দাবীক ব্ৰিটিছ সংসদে অনুমোদন নজনালেও অসম এছ’ছিয়েশ্বনে প্ৰেৰণ কৰা প্ৰতিনিধি দুজনৰ তৎপৰতাৰ বাবে শেষত সংস্কাৰ আঁচনিত অসমক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল।

দেশত গঢ়ি উঠা স্বদেশী আৰু হোমৰুল আন্দোলন, বিপ্লৱী কৰ্মকাণ্ড, সমসাময়িক বিশ্বৰ ঘটনাপ্ৰবাহ আৰু গোখলে, তিলক, বিপিন চন্দ্ৰ পাল আদিৰ তেজোদীপ্ত ভাষণে তৰুণ চামৰ মাজত ৰাজনৈতিক চেতনাৰ

উন্মেষ ঘটায়। এনে সচেতনতাৰ ফলস্বৰূপে ১৯১৬ চনত আসাম ষ্টুডেন্টচ্ কনফাৰেন্স নামৰ ছাত্ৰ সংগঠন এটিয়ে প্রতিষ্ঠা লাভ কৰে। পৰৱৰ্তী কালত এই সংগঠনটোৰ নাম ৰখা হয় অসম ছাত্ৰ সন্মিলন। নতুনকৈ প্রতিষ্ঠা লাভ কৰা ছাত্ৰ সংগঠনটো অৰাজনৈতিক হ'লেও এই সংগঠনটোৰ পৰাই চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, অমিয় কুমাৰ দাস, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, পদ্মধৰ চলিহা আদি নেতাৰ জন্ম হয় আৰু পৰৱৰ্তী কালত এওঁলোকে ব্ৰিটিছ বিৰোধী সংগ্ৰামৰ নেতৃত্ব প্ৰদান কৰে।

অসহযোগ আন্দোলন : কুৰি শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকৰ শেষৰফালে ভাৰতবৰ্ষৰ ৰাজনৈতিক অৱস্থা জটিল হৈ পৰিছিল। প্ৰথম মহাযুদ্ধৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা অৰ্থনৈতিক সংকট আৰু জনসাধাৰণে ইয়াৰ বাবে দিবলৈ বাধ্য হোৱা গধুৰ কৰ-কাটলে দেশৰ মানুহৰ মনত ক্ষোভৰ জন্ম দিছিল আৰু এনে পৰিৱেশতে ভাৰতবৰ্ষত অসহযোগ আন্দোলনৰ পটভূমি ৰচনা হৈছিল। অসহযোগ আন্দোলনৰ কাৰণসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

- ১। মণ্টেগু-ছেমচ্ফোৰ্ড সংস্কাৰে দেশৰ জনসাধাৰণক সন্তুষ্ট কৰিব পৰা নাছিল; কিয়নো এই সংস্কাৰে ভাৰতীয় লোকৰ স্বশাসনৰ অধিকাৰ মানি লোৱা নাছিল।
- ২। ভাৰতীয় মুছলমাসকলে প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ অন্তত তুৰস্কৰ সাম্ৰাজ্যখন বিভাজন কৰাৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰতি অসন্তুষ্টি প্ৰকাশ কৰিছিল। তুৰস্কৰ অট'মান সাম্ৰাজ্যৰ সুৰক্ষাৰ বাবে ব্ৰিটিছৰ পৰা নিশ্চয়তা লাভ কৰিবলৈ ভাৰতীয় মুছলমান সকলে খিলাফৎ আন্দোলন আৰম্ভ কৰিছিল।
- ৩। ১৯১৯ চনৰ ৰাওলাট আইনখনে সন্ত্ৰাসবাদী কাৰ্যত জড়িত থকা বুলি সন্দেহ কৰি যিকোনো লোককে বিচাৰবিহীনভাৱে দুবছৰ কাৰাদণ্ড বিহাৰ কথাতোক ভাৰতীয়সকলে সহজভাৱে লোৱা নাছিল। এই আইনখনৰ বিৰুদ্ধে দেশত ব্যাপক প্ৰতিবাদ সংগঠিত হৈছিল আৰু মহাত্মাগান্ধীকে ধৰি কংগ্ৰেছৰ নেতৃত্বই এই আইনখনৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।
- ৪। অমৃতসৰৰ জালিয়ানালাবাগত আইনখনৰ প্ৰতিবাদ কৰাৰ বাবে সমবেত হোৱা লোকৰ ওপৰত জেনেৰেল ডায়াৰে নিৰ্মমভাৱে কৰা গুলীবৰ্ষণৰ ফলত বহুলোকৰ মৃত্যু হৈছিল আৰু এই নিষ্ঠুৰ ঘটনাক জালিয়ানালাবাগৰ হাত্যাকাণ্ড বুলি জনা যায়।

এনেবোৰ ঘটনাই ভাৰতীয় লোকৰ মনত ব্ৰিটিছ শাসনৰ প্ৰতি বিদ্বেষৰ জন্ম দিছিল। সাংবিধানিক উপায়েৰে দাবীসমূহ ব্ৰিটিছ চৰকাৰে পূৰণ নকৰাৰ বাবে ১৯২০ চনত কলিকতাত অনুষ্ঠিত জাতীয় কংগ্ৰেছৰ অধিৱেশনে মহাত্মা গান্ধীৰ নেতৃত্বত অসহযোগ আন্দোলন গঢ়ি তোলাৰ সিদ্ধান্ত লৈছিল।

অসমত অসহযোগ আন্দোলন : মহাত্মা গান্ধীৰ নেতৃত্বত অসহযোগ আন্দোলনৰ আহ্বান দিয়াৰ পিছত গংগা গোবিন্দ বৰুৱা, তাৰাপ্ৰসাদ চলিহা, ঘনশ্যাম বৰুৱা আৰু চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাই স্থানীয় সমস্যাসমূহ ব্ৰিটিছৰ সৈতে আলাপ-আলোচনা কৰি সমাধান কৰাৰ বাবে অসম এছ'ছিয়েশ্বনে অসহযোগ আন্দোলনৰ পৰা আঁতৰি থকাটো বিচাৰিছিল, কিন্তু এছ'ছিয়েশ্বনৰ গৰিষ্ঠসংখ্যক সদস্যই অসহযোগ আন্দোলনত যোগদান কৰাৰ পক্ষত থিয় হৈছিল। ১৯২০ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত তেজপুৰত অনুষ্ঠিত অসম এছ'ছিয়েশ্বনৰ সপ্তদশ সন্মিলনত স্বৰাজৰ সপক্ষে অসহযোগ আন্দোলনত জাতীয় কংগ্ৰেছে প্ৰদান কৰা নিৰ্দেশাৱলী মানি চলাৰ বাবে সিদ্ধান্ত লৈছিল। এনেকৈয়ে মূল সুঁতিৰ ব্ৰিটিছ বিৰোধী ৰাজনৈতিক আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ মাজেদি অসম এছ'ছিয়েশ্বনে নিজৰ সুকীয়া পৰিচয় ত্যাগ কৰিবলগীয়া হয়। ১৯২১ চনৰ জুন মাহত অসম প্ৰাদেশিক

কংগ্ৰেছ কমিটি গঠন হয় আৰু এই কমিটিৰ কৰ্মক্ষেত্ৰৰ পৰিসৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ জিলাবোৰৰ মাজতহে সীমাবদ্ধ আছিল। অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ কমিটিৰ সভাপতি ৰূপে কুলধৰ চলিহা আৰু সম্পাদকৰ দায়িত্ব নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰা হৈছিল।

অসমত অসহযোগ আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ : অসম মূলকত অসহযোগ আন্দোলনৰ ব্যাপক প্ৰভাৱ পৰা পৰিলক্ষিত হয়। জনসাধাৰণৰ মাজত ব্ৰিটিছ বিৰোধী ৰাজনৈতিক সচেতনতা বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে ১৯২১ চনৰ আগষ্ট মাহত গান্ধীজীয়ে অসম ভ্ৰমণ কৰে। চৰকাৰীভাৱে গান্ধীজীৰ ভ্ৰমণৰ বিৰোধিতা কৰা সত্ত্বেও, অসমৰ মুখ্য নগৰবোৰত অনুষ্ঠিত হোৱা তেওঁৰ সভাবোৰত বিপুল সংখ্যক জনসাধাৰণে অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। বিদেশী সামগ্ৰী বৰ্জন কৰি বিভিন্ন ঠাইত জুইত দাহ কৰা হৈছিল। চন্দ্ৰধৰ শৰ্মা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, অমিয় কুমাৰ দাস, মুহিবুদ্দিন আহমেদ আদিৰ দৰে আগশাৰীৰ নেতাসকলে ডেকাচামক সংগঠিত কৰি চৰকাৰী শিক্ষানুষ্ঠান সফলভাৱে বৰ্জন কৰিছিল। গুৱাহাটী, নলবাৰী, যোৰহাট, তেজপুৰ, শিৱসাগৰ, নগাঁও আদি ঠাইত জাতীয় শিক্ষানুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছিল। এই শিক্ষানুষ্ঠানসমূহ অধ্যয়ন কেন্দ্ৰ হোৱাৰ উপৰিও, কংগ্ৰেছ স্বৈচ্ছাসেৱকসকলৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰত পৰিণত হৈছিল। নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ, কুলধৰ চলিহা, তৰুণৰাম ফুকন আদিয়ে ওকালতি বৃত্তি ত্যাগ কৰি সক্ৰিয় ৰাজনীতিত অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। বহু উকীল, শিক্ষক আৰু চাকৰিয়ালে নিজ নিজ কৰ্মক্ষেত্ৰ এৰি বিভিন্ন পৰ্যায়ত কংগ্ৰেছ দলৰ সাংগঠনিক কাম-কাজত জড়িত হৈ পৰিছিল। অসহযোগ আন্দোলনে জনসাধাৰণৰ মাজত ব্যাপকতা লাভ কৰাৰ লগে লগে গাঁৱে গাঁৱে পঞ্চায়তসমূহ গঢ়ি উঠে আৰু স্থানীয় বাদ-বিবাদবোৰ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ লয়। অসমত অসহযোগ আন্দোলনৰ ফলত খাদী বস্ত্ৰৰ প্ৰতি মানুহৰ আগ্ৰহ বৃদ্ধি পায়। আনহাতে আন্দোলনৰ ফলত নিমখৰ ব্যৱসায় সম্পূৰ্ণৰূপে বন্ধ হৈ যোৱা বুলি চৰকাৰী নথিত উল্লেখ আছে। মহাত্মা গান্ধীয়ে কংগ্ৰেছ কৰ্মীসকলক কানিৰ বিৰুদ্ধে সজাগতা বৃদ্ধিৰ বাবে দিয়া আহ্বানৰ পিছত, কংগ্ৰেছ কৰ্মীসকলে কানিৰ বিৰুদ্ধে ভালেমান পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰে আৰু ইয়াৰ পৰিণতিস্বৰূপে কানিৰ ব্যৱসায় হ্ৰাস পায় আৰু মানুহৰ মাজত কানিৰ বিৰুদ্ধে সচেতনতা বৃদ্ধি পায়। কংগ্ৰেছ স্বৈচ্ছাসেৱকসকলে স্বদেশী আৰু অসহযোগৰ বাণী প্ৰচাৰ কৰাৰ বাবে চাহ বাগান সমূহতো প্ৰৱেশ কৰে। ১৯২১ চনৰ মে মাহত কংগ্ৰেছে কৰিমগঞ্জৰ চাৰ্গোলা আৰু লংগাই বাগিচাৰ ৮০০০ চাহ শ্ৰমিকক লৈ হৰতাল আৰম্ভ কৰে। এই হৰতালৰ মুখ্য দাবী আছিল চাহ শ্ৰমিকৰ মজুৰী বৃদ্ধি কৰা। চাৰ্গোলাৰ চাহ শ্ৰমিকসকলে বাগান এৰি ৰে'লষ্টেচনত সমবেত হৈছিল। বাগানৰ ইউৰোপীয় মালিকসকলে শ্ৰমিকসকলক পুনৰ বাগিছালৈ ওভটাই নিয়াৰ বাবে জিলা প্ৰশাসনৰ সহায়ত শ্ৰমিকসকলৰ ওপৰত গুলীবৰ্ষণ কৰাইছিল। এই ঘটনাৰ প্ৰতিবাদকল্পে ৰে'ল আৰু ষ্টিমাৰ বনুৱাসকলে ছয় সপ্তাহ কামৰ পৰা বিৰত আছিল।

অসহযোগ আন্দোলনত অসমীয়া মহিলাৰ ভূমিকা : মহাত্মা গান্ধীয়ে অসম ভ্ৰমণকালত মহিলাসকলক অসহযোগ আন্দোলনত অংশ লোৱাৰ বাবে দিয়া আহ্বানৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনাই হাজাৰ-বিজাৰ অসমীয়া মহিলাই 'গান্ধী মহাৰাজৰ জয়', 'বন্দে মাতৰম' আদি ধ্বনিৰে আকাশ বতাহ মুখৰিত কৰিছিল। গান্ধীয়ে নাৰী সমাজক সাহস, বুদ্ধিমত্তা আৰু অদম্য শক্তিৰ প্ৰতীক ৰূপে বিবেচনা কৰিছিল। মহিলাসকলে পুৰুষ সমাজৰ লগত সমানে সমানে প্ৰতিবাদ কাৰ্যসূচীত অংশগ্ৰহণ কৰি স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ সেনানীত পৰিণত হৈছিল। অৱশ্যে, আৰম্ভণিতে সামাজিক ৰক্ষণশীলতাৰ বাবে কমসংখ্যক মহিলাই অসহযোগ আন্দোলনত অংশ লৈছিল। এই

সকলৰ ভিতৰত অন্যতম আছিল বিদ্যুৎপ্ৰভা দেৱী, গিৰিজা দেৱী, হেমন্ত কুমাৰী দেৱী, নলিনীবালা দেৱী, পুষ্পলতা দাস, গুণেশ্বৰী নাথ, চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী আদি। এই মহিলা নেত্ৰীসকলে গাঁৱে-ভূঞা গৈ সাধাৰণ মহিলাক ব্ৰিটিছ বিৰোধী আন্দোলনত যোগদান কৰা বাবে সংগঠিত কৰিছিল। গান্ধীৰ আহ্বানে আচৰিত মহিলাসকলৰ উপৰিও সমাজৰ সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ মহিলাকো চুই গৈছিল। দৃষ্টান্ত স্বৰূপে দৰঙৰ লালমাটি চাহ বাগিচাৰ মহিলা শ্ৰমিক মাংৰী মেম বা মালতীৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। এই সাধাৰণ মহিলা শ্ৰমিকগৰাকীয়ে চাহ বাগানত সুৰা নিষিদ্ধ কৰাৰ বাবে পিকেটিং কৰাৰ অপৰাধত চাহ মালিকৰ হাতত মৃত্যুবৰণ কৰিবলগীয়া হয়। মাংৰী মেমেয়েই আছিল অসহযোগ আন্দোলনৰ প্ৰথম অস্বীকৃত ছহিদ। কামৰূপ জিলাৰ গৰৈমাৰী গাঁৱৰ ভানুমতী তালুকদাৰে নিজৰ ঘৰ-বাৰী এৰি কংগ্ৰেছ দলৰ সৰ্বক্ষণ কৰ্মীৰ দায়িত্ব লোৱাৰ বাবে, ‘ভলুন্টিয়াৰণী বাই’ নামেৰে জনাজাত হৈ পৰিছিল আৰু মহাত্মা গান্ধীয়ে তেওঁক ‘অসমৰ সৰোজনী’ আখ্যা দিছিল। প্ৰমিলা মেদক নামৰ গোলাঘাটৰ মিচিং মহিলা এগৰাকীয়ে স্বাধীনতা আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ বাবে মিচিং সমাজে এঘৰীয়া কৰাৰ পিছতো অসহযোগ আন্দোলনৰ পৰা আঁতৰি যোৱা নাছিল।

অসহযোগ আন্দোলনৰ সময়ছোৱাত প্ৰিন্স অব্ বেলছৰ ভাৰত ভ্ৰমণৰ বিৰুদ্ধে দেশৰ লগতে অসমতো ১৯২১ চনৰ ১৭ নৱেম্বৰ তাৰিখে হৰতাল কাৰ্যসূচী পালন কৰা হয়। ব্ৰিটিছ চৰকাৰে এই হৰতালক বাধা দিয়াৰ বাবে তিনিটা পন্থা অৱলম্বন কৰিছিল —

- ১। প্ৰভাৱশালী নেতা কিছুমানক বিশেষ সা-সুবিধা তথা সন্মান প্ৰদান কৰিছিল।
- ২। দমনমূলক ব্যৱস্থাবে আন্দোলনটোক প্ৰতিহত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।
- ৩। দেশবাসীৰ মাজত সাম্প্ৰদায়িকতাৰ বিষয়াপ্প বিয়পাই হিন্দু-মুছলমানৰ মাজত বিভাজন সৃষ্টি কৰিছিল।

অসমত স্বৰাজ পাৰ্টি : মহাত্মা গান্ধীয়ে আকস্মিকভাৱে অসহযোগ আন্দোলন বন্ধ কৰি দিয়াৰ পিছত দেশৰ বিভিন্ন মহলত প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি হৈছিল। গান্ধীক গ্ৰেপ্তাৰ কৰি ছবছৰ জেললৈ প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল আৰু এই ঘটনাক কেন্দ্ৰ কৰি জাতীয় নেতৃত্বৰ মাজত মতবিৰোধে গা কৰি উঠিছিল। দেশত গঢ়ি উঠা ব্ৰিটিছ বিৰোধী ৰাজনৈতিক স্পৃহাক সজীৱ কৰি ৰখাৰ বাবে চিন্তাৰঞ্জন দাস আৰু মতিলাল নেহৰুৱে বিধান পৰিষদ বহিষ্কাৰ কৰাৰ সলনি তাত অংশগ্ৰহণ কৰি ব্ৰিটিছৰ ভাৰত বিৰোধী কাম-কাজক বাধা প্ৰদান কৰা উচিত বুলি যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। এই দুগৰাকী প্ৰভাৱশালী নেতাৰ নেতৃত্বত ১৯২৩ চনৰ ১ জানুৱাৰী তাৰিখে স্বৰাজ পাৰ্টি গঠন হৈছিল।

অসমতো তৰুণৰাম ফুকনক সভাপতি, ৰোহিণী কুমাৰ চৌধুৰীক সম্পাদক আৰু গোপীনাথ বৰদলৈক সহকাৰী সম্পাদক হিচাপে লৈ স্বৰাজ পাৰ্টি প্ৰতিষ্ঠা হয়। স্বৰাজ পাৰ্টি গঠনৰ ফলত কংগ্ৰেছ দলৰ মাজত বিভাজনৰ সম্ভাৱনা প্ৰকট হৈ উঠে। কিন্তু জাতীয় নেতৃত্বই একত্ৰৰূপে ব্ৰিটিছ বিৰোধী সংগ্ৰামৰ স্বার্থত ১৯২৩ চনত বহা দিল্লী কংগ্ৰেছত স্বৰাজ পাৰ্টিক কংগ্ৰেছৰ লগত চামিল কৰে।

আইন অমান্য আন্দোলন : তৃণমূল পৰ্যায়ত কংগ্ৰেছ কৰ্মীসকলে কাম-কাজ অব্যাহত ৰাখিলেও ব্ৰিটিছ বিৰোধী সংগ্ৰামৰ পৰিৱেশ কিছু পৰিমাণে স্তিমিত হৈ পৰিছিল। কিন্তু ১৯২৭ চনত চাইমন আয়োগ নিয়োগ কৰা কাৰ্যই কংগ্ৰেছক পুনৰ সক্ৰিয় হৈ উঠাৰ সুযোগ দিয়ে। চাইমন আয়োগ গঠনৰ ঘোষণাৰ পিছতে, ভাৰতত

তীব্ৰ অসন্তুষ্টি আৰু ঘৃণাৰ সূচনা হয়। কিয়নো এজনো ভাৰতীয়ক আয়োগৰ সদস্য হিচাপে নিযুক্তি নিদিয়াত দেশবাসীয়ে অপমানিত বোধ কৰে আৰু চাইমন আয়োগক বৰ্জন কৰাৰ বাবে দল মত নিৰ্বিশেষে ঐক্যবদ্ধ হয়। আয়োগৰ বিৰুদ্ধে আহ্বান দিয়া বৰ্জনৰ কাৰ্যসূচীয়ে জনপ্ৰিয় আন্দোলনলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। অসমৰ ছিলেটত ১৯২৭ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত ৰাজহুৱা সভা অনুষ্ঠিত কৰি চাইমন আয়োগৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ জনোৱা হয়। একেধৰণৰ সভা যোৰহাটতো অনুষ্ঠিত হয়। অসম ছাত্ৰ সন্মিলনে ১৯২৮ চনত আয়োগৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথমবাৰৰ বাবে ৰাজনৈতিক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। চৰকাৰে এই সিদ্ধান্তত ক্ষুণ্ণ হৈ পৰে আৰু ৰাজনৈতিক কৰ্মকাণ্ডত ছাত্ৰ সংগঠনটো জড়িত হৈ পৰিলে শিক্ষানুষ্ঠানলৈ চৰকাৰী সহায়-সাহায্য বন্ধ কৰি দিয়াৰ ভাবুকি প্ৰদান কৰে। তথাপিও ছাত্ৰ সমাজে চাইমন আয়োগ বিৰোধী আন্দোলনত সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰে। পূৰ্ণ স্বৰাজৰ দাবীত ১৯২৯ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত লাহোৰত কংগ্ৰেছৰ অধিবেশন আৰম্ভ হয়। এই অধিবেশনতে ৩০ ডিচেম্বৰৰ মাজনিশা পূৰ্ণ স্বৰাজ প্ৰাপ্তিৰ বাবে প্ৰথম বাৰৰ বাবে ত্ৰিৰংগা পতাকা উত্তোলন কৰা হৈছিল। পূৰ্ণ স্বৰাজৰ দাবীত ২৬ জানুৱাৰীৰ দিনটোক স্বাধীনতা দিৱস হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়।

মহাত্মা গান্ধীয়ে ১৯৩০ চনৰ ৩১ জানুৱাৰীত লৰ্ড আৰউইনক প্ৰদান কৰা ১১ দফীয়া দাবী মানি নোলোৱাৰ বাবে আইন অমান্য আন্দোলনৰ পথ প্ৰশস্ত হৈ পৰে। কংগ্ৰেছে গান্ধীজীক আইন অমান্য আন্দোলনটোৰ নেতৃত্ব দিয়াৰ বাবে সম্পূৰ্ণ কৰ্তৃত্ব প্ৰদান কৰে। গান্ধীজীয়ে ১৯৩০ চনৰ ১২ মাৰ্চৰ পৰা ৬ এপ্ৰিললৈ সৱৰমতী আশ্ৰমৰ পৰা আহমেদাবাদৰ দাণ্ডীলৈকে এটা পদযাত্ৰাৰে আইন অমান্য আন্দোলন আৰম্ভ কৰিছিল। লোণ আইন ভংগ কৰাকে ধৰি, বিদেশী বস্ত্ৰ আৰু সুৰা বৰ্জন কৰাৰ কাৰ্যসূচী লোৱা হৈছিল। সত্য আৰু অহিংসা নীতিৰ ভেঁটিত আইন অমান্য আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ বাবে গান্ধীজীয়ে দেশবাসীক আহ্বান জনাইছিল।

অসমত আইন অমান্য আন্দোলন : অসমৰ জনসাধাৰণে গান্ধীজীৰ আহ্বানৰ প্ৰতি পূৰ্ণ সঁহাৰি জনালেও অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ নেতৃত্বই আইন অমান্য আন্দোলন গঢ়ি তোলাৰ বাবে অসম সাজু নহয় বুলি মত আগবঢ়াইছিল। তৰুণৰাম ফুকনে আইন অমান্য আন্দোলনৰ বিৰোধিতা কৰাৰ লগতে ৰোহিণীকুমাৰ চৌধুৰী আৰু নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে আন্দোলনটোৰ প্ৰতি উৎসাহ প্ৰদান কৰা নাছিল। কিন্তু বিষ্ণুৰাম মেধি, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, সিদ্ধিনাথ শৰ্মা, অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী আদিয়ে আন্দোলনটোৰ প্ৰতি সমৰ্থন ব্যক্ত কৰিছিল যদিও আৰ্থিক অভাৱৰ বাবেই তেওঁলোকে কংগ্ৰেছ স্বেচ্ছাসেৱক সকলক আইন অমান্য আন্দোলনৰ বাবে সাজু কৰি তোলাত অসুবিধাৰ সন্মুখীন হৈছিল। অসমত লোণৰ খনি নথকাৰ বাবে ৰাজ্যখনত লোণ আইন ভংগ কৰাটোও সম্ভৱ হোৱা নাছিল।

দেশত আৰম্ভ হোৱা আইন অমান্য আন্দোলন অসমতো গঢ়ি তোলাৰ বাবে কংগ্ৰেছ দলটোক পুনৰ গঠন কৰাৰ প্ৰয়োজন হৈছিল। এই উদ্দেশ্যে বিষ্ণুৰাম মেধিক সভাপতি পাতি নতুনকৈ কংগ্ৰেছ কমিটী গঠন কৰা হয়। কংগ্ৰেছ দলটোক সক্ৰিয় কৰি তোলাৰ বাবে বিভিন্ন সমিতি আৰু উপ-সমিতি গঠন কৰা হয়। গুৱাহাটী, ছয়গাঁও, নলবাৰী, টিহু আৰু ৰঙিয়াত পাঁচখন কংগ্ৰেছ মণ্ডল গঠন কৰা হয়। নিৰ্যাতনমূলক আইন আৰু অধ্যাদেশৰ বিৰোধিতা কৰা আৰু কানি তথা সুৰাকে ধৰি বিদেশী বস্ত্ৰ বৰ্জন কৰাৰ বাবে অসমবাসীক আহ্বান জনাই বিষ্ণুৰাম মেধি আৰু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই ৰাজ্যখন ভ্ৰমণ কৰি বিভিন্ন ঠাইত ৰাজহুৱা সভা অনুষ্ঠিত

কৰে। কামৰূপ, নগাঁও আৰু দৰং জিলাত ৰায়ত সভাবোৰক পুনৰ সন্নিৱেশ কৰি তোলা হয়।

ছাত্ৰসমাজৰ ওপৰত আইন অমান্য আন্দোলনে বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা নাছিল। কিন্তু ১৯৩০ চনৰ মে' মাহত শিক্ষা সঞ্চালক জে. আৰ. কানিংহামে ঘোষণা কৰা চাকুলাৰখনে ছাত্ৰ সমাজক সচকিত কৰি তোলে। কানিংহাম চাকুলাৰ মৰ্মে, পাঠ্যত ছাত্ৰসকলে শিক্ষানুষ্ঠানত কোনো ধৰণৰ ৰাজনৈতিক কৰ্মকাণ্ডত অংশগ্ৰহণ নকৰে বুলি তেওঁলোকৰ পিতৃ-মাতৃ তথা অভিভাৱকে চৰকাৰক লিখিতভাৱে জনাব লাগিব। কোনোবা ছাত্ৰই ধৰ্মা, হৰতাল আৰু আন ৰাজনৈতিক কাৰ্যসূচীত অংশগ্ৰহণ কৰিলে অথবা স্কুল কৰ্তৃপক্ষক অমান্য কৰিলে তেনে ছাত্ৰৰ ওপৰত জৰিমনা বিহাৰ লগতে জলপানি আৰু ছাত্ৰনিবাসৰ আসন বাতিল কৰি দিয়া হ'ব। ইয়াতকৈও অধিক অপৰাধত লিপ্ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক স্কুলৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰা হ'ব। কানিংহাম চাকুলাৰখনে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বৰাক উপত্যকাত তীব্ৰ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰে। ছাত্ৰ সমাজে এনে অপমানজনক চাকুলাৰৰ বিৰুদ্ধে ৰাজপথত নামিবলৈ সাজু হয়। চাকুলাৰখনৰ বিৰুদ্ধে আন্দোলনৰ কাৰ্যসূচী লোৱাৰ বাবে গুৱাহাটীত অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ বিশেষ অধিৱেশন অনুষ্ঠিত হয়। ছাত্ৰ সন্মিলনে চৰকাৰী শিক্ষানুষ্ঠান অৱৰোধ কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। চৰকাৰী তথ্যমতে ১৯৩০ চনৰ জুলাইৰ পৰা আগষ্ট মাহছোৱাত ১৫,১৮৬ গৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে স্কুল ত্যাগ কৰিছিল। ছাত্ৰসকলে সুৰা-বিপণি আৰু কানিৰ দোকানো অৱৰোধ কৰিছিল। ছাত্ৰ সমাজৰ আন্দোলনৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনাই কৃষকসকলেও মাটিৰ খাজনা ৫০% হ্ৰাস কৰাৰ দাবী উত্থাপন কৰে। বিভিন্ন ঠাইত বনাঞ্চল আইন ভংগ কৰা হয়। চৰকাৰী স্কুল জ্বলাই দিয়ে আৰু চৌকীদাৰী কৰ নিদিয়াৰ বাবে আহ্বান জনায়।

চিত্ৰ-৬.২ : মহাত্মা গান্ধীৰ অসম ভ্ৰমণৰ ছবি

আইন অমান্য আন্দোলনত পুষ্পলতা দাস, পুণ্যপ্রভা বৰুৱা, জ্যোৎস্না মজুমদাৰ আদি নেত্ৰীসকলে নাৰী সমাজক সংগঠিত কৰা বাবে 'মুক্তি সংঘ' গঠন কৰে আৰু পূৰ্ণ স্বৰাজৰ দাবীক জনপ্ৰিয় কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ বৰঙণি যোগায়। ক্ষিপ্ৰ গতিত মুক্তি সংঘৰ সদস্য বৃদ্ধি পোৱাত চৰকাৰী পক্ষ শক্তিত হৈ পৰে আৰু পাণবজাৰ ছোৱালী হাইস্কুলৰ সাধাৰণ সম্পাদিকা পুষ্পলতা দাসক স্কুলৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰে। আইন অমান্য আন্দোলনৰ আৰম্ভণিতে ব্ৰিটিছ প্ৰশাসনে ভাবিছিল যে গান্ধীজীৰ নেতৃত্বত আন্দোলনটোৱে জনসাধাৰণক আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম নহ'ব। কিন্তু গান্ধীজীক গ্ৰেপ্তাৰ কৰাৰ পিছত দেশৰ জনতাই বিপুলভাৱে আইন অমান্য আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰাত ব্ৰিটিছ চৰকাৰে দমনমূলক ব্যৱস্থা হাতত লয়। জনসাধাৰণৰ অসামৰিক অধিকাৰসমূহ কৰ্তন কৰাৰ উপৰি আইন অমান্যকাৰী সংগঠনবোৰ নিষিদ্ধ কৰাৰ বাবে প্ৰাদেশিক চৰকাৰবোৰক কৰ্তৃত্ব প্ৰদান কৰে। অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটিক নিষিদ্ধ ঘোষণা কৰাৰ লগতে কামৰূপত সক্ৰিয় হৈ থকা 'অসম ইয়ুথ লীগ' নামৰ সংগঠনটো স্কুলীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আইন অমান্য কৰাৰ বাবে প্ৰৰোচিত কৰা বুলি নিষিদ্ধ কৰে। অপৰাধমূলক আইনৰ অধীনত অহিংস সত্যাগ্ৰহীৰ ওপৰত নিৰ্মম অত্যাচাৰ চলায় আৰু শ শ সংগ্ৰামীক জেললৈ প্ৰেৰণ কৰে। ব্ৰিটিছৰ এনে কঠোৰ মনোভাৱৰ ফলত ভালেসংখ্যক কংগ্ৰেছী নেতাই আত্মগোপন কৰিবলগীয়াত পৰিছিল।

ঘূৰণীয়া মেজমেল : ১৯৩০ চনত চাইমন আয়োগৰ প্ৰতিবেদন প্ৰকাশ হয়। এই প্ৰতিবেদনত ভাৰতক পূৰ্ণ স্বৰাজ দিয়াৰ কথা উল্লেখ নথকাত পৰিস্থিতি উত্তপ্ত হৈ পৰে। ভাইছৰয় আৰু আইন পূৰ্ণ স্বৰাজৰ প্ৰসঙ্গটো আলোচনা কৰাৰ বাবে এখন ঘূৰণীয়া মেজমেলৰ পোষকতা কৰে। ১৯৩০ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত লণ্ডনত প্ৰথম ঘূৰণীয়া মেজমেল অনুষ্ঠিত হয় আৰু কম সংখ্যক ভাৰতীয় প্ৰতিনিধিয়ে ইয়াত অংশগ্ৰহণ কৰে। এইটো কথা স্পষ্ট হৈ পৰিছিল যে কংগ্ৰেছক বাদ দি ইংৰাজে ভাৰতক সাংবিধানিক অধিকাৰ দিয়াৰ বিষয়ে কথা পতাতো তেনেই অৰ্থহীন। এইবাবেই গান্ধীজী আৰু আন আন কংগ্ৰেছ নেতাসকলক জেলৰ পৰা মুকলি কৰি দিবলৈ ভাইছৰয়ে নিৰ্দেশ দিছিল।

১৯৩১ চনৰ মে'ত গান্ধী আৰু আইন চুক্তি সম্পাদিত হৈছিল আৰু এই চুক্তিৰ প্ৰতি দেশৰ জনতাই প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰিছিল। কিয়নো, মহাত্মা গান্ধীয়ে ভগৎ সিং, ৰাজগুৰু আৰু সুখদেৱৰ মৃত্যুদণ্ডৰ আদেশ বাতিল কৰাত বিফল হৈছিল।

এই চুক্তিৰ ফলত আইন অমান্য আন্দোলন উঠাই লোৱা হৈছিল আৰু কংগ্ৰেছে পৰৱৰ্তী ঘূৰণীয়া মেজমেলত অংশ ল'ব বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল। আইন অমান্য আন্দোলনৰ সময়ত হিংসাত্মক কাৰ্যত লিপ্ত নথকা জেলবন্দীসকলক মুক্তি দিয়া হৈছিল। বিক্ৰী নোহোৱা বাজেয়াপ্ত ভূমি ঘূৰাই দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ লগতে সংগ্ৰহ নকৰা জৰিমনাৰ পৰাও স্বাধীনতা সংগ্ৰামীসকলক ৰেহাই দিয়া হৈছিল।

অসমত গান্ধী আৰু আইন চুক্তিয়ে বিশেষ প্ৰভাৱ পেলোৱা নাছিল।

ব্ৰিটিছ চৰকাৰে ১৯৩২ চনত ভাৰতীয় লোকক পৃথক পৃথককৈ ভাগ কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কেন্দ্ৰ আৰু প্ৰদেশৰ বিধানমণ্ডলীত সাম্প্ৰদায়িক প্ৰতিনিধিত্বৰ কথা ঘোষণা কৰে। হিন্দু সমাজৰ দলিত শ্ৰেণীক সুকীয়া প্ৰতিনিধিত্বৰ সুযোগ দিয়াৰ দাবীত গান্ধীজীয়ে জেলৰ ভিতৰতে অনশনত বহে। ইয়াৰ পৰিণতি স্বৰূপে সেই বছৰতে গান্ধী আৰু আশ্বেদকাৰৰ মাজত পুণা চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। এই চুক্তিৰ পৰৱৰ্তী দুবছৰ কাল বাপুজীয়ে

দেশৰ পৰা অস্পৃশ্যতা দূৰ কৰাৰ বাবে জীৱনপাত কৰিছিল আৰু একেটা উদ্দেশ্য লৈ ১৯৩৪ চনত তেওঁ অসমলৈ আহিছিল।

ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনৰ পটভূমি :

১৯৩৫ চনত ব্ৰিটিছ সংসদত ভাৰত চৰকাৰ আইনখন গৃহীত কৰা হয়। এই আইনখনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যবোৰ হ'ল —

- ১। ব্ৰিটিছ শাসনাধীন আৰু ৰাজন্যবগৰ্হী শাসন কৰা ৰাজ্যবোৰক লৈ দেশত সৰ্ব ভাৰতীয় যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় ব্যৱস্থা এটা গঠন কৰা হ'ব।
- ২। ভাৰতৰ ১/৬% প্ৰাপ্তবয়স্ক লোককহে ভোটাধিকাৰ প্ৰদান কৰা হ'ব।
- ৩। ব্ৰিটিছৰ অধীন প্ৰদেশবোৰৰ নিৰ্বাচনৰ যোগেদি নিৰ্বাচিত হৈ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় ব্যৱস্থাত প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব আৰু ৰাজন্য শাসিত অঞ্চলৰ পৰা ৰজাই প্ৰতিনিধি মনোনীত কৰি পঠিয়াব।
- ৪। যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় ব্যৱস্থাত প্ৰতিৰক্ষা আৰু বৈদেশিক মন্ত্ৰালয় দুটা ভাইছৰয়ৰ নিয়ন্ত্ৰণাধীন হৈ থাকিব আৰু নিৰ্বাচিত মন্ত্ৰীসকলৰ ক্ষমতা হ'ব সীমিত।
- ৫। আপাততঃ প্ৰদেশবোৰক স্বায়ত্তশাসন দিয়া যেন লাগিলেও, প্ৰকৃত অৰ্থত আইনখনত প্ৰদেশবোৰৰ ব্ৰিটিছ গৱৰ্ণৰসকলে প্ৰভুত কৰ্তৃত্ব খটুওৱাৰ সুযোগ ৰখা হৈছিল।

১৯৩৫ চনৰ আইনখনেও দেশৰ ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক ক্ষমতা ব্ৰিটিছৰ হাততে অপৰ্ণ কৰিছিল। কংগ্ৰেছ দলে সম্পূৰ্ণ ৰূপে এই আইনখনৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। ইয়াৰ সলনি কংগ্ৰেছে প্ৰাপ্তবয়স্ক ভোটাধিকাৰৰ ভিত্তিত দেশত সাংবিধানিক বিধানমণ্ডল আৰু স্বাধীন ভাৰতৰ বাবে এখন সংবিধান প্ৰস্তুত কৰাৰ দাবী জনাইছিল। এনে দাবীক অগ্ৰাহ্য কৰি ১৯৩৭ চনত ব্ৰিটিছ চৰকাৰে প্ৰদেশৰ বিধানসভাবোৰৰ নিৰ্বাচন অনুষ্ঠিত কৰাৰ কথা ঘোষণা কৰে। ১৯৩৬ চনত লক্ষ্ণৌত অনুষ্ঠিত অধিবেশনত কংগ্ৰেছে নিৰ্বাচনত অংশ লোৱাৰ বাবে সিদ্ধান্ত লয়।

ভাৰত চৰকাৰ আইন আৰু অসম :

১৯৩৫ চনৰ ভাৰত চৰকাৰ আইনে অসমক দুখলপীয়া বিধানমণ্ডলী প্ৰদান কৰে। উচ্চ সদন-বিধান পৰিষদ আৰু নিম্ন সদন-বিধানসভা। বিধান পৰিষদৰ ২২ গৰাকী সদস্যৰ ১৮ গৰাকীক নিৰ্বাচিত কৰা হ'ব আৰু ৪ গৰাকী প্ৰতিনিধিক মনোনীত কৰা হ'ব। বিধানসভাৰ মুঠ সদস্য সংখ্যা হ'ব ১০৮ গৰাকী আৰু সদস্যসকলে নানা সম্প্ৰদায়ক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব লাগিব। ১৯৩৬ চনৰ নিৰ্বাচনত ৩৩ খন আসনত জয়লাভ কৰি কংগ্ৰেছে সংখ্যা গৰিষ্ঠ দলত পৰিণত হয় আৰু গোপীনাথ বৰদলৈ বিধান সভাত কংগ্ৰেছ দলৰ নেতাৰূপে নিৰ্বাচিত হয়। কংগ্ৰেছে মিত্ৰজোঁটৰ চৰকাৰ এখন গঠন কৰিবলৈ সক্ষম হ'লেও বৰদলৈয়ে বিৰোধী পক্ষৰ ভূমিকা লোৱাটোহে যুগুত হ'ব বুলি বিবেচনা কৰাত, মুছলিম থ্ৰুপৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ নেতা চৈয়দ মহম্মদ ছাদুল্লাই ইউৰোপীয় আৰু আন প্ৰতিনিধিৰ সহায়ত মন্ত্ৰীসভা গঠন কৰে।

ছাদুল্লাৰ চৰকাৰ : ১৯৩৭ চনৰ ১ এপ্ৰিলৰ পৰা ১৯৩৮ চনৰ ১৮ ছেপ্টেম্বৰলৈকে অসমত ছাদুল্লাৰ মুখ্যমন্ত্ৰিত্বত চৰকাৰ পৰিচালিত হয়। ছাদুল্লা চৰকাৰৰ বিধানসভাৰ অধ্যক্ষগৰাকী আছিল কংগ্ৰেছ দলৰ মনোনীত সদস্য বসন্ত কুমাৰ দাস। কংগ্ৰেছে বিধানসভাত লাইন ব্যৱস্থা, কানি নিবাৰণ, মাটিৰ খাজনা হ্ৰাস আৰু বিধান

পৰিষদ বাতিলকৰণ আদি বিষয়ত সফল বিৰোধীৰ ভূমিকা পালন কৰিছিল। ছাদুল্লা চৰকাৰে ক্ষমতা ৰক্ষাৰ খাতিৰত সুৰমা উপত্যকাৰ মুছলমান সদস্যসকলৰ সমৰ্থন লাভৰ আশাত ১৯৩৭ চনত মুছলিম লীগত যোগদান কৰে আৰু মন্ত্ৰীসভাৰ সাল-সলনি ঘটাই মুনোৱাৰ আলি, আব্দুল মতীন চৌধুৰী আৰু অক্ষয় কুমাৰ দাসক মন্ত্ৰিত্ব প্ৰদান কৰে। এনে সাল-সলনিয়ো ছাদুল্লা মন্ত্ৰীসভাক ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে। ১৯৩৮ চনৰ ২১ ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা ছাদুল্লা মন্ত্ৰীসভাৰ বিৰুদ্ধে অনাস্থাৰ প্ৰস্তাৱ উত্থাপিত হয় আৰু মাত্ৰ এটা ভোটৰ ব্যৱধানৰ বাবে চৰকাৰখন ৰক্ষা পৰে। কিন্তু আৰু এবাৰ অনাস্থা ভোটৰ সন্মুখীন নহৈ ছাদুল্লাই ১৯৩৮ চনৰ ১৮ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখে পদত্যাগ কৰে আৰু গোপীনাথ বৰদলৈক নতুন চৰকাৰ গঠন কৰাৰ বাবে ৰাজ্যপালে অনুমতি দিয়ে।

গোপীনাথ বৰদলৈ মিত্ৰজোঁট চৰকাৰ : মিত্ৰজোঁটৰ চৰকাৰ এখন গঠন কৰাৰ বাবে বৰদলৈয়ে ট্ৰাইবেল লীগ, নিৰ্দলীয় সদস্য আৰু মুছলিম লীগৰ বাহিৰৰ ২২ গৰাকী সদস্যৰ সমৰ্থন ল'বলগীয়াত পৰিছিল। কংগ্ৰেছ দলৰ মাজতে মন্ত্ৰিত্বক লৈ মতানৈক্য আছিল। কিন্তু কংগ্ৰেছৰ সভাপতি সুভাষ চন্দ্ৰ বসু, আবুল কালাম আজাদ আৰু তৰুণ ৰাম ফুকনৰ তৎপৰতাত বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভা গঠনৰ বাট মুকলি হয়। ১৯৩৮ চনৰ ১৯ ছেপ্টেম্বৰৰ দিনা গোপীনাথ বৰদলৈক মুখ্যমন্ত্ৰীৰূপে লৈ কংগ্ৰেছৰ চৰকাৰ গঠন হৈছিল। বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাই কৰা উল্লেখযোগ্য কামবোৰ আছিল— কানি নিবাৰণ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ গ্ৰহণ, মাটিৰ খাজনা হ্ৰাস আৰু খাজনা দিব নোৱাৰাৰ বাবে অধিগ্ৰহণ কৰা মাটিত গৰীৰ লোকক পুনৰ সংস্থাপন; খিলঞ্জীয়া লোকৰ অধিকাৰক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰা তথা অসমলৈ হৈ থকা প্ৰব্ৰজনত বাধা প্ৰদান; প্ৰাথমিক, কাৰিকৰী আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ বিকাশ আৰু জনস্বাস্থ্যৰ উন্নতি সাধন।

১৯৩৯ চনত দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ আৰম্ভ হয় আৰু কংগ্ৰেছ দলে ব্ৰিটিছ চৰকাৰক যুদ্ধত সহযোগিতা নকৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। ফলস্বৰূপে ১৯৩৯ চনৰ ১৭ নৱেম্বৰত বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাই পদত্যাগ কৰে।

ছাদুল্লাৰ দ্বিতীয় মন্ত্ৰীসভা : ১৭ নৱেম্বৰ, ১৯৩৯ চনত ব্ৰিটিছক যুদ্ধৰ সময়ত সহযোগ কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি ছাদুল্লাই অসমত দ্বিতীয়বাৰৰ বাবে চৰকাৰ গঠন কৰে। ছাদুল্লাই ব্ৰিটিছক সহায় কৰাৰ বাবে 'যুদ্ধ পুঁজি'লৈ একলাখ টকা বৰঙণি দিয়াৰ লগতে 'আছাম ৰেজিমেণ্ট' নামৰ সশস্ত্ৰ বাহিনী এটাও গঠন কৰে। কংগ্ৰেছে মহাযুদ্ধত ছাদুল্লাই ব্ৰিটিছক সহায় কৰা নীতিৰ বিৰোধিতা কৰিছিল আৰু নিৰ্বাচিত সদস্যসকলে গোপীনাথ বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাই পদত্যাগ কৰাৰ পিছত বিধানসভাৰ অধিবেশনবোৰলৈ যোৱাৰ পৰা বিৰত আছিল। ইয়াৰ সুযোগ লৈ ছাদুল্লা মন্ত্ৰী সভাই কিছুমান বিশেষ এলেকাত খিলঞ্জীয়া দৰিদ্ৰ লোক আৰু ১৯৩৮ চনৰ আগতে অহা প্ৰব্ৰজনকাৰী লোকক ভূমি সংস্থাপন দিয়াৰ বাবে ভূমি বিকাশ আঁচনি এখন ঘোষণা কৰে। অসমত এই আঁচনিখনৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰা হৈছিল আৰু কংগ্ৰেছ প্ৰতিনিধিয়ে বিধানসভাৰ অধিবেশনত অংশ লৈ এই আঁচনিখনক বাধা দিয়াৰ প্ৰসঙ্গও উত্থাপন হৈছিল। কংগ্ৰেছে বিধানসভাত পুনৰ প্ৰৱেশৰ সিদ্ধান্ত ল'লে আৰু ছাদুল্লা মন্ত্ৰীসভাৰ বিপক্ষে অনাস্থাৰ প্ৰস্তাৱ অনাৰ কথা চিন্তা কৰিলে।

সেই সময়ত ছাত্ৰসকলে কটন মহাবিদ্যালয়ত যুদ্ধৰ বাবে পুঁজি সংগ্ৰহ কৰিবলৈ অনুষ্ঠিত হোৱা বিজ্ঞানমূলক প্ৰদৰ্শনী এখনৰ বিৰোধিতা কৰে আৰু প্ৰদৰ্শনী পৰিচালনা সমিতিৰ সদস্য এগৰাকীয়ে ছাত্ৰ এজনক প্ৰহাৰ কৰাত পৰিস্থিতি উত্তপ্ত হৈ পৰে। চৰকাৰৰ কাম-কাজত অসন্তুষ্টি প্ৰকাশ কৰি শিক্ষামন্ত্ৰী ৰোহিণী কুমাৰ চৌধুৰীয়ে ছাদুল্লা মন্ত্ৰীসভাৰ পৰা ইস্তাফা দিয়াত অনাস্থা প্ৰস্তাৱৰ ভয়ত ১৯৪১ চনৰ ১২ ডিচেম্বৰত ছাদুল্লাই পদত্যাগ কৰে।

অসমত ভাৰত ত্যাগ আন্দোলন : ১৯৪২ চনৰ ৭ আৰু ৮ আগষ্টত বোম্বাই চহৰত ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ অধিবেশন বহিছিল আৰু এই অধিবেশনতে গান্ধীজীৰ নেতৃত্বত অনিৰ্দিষ্টকালীন অহিংস স্বাধীনতা আন্দোলনৰ প্ৰস্তাৱ গৃহীত হৈছিল। ব্ৰিটিছ বিৰোধী স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ পৰ্যায়টোক ভাৰত ত্যাগ আন্দোলন নামেৰে জনা যায়। মহাত্মাই দেশৰ স্বাধীনতা অৰ্জনৰ বাবে দেশবাসীক ‘কৰা কিম্বা মৰা’ (Do or die) ৰ আহ্বান জনাইছিল। ৯ আগষ্টৰ ৰাতিপুৱা ব্ৰিটিছে গান্ধীজীকে ধৰি অধিবেশনথলীত সমবেত কংগ্ৰেছৰ কেন্দ্ৰীয় নেতৃত্বক গ্ৰেপ্তাৰ কৰিছিল।

অসমতো ব্ৰিটিছ চৰকাৰে কংগ্ৰেছৰ আগশাৰীৰ নেতাসকলক জেললৈ পঠিয়ায় আৰু অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটি, জিলা সমিতি, শান্তিসেনাকে ধৰি কংগ্ৰেছৰ অধীন সংগঠনবোৰক আইন বিৰোধী বুলি ঘোষণা কৰে। সভা-সমিতি, সমাবেশ, সমদল, হৰতাল আদি নিষিদ্ধ কৰা হয়। এনে পৰিস্থিতিত ছাদুল্লাই পুনৰ ক্ষমতালৈ অহাৰ সম্ভাৱনা প্ৰকট হৈ পৰে। ১৯৪২ চনৰ ২৫ আগষ্টত ছাদুল্লাক মন্ত্ৰীসভা গঠনৰ বাবে আহ্বান জনায় আৰু ইংৰাজৰ প্ৰতি আনুগত্য প্ৰকাশ কৰি অসম মন্ত্ৰীসভাৰ দায়িত্ব লয়।

পাতনিতে অসমতো গান্ধীৰ অহিংস আদৰ্শেৰে ভাৰত ত্যাগ আন্দোলন আৰম্ভ হৈছিল যদিও পুলিচৰ অত্যাচাৰে সংগ্ৰামীসকলৰ মনত বিদ্ৰোহৰ ভাৱ জগাই তোলে। সংগ্ৰামী জনতাই চৰকাৰী অফিচ-কাছাৰীত আক্ৰমণ সংগঠিত কৰে। ৰে’ল লাইনৰ ক্ষতিসাধন কৰাৰ লগতে সামৰিক বাহিনীৰ যোগান ব্যৱস্থা ব্যাহত কৰাৰ বাবে কূটঘাতমূলক কাৰ্যত লিপ্ত হয়। নগাঁও আৰু দৰং জিলা দুখনত সংগ্ৰামী জনসাধাৰণে চৰকাৰী বিষয়াক আক্ৰমণ কৰা, দোকান-পোহাৰত অগ্নিসংযোগ কৰাকে ধৰি ৰাস্তা-দলঙ আৰু চৰকাৰী কাৰ্যালয়ৰ বিস্তৰ ক্ষতি সাধন কৰে। হবিগঞ্জৰ চাহাবীবাজাৰ, গোলাঘাটৰ বৰপথাৰ, কামৰূপৰ পানবাৰী আৰু ৰঙিয়াত ৰে’ললাইন উঠাই দিয়া হয়। বৰপথাৰত ৰে’ল বাগৰাৰ ঘটনাত জড়িত কৰি কুশল কোঁৱৰক ব্ৰিটিছে ফাঁচী দিয়ে। সমগ্ৰ ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত একমাত্ৰ কুশল কোঁৱৰেই আছিল ফাঁচীকাঠত মৃত্যুবৰণ কৰা স্বহীদ। বজালী অঞ্চলৰ পাটাছাৰকুছি, গোৱালপাৰাৰ ফকিৰাগ্ৰাম আৰু দৰং জিলাৰ গহপুৰ তথা ঢেকীয়াজুলিত ব্ৰিটিছৰ পুলিচ বাহিনীয়ে সমদলকাৰী সংগ্ৰামীৰ ওপৰত নিৰ্বিচাৰে গুলীবৰ্ষণ কৰাৰ ফলত গহপুৰত ১৫ বছৰীয়া কনকলতাই স্বহীদৰ মৃত্যুবৰণ কৰিছিল; স্বহীদ হৈছিল মুকুন্দ কাকতি। ঢেকীয়াজুলিত মনবৰ নাথ, মণিৰাম বড়ো, ৰতন কছাৰীকে ধৰি কেইবাজনো স্বাধীনতা সংগ্ৰামীয়ে ব্ৰিটিছৰ গুলী বুকু পাতি লৈছিল। ঢেকীয়াজুলিৰ নিৰ্মম হত্যাকাণ্ডক জালিৱানালাবাগৰ হত্যাকাণ্ডৰ লগত তুলনা কৰা হয়।

চৰকাৰী নিৰ্যাতনে ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনৰ গণমুখী প্ৰতিবাদক প্ৰতিহত কৰিব পৰা নাছিল। ব্ৰিটিছৰ নিৰ্মম অত্যাচাৰক প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈ জেলৰ বাহিৰত থকা শঙ্কৰ চন্দ্ৰ বৰুৱা, মহেন্দ্ৰ হাজৰিকা, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, গহন চন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু লক্ষ্মী গোস্বামী আদি নেতাই আত্মগোপন কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। এওঁলোকে দেশৰ আন ঠাইত গঢ়ি উঠা ব্ৰিটিছ বিৰোধী বিপ্লৱী কৰ্মকাণ্ডৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছিল। আত্মগোপনকাৰী সংগ্ৰামীসকলে যাতায়াত ব্যৱস্থা ব্যাহত কৰাৰ বাবে দলং ভঙা, ৰে’ললাইনৰ ক্ষতিসাধন কৰা, টেলিফোন, টেলিগ্ৰাফৰ সংযোগ বিচ্ছিন্ন কৰা আদি কাৰ্যত লিপ্ত হৈছিল। বৰপেটা জিলাৰ বিপ্লৱী ব্ৰজনাথ শৰ্মাই বৰনগৰ অঞ্চলত ব্ৰিটিছে স্থাপন কৰা এয়াৰ’ড্ৰম উৰুৱাই দিয়াৰ চেষ্টা কৰিছিল।

কংগ্ৰেছ নেতৃত্বই গাঁও এলেকাত সমান্তৰাল চৰকাৰ স্থাপনৰ চেষ্টা কৰিছিল। বজালী, হাতীচোং,

ঢকুৱাখানা, বহা, জামুগুৰি, বাঁহজানী অঞ্চলত স্বাধীনতা সংগ্ৰামীসকলে গাঁও পঞ্চায়ত পাতি পঞ্চায়তী প্ৰশাসনৰ পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰিছিল। গাঁৱে গাঁৱে খাজনা দিয়া বন্ধ কৰাৰ বাবে প্ৰচাৰ চলাইছিল। ভালেমান ঠাইত ব্যৱসায়ীসকলে সেনাবাহিনী, পুলিচ আৰু প্ৰশাসনক খাদ্য-সামগ্ৰী যোগান দিয়াতো বন্ধ কৰি দিছিল; চৰকাৰী বজাৰ বৰ্জন কৰি নানা ঠাইত কংগ্ৰেছে হাট-বজাৰ স্থাপন কৰিছিল।

ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত ছাত্ৰ সমাজে বিশেষ ভূমিকা পালন কৰিছিল। প্ৰতিবাদ সভা, সমদল, ধৰ্ণা কাৰ্যসূচী সকলোতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে অগ্ৰণী ভূমিকা লৈছিল। শান্তি সেনা গঠনৰ ক্ষেত্ৰত আগভাগ লোৱা তৰুণ প্ৰজন্মই গ্ৰামাঞ্চলৰ সাধাৰণ লোকক ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত ভাগ লোৱাৰ বাবে উদ্বুদ্ধ কৰাত সফল হৈছিল।

ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত নাৰী সমাজে ব্যাপক হাৰত অংশ লৈছিল যদিও সাংগঠনিক কাম-কাজৰ পৰা নাৰীশক্তিক কিছুপৰিমাণে আঁতৰাই ৰখাটো পৰিলক্ষিত হৈছিল। মহিলা নেত্ৰীসকলে কংগ্ৰেছ দলৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ প্ৰচাৰ চলোৱাৰ বাবে পৃথক মহিলা শাখা গঠনৰ দাবী জনাইছিল। ১৯৪০ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু প্ৰাদেশিক পৰ্যায়ত কংগ্ৰেছ দলৰ মাজত মহিলা শাখা গঠন হয়। একেটা বছৰতে ছেপ্টেম্বৰ মাহত অসমত মহিলা শাখাই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। পুষ্পলতা দাস আৰু অমলপ্ৰভা দাসক মহিলা শাখাৰ যুটীয়া সম্পাদিকাৰ দায়িত্ব দিয়া হয়। পিছৰ বছৰত শ্বিলঙত সদৌ অসম ছাত্ৰী সমিতিয়ে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে।

পুৰুষ নেতৃত্বৰ বেছিভাগেই জেলত থকাৰ বাবে মহিলা নেত্ৰীসকলে ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত গৌৰৱোজ্জ্বল ভূমিকা লৈছিল। মহিলাসকলৰ মাজত চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী আছিল এগৰাকী মূল নেত্ৰী। মহিলাসকলে ‘শান্তি সেনা’ৰ সদস্য পদ গ্ৰহণ কৰাৰ লগতে ১৯৪২ চনত সুশৃংখলিতভাৱে চৰকাৰ বিৰোধী কাম-কাজ পৰিচালনা কৰাৰ বাবে গঠন হোৱা ‘মৃত্যু বাহিনী’তো যোগদান কৰিছিল। শ্বহীদ কনকলতা, ৰত্নালা ফুকন, বুদ্ধেশ্বৰী হাজৰিকা, কাছলী নাথ আৰু দময়ন্তী বৰা আছিল ‘মৃত্যু বাহিনী’ৰ সদস্য।

বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাৰ দ্বিতীয় কাল : ১৯৪৫ চনত দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সামৰণি পৰাত সকলোৱে স্বস্তিৰ নিঃশ্বাস পেলায়। ইংলেণ্ডত লেবাৰ পাৰ্টিৰ চৰকাৰ গঠন হয় আৰু এটলি মন্ত্ৰীসভাই ভাৰতবৰ্ষৰ সমস্যা সমাধানৰ বাবে আগ্ৰহী হৈ উঠে। এটলিয়ে কংগ্ৰেছৰ ওপৰত থকা নিষেধাজ্ঞা উঠাই লয় আৰু নিৰ্বাচন ঘোষণা কৰে। অসমত অনুষ্ঠিত হোৱা নিৰ্বাচনত কংগ্ৰেছ দলে ৫৮ খন আসন লাভ কৰে আৰু কেইগৰাকীমান নিৰ্দলীয় সদস্যৰ সমৰ্থন লৈ গোপীনাথ বৰদলৈয়ে ১৯৪৬ চনৰ ১০ ফেব্ৰুৱাৰীত অসমত চৰকাৰ গঠন কৰে। যুদ্ধই সূচনা কৰা নানা সমস্যাৱলীৰ লগতে বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাই প্ৰব্ৰজনৰ সমস্যাটোত অধিক মনোনিৱেশ কৰিবলগীয়া হৈছিল। ছাদুল্লাই ৰাজ্যপালে ৰদ কৰা ভূমি বিকাশ আঁচনিখন পুনৰবাৰ প্ৰচলন কৰি পূৰ্ব বংগৰ পৰা অহা প্ৰব্ৰজনকাৰীক অসমৰ চৰণীয়া পথাৰ আৰু বনাঞ্চলৰ মাটিত সংস্থাপন দিছিল। এনে সংস্থাপনক স্থানীয় খিলঞ্জীয়াই বিৰোধিতা কৰিছিল। আনকি বহু ঠাইত প্ৰব্ৰজনকাৰী আৰু খিলঞ্জীয়াৰ মাজত সংঘৰ্ষৰো সৃষ্টি হৈছিল। কংগ্ৰেছ মন্ত্ৰীসভাই সংস্থাপিত প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলক উচ্ছেদ কৰাৰ বাবে লোৱা সিদ্ধান্তক মুছলিম লীগে বিৰোধিতা কৰিছিল। সেই সময়ছোৱাত মুছলিম লীগৰ ৰাজনীতি পাকিস্তানক কেন্দ্ৰ কৰি পৰিচালিত হৈছিল আৰু ১৯৪৬ চনত জিন্নাই অসমলৈ আহি অসমক পূব পাকিস্তানৰ লগত চামিল কৰাৰ বাবে দাবী জনাইছিল।

কেবিনেট মিছন আৰু অসম :

ভাৰতৰ পৰা আঁতৰি যোৱাৰ মানসেৰে ব্ৰিটিছে ভাৰতবৰ্ষত এখন দেশীয় চৰকাৰ গঠন আৰু সংবিধান প্ৰণয়ন কৰাৰ পৰিকল্পনা লৈ ১৯৪৬ চনৰ মাৰ্চ মাহত ভাৰতলৈ কেবিনেট মিছন প্ৰেৰণ কৰে। এই মিছনৰ সদস্য তিনিগৰাকী আছিল— স্বৰাষ্ট্ৰ সচিব পেথিক লৰেন্স, বোৰ্ড অব ট্ৰেডৰ সভাপতি ষ্টাফোৰ্ড ক্ৰিপছ আৰু ফ্ৰাষ্ট লৰ্ড অব এড্মিৰেলিটি, এ. ভি. আলেকজেণ্ডাৰ। কেবিনেট মিছনে পৃথক পাকিস্তানৰ দাবীক অগ্ৰাহ্য কৰি ঐক্যবদ্ধ ভাৰতবৰ্ষৰ বাবে তিনিটা গ্ৰুপিংৰ (Grouping)ৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ায়। গ্ৰুপিং তিনিটা হ'ল —

- ১। মাদ্ৰাজ, বোম্বাই, উত্তৰপ্ৰদেশ, বিহাৰ, কেন্দ্ৰীয় প্ৰদেশ আৰু উৰিষ্যা।
- ২। পঞ্জাব, উত্তৰ-পশ্চিম সীমান্ত প্ৰদেশ আৰু সিন্ধু প্ৰদেশ।
- ৩। বঙ্গদেশ আৰু অসম।

প্ৰতিটো গ্ৰুপিঙে সুকীয়া সুকীয়া সংবিধান প্ৰণয়নৰ বাবে পৃথক পৃথককৈ মিলিত হ'ব। তিনিওটা গ্ৰুপিংৰ বাবে প্ৰতিৰক্ষা, বৈদেশিক আৰু সংযোগ দপ্তৰ সমন্বিতে এটা উম্মৈহতীয়া কেন্দ্ৰ থাকিব। প্ৰথম সাধাৰণ নিৰ্বাচনৰ পিছত ইচ্ছা কৰিলে প্ৰদেশ এখনে নিজক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা গ্ৰুপিংৰ পৰা ওলাই আহিব পাৰিব আৰু দহ বছৰৰ অন্তত প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰ আৰু কেন্দ্ৰীয় সংবিধানৰ পৰিৱৰ্তনৰ বাবে দাবী উত্থাপন কৰিব পাৰিব। গ্ৰুপ বা গ্ৰুপিঙক কেন্দ্ৰ কৰি কংগ্ৰেছ আৰু লীগৰ মাজত মতানৈক্যৰ সৃষ্টি হৈছিল। কংগ্ৰেছ আৰু লীগে নিজ নিজ স্থিতিত থাকি কেবিনেট মিছনৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়াইছিল। আনহাতে কেবিনেট মিছনৰ প্ৰস্তাৱত গ্ৰুপিং ব্যৱস্থাটো বাধ্যতামূলক নে বাধ্যতামূলক নহয়, এই বিষয়টো স্পষ্ট কৰি দিয়া হোৱা নাছিল।

অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছে কেবিনেট মিছনৰ গ্ৰুপিং ব্যৱস্থাৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল। অসমক বঙ্গদেশৰ লগত সাঙুৰি দিলে, ৰাজ্যখনৰ স্বকীয় পৰিচয় বিলুপ্ত হ'ব আৰু মুছলিম লীগৰ ৰাজনৈতিক ডবাখেলৰ গুটিত পৰিণত হ'বগৈ। সমগ্ৰ বিষয়টো অৱগত কৰাৰ বাবে গোপীনাথ বৰদলৈয়ে তেওঁৰ দুই সতীৰ্থ বিজয় চন্দ্ৰ ভাগৱতী আৰু মহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰীক গান্ধীজীক সাক্ষাৎ কৰিবলৈ শ্ৰীৰামপুৰলৈ পঠিয়ায়। অসমক বঙ্গদেশৰ লগত চামিল কৰিব খোজা গ্ৰুপিং ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে হৰেশ্বৰ গোস্বামী, দেৱকান্ত বৰুৱা, হৰেশ্বৰ নাথ বৰুৱা, পুষ্পলতা দাস আদি আন কেইগৰাকীমান কংগ্ৰেছ নেতা-নেত্ৰীয়ে নিখিল ভাৰত কংগ্ৰেছ কমিটীৰ নেতৃত্বক লগ কৰাৰ বাবে পাটনা, কলিকতা আৰু দিল্লীলৈ যাবলগীয়া হৈছিল। গোপীনাথ বৰদলৈয়ে অসম বিধানসভাত কেবিনেট মিছনৰ গ্ৰুপিং ব্যৱস্থাৰ বিৰোধিতা কৰি এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিছিল।

ইফালে ব্ৰিটিছে ১৯৪৬ চনৰ ২ ছেপ্টেম্বৰত নেহেৰুৰ নেতৃত্বত এখন অন্তৰ্ৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰ গঠনৰ আহ্বান জনালে। মহম্মদ আলী জিন্নাই এনে প্ৰস্তাৱৰ বিৰুদ্ধাচৰণ কৰাৰ বাবে প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ হুংকাৰ দি 'লড়কে লেংগে পাকিস্তান' শ্লোগান দিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। জিন্নাৰ এনে উচটনিমূলক আহ্বানে দেশত সাম্প্ৰদায়িক উত্তেজনাৰ সৃষ্টি কৰিলে। কলিকতা, পঞ্জাব, নোৱাখালি আদিত সংঘটিত হ'ল ব্যাপক সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষ। লীগে অন্তৰ্ৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰত অংশলৈ প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ কাৰ্যসূচী অব্যাহত ৰাখিলে। কংগ্ৰেছে দাবী জনালে যে মুছলিম লীগে প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ কাৰ্যসূচী বন্ধ কৰক, নহ'লে অন্তৰ্ৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা আঁতৰি য়াওক। লীগে ওলোটাই বিধানসভা ভংগ কৰাৰ দাবী জনালে। এনে সময়তে এটলিয়ে ঘোষণা কৰিলে যে ১৯৪৮

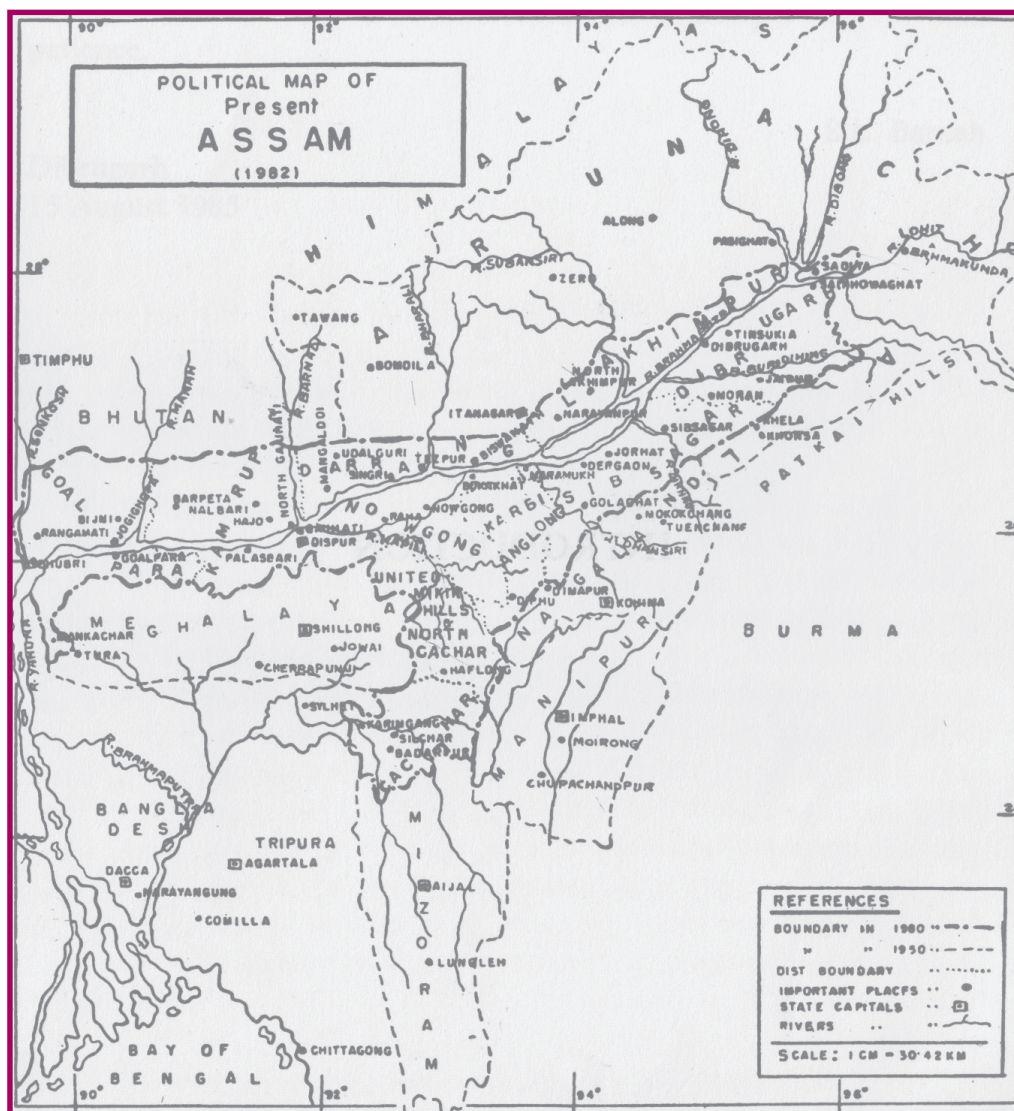
চনৰ ৩০ জুনৰ দিনা ব্ৰিটিছে ভাৰতক ক্ষমতা হস্তান্তৰ কৰিব আৰু এই উদ্দেশ্যে লৰ্ড ৱাভেলৰ সলনি লৰ্ড মাউণ্টবেটেনক ভাইছৰয়ৰূপে নিযুক্তি দিয়া হয়।

মাউণ্টবেটেন ভাৰতলৈ অহাৰ সময়ত ক্ষমতা হস্তান্তৰৰ বাবে পৰিবেশ অনুকূল হৈ থকা নাছিল। মুছলিম লীগে পাকিস্তানৰ দাবীত অটল স্থিতি গ্ৰহণ কৰিছিল। মাউণ্টবেটেনে আগবঢ়োৱা প্ৰস্তাৱমৰ্মে ভাৰতক দ্বিখণ্ডিত কৰা হৈছিল আৰু এই কাম কংগ্ৰেছ তথা লীগক সন্তুষ্ট কৰাৰ বাবে পঞ্জাব আৰু বংগ দেশক ভাগ কৰাৰ আঁচনি লৈছিল আৰু ছিলেটে অসমৰ সৈতে থকা নথকা কথাটো গণভোটৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছিল। এনেকৈয়ে মাউণ্টবেটেনৰ প্ৰস্তাৱে পাকিস্তান সৃষ্টিৰ সম্ভাৱনাক প্ৰকট কৰি তোলে। ৩ জুনত প্ৰস্তুত কৰা মাউণ্টবেটেনৰ ভাৰত বিভাজনৰ প্ৰস্তাৱমৰ্মে ১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্ট তাৰিখে ভাৰতবৰ্ষক স্বাধীনতা প্ৰদান কৰা হ'ব বুলি উল্লেখ কৰা হয়। ১৯৪৭ চনৰ ১৮ জুলাই তাৰিখে মহাৰাণীয়ে স্বাধীন ভাৰত বিলখনত স্বাক্ষৰ প্ৰদান কৰে। মাউণ্টবেটেনৰ প্ৰস্তাৱৰ ফলস্বৰূপে অসমত গুপিত বিৰোধী আন্দোলনৰো সমাপ্তি ঘটে। ১৯৪৭ চনৰ ৬ আৰু ৭ জুলাই তাৰিখে ছিলেটত গণভোটৰ আয়োজন কৰা হয় আৰু ফলাফল ঘোষণা কৰাৰ পিছত ৫৬% লোকে পাকিস্তানৰ লগত আৰু ৪৩.৪% লোকে অবিভক্ত অসমৰ সৈতে ভাৰতবৰ্ষত চামিল হোৱাৰ বাবে ভোটদান কৰে। এনেকৈয়ে ছিলেট জিলাখনে পূব পাকিস্তানৰ অন্তৰ্ভুক্ত হয়। চিৰিল ৰেডক্লিফক পূব পাকিস্তান আৰু অসমৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হয়।

১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্ট তাৰিখে ভাৰতবৰ্ষই পূৰ্ণ স্বৰাজ অৰ্জন কৰাৰ মাজেদি সুদীৰ্ঘ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ সামৰণি পৰে। অসম ভাৰতীয় যুক্তৰাষ্ট্ৰ কাঠামোৰ অন্তৰ্ভুক্ত হয়। স্বাধীন ভাৰতত অসমৰ প্ৰথম গৰাকী মুখ্যমন্ত্ৰী ৰূপে গোপীনাথ বৰদলৈয়ে দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে।

স্বৰাজোত্তৰ ভাৰতীয় ৰাজনীতি আৰু অসম :

স্বাধীনতা লাভৰ সময়ত ছিলেটক বাদ দি সকলো অঞ্চল সামৰি অসম প্ৰদেশ গঠন হয়। কিন্তু ছিলেটৰ তিনিখন থানা পাথাৰকান্দি, ৰাটাবাৰী আৰু বদৰপুৰৰ লগতে কৰিমগঞ্জ থানাৰ আধা এলেকা অসমৰ লগত চামিল কৰা হয়। ১৯৫০ চনৰ আগষ্ট মাহত গোপীনাথ বৰদলৈৰ মৃত্যু হোৱাত বিষ্ণুৰাম মেধিয়ে মুখ্যমন্ত্ৰীৰ দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰে। ১৯৫৮ চনত মেধি ডাঙৰীয়াই মাদ্ৰাজৰ ৰাজ্যপাল ৰূপে নিযুক্তি পোৱাত বিমলাপ্ৰসাদ চলিহাই মুখ্য মন্ত্ৰী ৰূপে ১৯৭০ চনলৈ কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে। ১৯৬৯ চনত ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ বিভক্ত হোৱাৰ সময়ত অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছও দুভাগত বিভক্ত হয়। বিমলাপ্ৰসাদ চলিহাৰ মৃত্যুৰ পিছত ২ বছৰ কাল মহেন্দ্ৰমোহন চৌধুৰীয়ে মুখ্যমন্ত্ৰী হোৱাৰ সুযোগ পায়। ১৯৭২ চনৰ নিৰ্বাচনত জয়লাভ কৰি শৰৎ সিংহই ১৯৭৮ চনলৈকে মুখ্যমন্ত্ৰীৰূপে ৰাজ্য চৰকাৰ পৰিচালনা কৰে। জৰুৰীকালীন অৱস্থাৰ পিছত ১৯৭৮ চনত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম বিধানসভাৰ নিৰ্বাচনত জনতা দলে সংখ্যাগৰিষ্ঠতা লাভ কৰে আৰু গোলাপ চন্দ্ৰ বৰবৰাই মুখ্যমন্ত্ৰীৰূপে শপত গ্ৰহণ কৰে। কিন্তু জনতা দলৰ চৰকাৰে ৫ বছৰ কাল অতিবাহিত কৰিব নোৱাৰিলে। ১৯৮০ চনত বিদেশী বিতাড়ণ আন্দোলন চলি থকাৰ সময়ত যোগেন্দ্ৰ নাথ হাজৰিকাই কেইমাহমানৰ কাৰণে মুখ্যমন্ত্ৰী হৈছিল আৰু অসম মন্ত্ৰীসভা ভংগ হোৱাৰ পিছত অসমত ৰাষ্ট্ৰপতি শাসন প্ৰৱৰ্তন হৈছিল। বিধানসভাৰ কাৰ্যকাল স্থগিত ৰখাৰ সময়ত কংগ্ৰেছ দলৰ আনোৱাৰা টাইমূৰ আৰু কেশৱ চন্দ্ৰ মহন্তই মুখ্যমন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব

চিত্র-৬.৩: ১৯৮২ চনৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক মানচিত্র

লৈছিল। ১৯৮০ চনৰ পৰা ১৯৮২ চনলৈকে অসমত তিনিবাৰকৈ ৰাষ্ট্ৰপতি শাসন প্ৰৱৰ্তন হৈছিল।

অসমত অনুপ্ৰৱেশৰ সমস্যা : ভাৰত বিভাজন হোৱাৰ পিছত হাজাৰ হাজাৰ শৰণাৰ্থীয়ে পূব পাকিস্তানৰ পৰা প্ৰব্ৰজন কৰি আহি অসমত থিতাপি লৈছিল। ১৯৫০ চনৰ ১৩ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে ভাৰত চৰকাৰে অনুপ্ৰৱেশকাৰী আইন সংসদত গৃহীত কৰে আৰু এই আইন অনুসৰি অসম চৰকাৰে নিজ ৰাজ্যত বসতি কৰা অবৈধ শৰণাৰ্থীক বহিষ্কাৰ কৰাৰ ক্ষমতা লাভ কৰে। কিন্তু এই আইনখন থকা সত্ত্বেও অসমলৈ অবৈধ

অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ প্ৰৱৰ্তন অব্যাহত থাকে। আনহাতে ১৯৫০ চনৰ ৮ মে'ত সম্পাদিত ভাৰত পাকিস্তান চুক্তিত শৰণাৰ্থীসকলক পুনৰ সংস্থাপন দিয়াটো ভাৰত চৰকাৰৰ দায়িত্ব বুলি উল্লেখ কৰা হয়। স্বাভাৱিকতে অসমৰ শৰণাৰ্থীসকলকো ৰাজ্য চৰকাৰে পুনৰ সংস্থাপন দিয়া প্ৰসংগটো উত্থাপন হয়। চৰকাৰী তথ্য মতে ১৯৫৪ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহলৈকে অসমত ডেৰ লাখ বিঘা মাটিত দুই লাখ তেওঁৰ হাজাৰ শৰণাৰ্থীয়ে সংস্থাপিত হৈছিল। এই সময়ছোৱাত দহ হাজাৰতকৈও অধিক খিলঞ্জীয়া লোকে ভূমিহীন হোৱাৰ তথ্যও পোৱা যায়। প্ৰকৃতাৰ্থত অসমত অবৈধ অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ সংখ্যা অধিক বুলি ভবাৰ থল আছে। কিয়নো ১৯৪১ চনত ছিলেটৰ সৈতে মিলি অসমৰ জনসংখ্যা আছিল ৬৬,৪৪,০০০; কিন্তু ১৯৫১ চনত অসমৰ জনসংখ্যা ৮০,২৯,০০০ লৈ বৃদ্ধি পায়। অথচ ১৯৫১ চনত ছিলেট অসমৰ পৰা পৃথক হৈ গৈছিল। নতুনকৈ প্ৰৱৰ্তন হোৱা পূব পাকিস্তানৰ লোকসকলৰ বেছি সংখ্যকেই আছিল বঙালীভাষী হিন্দু। এওঁলোকে অসমৰ গাঁও আৰু নগৰ দুয়োটা অঞ্চলতে বসবাস কৰিবলৈ লৈছিল। প্ৰবৰ্তিত হিন্দু সকলৰ মাজৰ শিক্ষিত চামটোৱে চৰকাৰী চাকৰি লাভ কৰাৰো সুযোগ পাইছিল।

অসমৰ আৰ্থ-ৰাজনৈতিক অৱস্থা : স্বাধীনতাৰ ঠিক পিছতেই অসমে সংযোগ ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰত বাধা বিপত্তিৰ সন্মুখীন হয়। উদ্যোগ ক্ষেত্ৰত বনুৱাৰ ধৰ্মঘট আৰু কৃষক আন্দোলনে অসমৰ ৰাজনৈতিক জীৱন অস্থিৰ কৰি তোলে। ১৯৫০ চনৰ ভূমিকম্পৰ ফলত অসমৰ অৰ্থনীতিৰ বিস্তৰ ক্ষতিসাধন হয়। ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ দিনা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ভাৰতক এখন যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় গণৰাজ্য বুলি ঘোষণা কৰাৰ লগতে নতুন সংবিধান প্ৰৱৰ্তন কৰি জনসাধাৰণক মৌলিক অধিকাৰ প্ৰদান কৰে। প্ৰাপ্তবয়স্ক ভোটাধিকাৰ লাভ কৰাৰ ফলত ভাৰতীয় নাগৰিকে নিৰ্বাচনত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ সুযোগ পায়। ১৯৫০ চনৰ মাৰ্চ মাহত পৰিকল্পনা আয়োগ গঠন হয় আৰু দেশৰ সম্পদসমূহ সঠিকভাৱে ব্যৱহাৰ কৰি জীৱন ধাৰণৰ মান তথা জাতীয় আয় বৃদ্ধিৰ লক্ষ্য স্থিৰ কৰে। ইয়াৰ পূৰ্বে ১৯৪৮ চনৰ ১ এপ্ৰিলত কানি নিবাৰণ আইন এখন প্ৰৱৰ্তন কৰা হয় আৰু ৫০০ গৰাকী অবৈতনিক কানি নিবাৰক বিষয়াক নিযুক্তি দিয়া হয়। ১৯৪৮ চনৰ পৰাই পঞ্চায়ত আৰু সমবায় সমিতিসমূহে গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ আঁচনিসমূহ বলবৎ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। অসমত ন ন উদ্যোগ গঢ়াৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ওচৰত প্ৰস্তাৱ প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল। মটৰ পৰিবহণ ব্যৱস্থাক ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণ কৰা হৈছিল আৰু ভূমিৰ ওপৰত ৰায়তৰ অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰি ১৯৪৮ চনত অসম আধিয়াৰ সুৰক্ষা নিয়ামক আইন গৃহীত হৈছিল। গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ লগতে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটীৰ খানাপাৰাত পশু চিকিৎসা মহাবিদ্যালয়, যোৰহাটত কৃষি মহাবিদ্যালয় আৰু ডিব্ৰুগড়ত এখন চিকিৎসা মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। চাহ বনুৱাৰ কল্যাণৰ অৰ্থে ১৯৫১ চনত চাহ বনুৱা আইন গৃহীত হয়।

পাহাৰৰ জনগোষ্ঠীয় লোকসকলৰ স্বাৰ্থ সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে গোপীনাথ বৰদলৈক সভাপতি ৰূপে লৈ ১৯৪৮ চনত 'পাহাৰ উপ-সমিতি' এখন গঠন কৰা হৈছিল। এই সমিতিখনে পাহাৰীয়া লোকসকলৰ সামাজিক পৰম্পৰা অনুসৰি নিজ নিজ বিষয়বোৰ নিজে সমাধান কৰাৰ অধিকাৰ প্ৰদানৰ কথাটোত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। পাহাৰীয়া জনগোষ্ঠীসমূহৰ আশা-আকাংক্ষাক ভাৰতীয় সংবিধানৰ ষষ্ঠ অনুসূচীয়ে সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিছে আৰু ষষ্ঠ অনুসূচী অনুসৰি পাহাৰত বসবাস কৰা লোকসকলক বিশেষ ধৰণৰ স্বায়ত্ত শাসন দিয়াৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। নগালেণ্ডৰ বাহিৰে অসম ৰাজ্যৰ সমূহ পাহাৰীয়া অঞ্চল সংবিধানৰ আওতালৈ আহিছিল।

কেৱল নগা নেচনেল কাউন্সিলে ফিজোৰ নেতৃত্বত ১৯৪৭ চনৰ ১৪ আগষ্টৰ দিনা ৰাতি স্বাধীন নগালেণ্ড ঘোষণা কৰিছিল। ১৯৫৩ চনত নগা নেচনেল কাউন্সিলে ভাৰত চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰি এখন সমান্তৰাল চৰকাৰ গঠন কৰে। ফিজো বাহিনীয়ে নগালেণ্ডত বিদ্ৰোহাত্মক আচৰণ চলাই থাকিলেও ১৯৬৩ চনৰ ১ ডিচেম্বৰত নগালেণ্ডক সুকীয়া ৰাজ্য হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়। একেদৰে ১৯৭০ চনৰ ২ এপ্ৰিলত মেঘালয় নামাকৰণেৰে খাচী, জয়ন্তীয়া আৰু গাৰো পাহাৰক সামৰি এখন নতুন ৰাজ্যৰ জন্ম হয়। ১৯৭২ চনৰ ২০ জানুৱাৰীত অৰুণাচল প্ৰদেশ নামাকৰণ কৰাৰ লগতে কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলৰূপে ঘোষণা কৰা হয়। ১৯৮৭ চনৰ ২০ ফেব্ৰুৱাৰীত অৰুণাচল প্ৰদেশখনে পূৰ্ণ ৰাজ্যৰ স্বীকৃতি পায়। পৰৱৰ্তী সময়ত মিজোৰামে ৰাজ্য হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰে। (উৎস : শৰাইঘাট ইয়াৰবুক, ২০১৯)। কেন্দ্ৰীয় শাসিত মণিপুৰেও সুকীয়া ৰাজ্যৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। ইয়াৰ ফলত পাহাৰীয়া অঞ্চল হিচাপে কেৱল উত্তৰ কাছাৰ আৰু কাৰ্বি আংলং জিলাহে অসমৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকে।

১৯৫০ চনত নতুন ৰেলপথ নিৰ্মাণৰ জৰিয়তে অসমক ভাৰতবৰ্ষৰ আন আন ঠাইৰ সৈতে সংযোগ সাধন কৰা হয়। প্ৰথম পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত নতুন বাট-পথ আৰু ভালেমান দলং নিৰ্মাণ কৰা হয়। ১৯৫৩-৫৪ চনত কাছাৰ আৰু গোৱালপাৰা জিলাৰ পৰা জমিদাৰী ব্যৱস্থা আনুষ্ঠানিকভাৱে বিলোপ কৰা হয়। দ্বিতীয় পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত বুনিয়াদী আৰু গুৰু উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। ১৯৫৭ চনত গুৱাহাটী শোধানাগাৰে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। এই সময়ছোৱাতেই ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ ওপৰত শৰাইঘাট দলং নিৰ্মাণৰ কাম আৰম্ভ হয় আৰু ১৯৬০ চনত দলংখন মুকলি কৰি দিয়ে।

১৯৫৬ চনৰ অসম ভূমি অধিগ্ৰহণ আইনখন ১৯৫৮ চনত কাৰ্যকৰী কৰা হয় আৰু এই আইন অনুসৰি এগৰাকী ব্যক্তিয়ে বিশেষ কাৰণ নাথাকিলে ১৫০ বিঘাতকৈ অধিক ভূমি অধিগ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। এইছোৱা সময়তে মৃতপ্ৰায় অৱস্থাত থকা সমবায় সমিতিসমূহ পুনৰ সক্ৰিয় কৰি ২৩৬১ খন সমবায় সমিতি আৰু ৩১ খন সমবায় সঞ্চয় সমিতি গঠন কৰা হয়। উমিয়াম উমক্ৰু বিদ্যুৎ প্ৰকল্পৰ কাম ১৯৫৮ চনত স্থাপন হোৱা অসম বিদ্যুৎ বোৰ্ডৰ দ্বাৰা ১৯৬০ চনত সম্পূৰ্ণ কৰা হয়।

ভাষা আন্দোলন : অসমত অসমীয়া ভাষাৰ অস্তিত্বক কেন্দ্ৰ কৰি ১৯৬০ চনত পৰিস্থিতি উত্তেজনাপূৰ্ণ হৈ পৰে। ১৯৫১ চনৰ লোকপিয়ল অনুসৰি অসমীয়া ভাষী লোকৰ সংখ্যা ৭৫% হ'লেও অসম সাহিত্য সভা আৰু অসমীয়া মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ লোকে ভাষাগত পৰিচয়ৰ প্ৰতি অনাসমীয়াৰ পৰা প্ৰত্যাশ্বান আহিব পাৰে বুলি সংশয় প্ৰকাশ কৰাৰ ফলত জাতিগত সংঘাতৰ বাতাবৰণৰ সৃষ্টি হয়। ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি সৃষ্টি হোৱা আন্দোলনত ছাত্ৰ সমাজে সক্ৰিয় ভূমিকা লৈছিল। শেষত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ ৬ খন জিলাত অসমীয়া ভাষাক মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰাৰ পিছতহে মাধ্যম আন্দোলনটোৰ শাম কাটে। ১৯৭২ চনত অসমীয়া ভাষাটো প্ৰাক-স্নাতক আৰু স্নাতক পৰ্যায়ত মাধ্যম হিচাপে প্ৰয়োগ কৰা বিষয়টোক লৈ পুনৰ বৃহৎ আন্দোলন এটা আৰম্ভ হয়।

ভাৰত-চীন যুদ্ধ : ১৯৬২ চনত চীন আৰু ভাৰতৰ মাজত সীমান্তক কেন্দ্ৰ কৰি সৃষ্টি হোৱা যুদ্ধত অসম প্ৰত্যক্ষভাৱে সাঙোৰ খাই পৰে। চীনা সৈন্যই বোমডিলা দখল কৰি পুৰণি দৰং জিলাত প্ৰৱেশ কৰাৰ সময়ত জিলা প্ৰশাসনৰ উচ্চ বিষয়াসকলে যুদ্ধ সন্মুক্ত সাধাৰণ মানুহক এৰি থৈ নগাঁও, গুৱাহাটী আদিলৈ পলাই

আহিছিল। প্ৰশাসনৰ এনে অবাঞ্ছিত আচৰণক জনসাধাৰণে সমালোচনা কৰিছিল। চীন-ভাৰত যুদ্ধৰ পিছত খাদ্য সামগ্ৰীৰ অভূতপূৰ্ব মূল্য বৃদ্ধিয়ে ছাত্ৰ সমাজক সজাগ কৰি তোলে আৰু ১৯৬৪ চনত মূল্য বৃদ্ধিৰ বিৰুদ্ধে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এটা বৃহৎ আন্দোলন গঢ়ি তুলিছিল। চীন-ভাৰত যুদ্ধই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰক উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সামৰিক গুৰুত্বৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ তৎপৰ কৰি তুলিছিল। এই বাবেই তৃতীয় পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত যাতায়াত আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ বিকাশৰ ওপৰত মনোযোগ দিয়া হৈছিল। ভালেমান নতুন বাট-পথ আৰু দলং নিৰ্মাণ কৰাৰ উপৰি ৰে'ল বিভাগে নেফাৰ মুকলিচেলেকৈ নতুনকৈ ৰে'লপথ নিৰ্মাণ কৰিছিল। চীনা ভাৰতৰ এদিনীয়া যুদ্ধ কৰাৰ অন্তত চীনা সৈন্য উভটি যোৱাৰ লগে লগে চীন-ভাৰতৰ যুদ্ধৰো অন্ত পৰে।

ভৈয়ামৰ জনজাতীয় ৰাজনীতি : কুৰি শতিকাৰ ষাঠিৰ দশকৰ পৰাই ভৈয়ামৰ জনজাতি, বিশেষকৈ বড়ো জনগোষ্ঠীৰ মাজত আন্দোলনমুখী প্ৰৱণতাই গা কৰি উঠিছিল। ১৯৪৬ চনতেই গঠন হৈছিল 'সদৌ অসম ভৈয়াম ট্ৰাইবেল লীগ'। স্বাধীনতা প্ৰাপ্তিৰ পিছত ভৈয়ামৰ জনগোষ্ঠীসকলেও তেওঁলোকৰ আশা-আকাংক্ষা পূৰণৰ বাবে সংগঠিত হ'বলৈ যত্ন কৰিছিল। ভৈয়ামৰ জনজাতি সকলেও সংবিধানে প্ৰদান কৰা গণতান্ত্ৰিক অধিকাৰ আৰু ষষ্ঠ অনুসূচীৰ সুযোগ-সুবিধা সমূহ লাভ কৰাৰ বাবে আগ্ৰহী হৈ উঠিছিল কিন্তু চৰকাৰে তেওঁলোকৰ আশা-আকাংক্ষা পূৰণৰ ক্ষেত্ৰত অৱহেলাৰ মনোভাৱ লোৱা বুলি তেওঁলোকে ভাবিছিল। স্বাধীনতাৰ পিছত অনুষ্ঠিত হোৱা তিনিটা বিধানসভাৰ নিৰ্বাচনৰ পিছত উচ্চবৰ্ণৰ প্ৰতিনিধিয়ে মন্ত্ৰীসভাত প্ৰভাৱশালী ভূমিকা লোৱা কথাটোৱে ভৈয়ামৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত এনে ভাৱৰ জন্ম দিছিল। প্ৰকৃততে চৰকাৰে শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ বাবে কাম কৰিলেও, জনগোষ্ঠীসমূহৰ মূল জীৱিকা কৃষি বা গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিৰ বিকাশত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰা নাছিল। তেওঁলোকৰ মতে, ভৈয়ামৰ জনজাতিসকলে বসবাস কৰা এলেকাসমূহত নিৰ্বাচনৰ সময়ত ভোট লাভৰ বাবেহে ৰাজনৈতিক দলবোৰে অধিক তৎপৰ আছিল। কিন্তু জনগোষ্ঠীসমূহৰ জন কল্যাণমূলক আঁচনিৰ বিকাশৰ প্ৰতি চৰকাৰ নিষ্ক্ৰিয় আছিল। দ্বিতীয় পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত মৃতপ্ৰায় সমবায় সমূহক পুনৰ উজ্জীৱিত কৰিলেও, এই সমবায় সমূহৰ পৰিচালনা আৰু কাম-কাজে ভৈয়ামৰ জনগোষ্ঠীৰ জীৱন ধাৰণৰ মান উন্নয়নত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাব পৰা নাছিল। জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ আৰু সংৰক্ষিত ভূমিত শৰণাৰ্থীসকলৰ সংস্থাপন তথা খাদ্য সামগ্ৰীৰ মূল্যবৃদ্ধিয়ে ভৈয়ামৰ জনজাতিসকলকো চুই গৈছিল। ভৈয়ামৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ ওজৰ-আপত্তিসমূহ চৰকাৰৰ দৃষ্টিগোচৰ কৰাৰ বাবে এই সময়ছোৱাত কেইবাটাও সংগঠনৰ জন্ম হৈছিল। শিক্ষানুষ্ঠানসমূহত অসমীয়া ভাষাক মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি দিয়াৰ প্ৰশ্নটোৱেও ৰাজনৈতিক দৃশ্যপটত নতুন সংকটৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ট্ৰাইবেল লীগে উত্থাপন কৰা পৃথক ৰাজ্য উদয়াচলৰ দাবীক বিচাৰ বিবেচনা কৰাৰ বাবে চৰকাৰে এখন ভাষিক সংখ্যালঘু সমিতি গঠন কৰি দিছিল আৰু এই সমিতিখনে ভৈয়াম জনজাতি পৰিষদৰ সৈতে মিলিত হৈ বিষয়টোৰ মীমাংসা সূত্ৰ উদ্ভাৱনৰ চেষ্টা চলাইছিল।

ভাৰত-পাকিস্তান যুদ্ধ : ১৯৭১-৭২ চনত পূব পাকিস্তানৰ সৈতে পাকিস্তানৰ যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল। বাংলাদেশৰ মুক্তিযুদ্ধ নামেৰে জনাজাত এই সংঘৰ্ষই অসমৰ অৰ্থনীতি আৰু ইতিহাসৰ ওপৰত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছিল। পাকিস্তানৰ পৰা ফালৰি কাটি আহি বাংলাদেশ জন্ম হোৱাৰ পিছত দুই দেশৰ মুৰব্বী ইন্দিৰা গান্ধী আৰু শ্বেখ মজিবুৰ ৰহমানে ১৯৭২ চনৰ ১৯ মাৰ্চ তাৰিখে বন্ধুত্ব, সহযোগিতা আৰু শান্তিৰ হকে

ঢাকাত ২৫ বছৰৰ বাবে এটা ঐতিহাসিক চুক্তি স্বাক্ষৰ কৰে। একেটা বছৰে ৩০ ডিচেম্বৰ তাৰিখে দুয়োখন দেশৰ মাজত সাংস্কৃতিক ভাব-বিনিময়ৰ বাবেও আন এখন চুক্তি সম্পাদিত হয়। যুদ্ধৰ সময়ত লাখ লাখ বঙালী প্ৰব্ৰজনকাৰীৰে অসম ভৰি পৰে আৰু এই প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ ক্ষুদ্ৰ অংশ এটাহে বাংলাদেশলৈ প্ৰত্যাবৰ্তন কৰে। ১৯৭৪ চনত প্ৰথম বাৰৰ বাবে বিদেশী নাগৰিকৰ প্ৰসংগটো সদৌ অসম ছাত্ৰ সংস্থাই উত্থাপন কৰিছিল। উদ্যোগৰ লেহেমীয়া বিকাশ, ভূমিৰ নাটনি, নিবনুৱা সমস্যা আদিয়ে অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক জীৱন জটিল কৰি তুলিছিল। অথচ এই সময়ছোৱাত চৰকাৰী চাকৰি-বাকৰিত অনা-অসমীয়া লোকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছিল। ভূমি অধিগ্ৰহণ আইন বলবৎ হৈ থকাৰ পিছতো প্ৰায় ৮০,৯৩৮ হেক্টৰ ভূমি অবৈধভাৱে দখল কৰি থকাৰ তথ্য ১৯৭৫-৭৬ চনত সদৰী কৰা হয়।

বিদেশী বিতাড়ন আন্দোলন : সদৌ অসম ছাত্ৰ সংস্থাই বিদেশী বহিষ্কাৰৰ দাবীত ১৯৭৮ চনৰ জুলাইত ১৬ দফীয়া দাবী চনদৰ ভিত্তিত আন্দোলন আৰম্ভ কৰে। বিদেশী বহিষ্কাৰ আন্দোলনৰ সময়ছোৱাত পিকেটিং, সত্যাগ্ৰহ, অনশন, অসম বন্ধ আদি কাৰ্যসূচীয়ে জনজীৱন স্তব্ধ কৰি পেলাইছিল। ১৯৭৭ আৰু ১৯৭৮ চনত ক্ৰমে পূৰ্বাঞ্চলীয় লোক পৰিষদ আৰু অসম জাতীয়তাবাদী দলে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। এই দুয়োটা দলে বিদেশী বহিষ্কাৰ আন্দোলনৰ অংশীদাৰ হয়। বিদেশী নাগৰিকৰ প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰসংগটোক ১৯৭৮ চনৰ ২৪ অক্টোবৰ তাৰিখে মুখ্য নিৰ্বাচনী আয়ুক্তই উল্লেখ কৰাৰ লগে লগে বিষয়টোৱে বৈধতা লাভ কৰে। ১৯৭৯ চনৰ ১৬ মাৰ্চ তাৰিখে অসমৰ মুখ্যমন্ত্ৰী গৰাকীয়েও বিদেশী নাগৰিকৰ প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰসংগ উল্লেখ কৰে। ১৯৭৯ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ পৰাহে প্ৰকৃতাৰ্থত অসম আন্দোলনটো আৰম্ভ হৈছিল। মঙলদৈ লোকসভা সমষ্টিৰ উপ-নিৰ্বাচনৰ সময়ত ভোটৰ তালিকাত বৃহৎ সংখ্যক বিদেশী নাগৰিকৰ নাম সন্নিৱিষ্ট হোৱা কথাটো প্ৰকাশ হোৱাত ছাত্ৰ সংস্থাই আৰম্ভ কৰা বিদেশী বহিষ্কাৰ আন্দোলনটোৱে ব্যাপকতা লাভ কৰে। একেটা বছৰে ৭ জুন তাৰিখে জনতা দলৰ গোলাপ বৰবৰাৰ মন্ত্ৰীসভাৰ পতন ঘটে। ১৯৮৫ চনত প্ৰধানমন্ত্ৰী ৰাজীৱ গান্ধী আৰু আন্দোলনকাৰী পক্ষ সদৌ অসম ছাত্ৰ সংস্থা তথা সদৌ অসম গণ সংগ্ৰাম পৰিষদৰ প্ৰতিনিধিৰ মাজত ঐতিহাসিক ‘অসম চুক্তি’ স্বাক্ষৰিত হয়। এই চুক্তিৰ অন্যতম চৰ্ত হ’ল ১৯৭১ চনৰ ২৫ এপ্ৰিলৰ পিছত অহা অবৈধ অনুপ্ৰৱেশকাৰীক অসমৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰা হ’ব। ১৯৮৫ চনত স্বাক্ষৰকাৰী ছাত্ৰ সংস্থাৰ নেতৃত্বই বিধানসভাৰ নিৰ্বাচনত প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰাৰ বাবে গোলাঘাট নগৰত অসম গণ পৰিষদ নামৰ নতুন আঞ্চলিক দল এটাৰ জন্ম দিয়ে।

১৯৮৫ চনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে ৰাজ্যখনত অসম গণ পৰিষদ নামৰ আঞ্চলিক দল এটাৰ নেতৃত্বত ৰাজ্য চৰকাৰ গঠন হয়।

জানিবলগীয়া কথা

- (১) ১৮২৬ চনৰ ২৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে ব্ৰহ্মদেশ আৰু ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ প্ৰতিনিধিৰ মাজত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হৈছিল।
- (২) ডেভিড স্কটে অসমৰ প্ৰশাসন, ৰাজহ আৰু ন্যায়িক ব্যৱস্থা পুনৰ গঠন কৰে।
- (৩) ১৮২৮ চনৰ পৰা ১৮২৯ চনৰ কালছোৱাত তিনিটা ব্ৰিটিছ বিৰোধী অভ্যুত্থান সংগঠিত হয়।
- (৪) অসমৰ প্ৰশাসনিক স্বৰূপটোৰ অনুসন্ধান কৰাৰ বাবে ১৮৫৩ চনত এ.জে. মফট মিলচে এখন প্ৰতিবেদন দাখিল কৰে।
- (৫) ভূমি ৰাজহ বৃদ্ধিৰ বিৰুদ্ধে ১৮৬৯ চনৰ পৰা ১৮৯৩ চনলৈ ফুলগুৰি, পথৰুঘাট, ৰঙিয়া আৰু লচিমাতে কেইবাটাও কৃষক বিদ্রোহ আৰম্ভ হৈছিল।
- (৬) ভাৰতবৰ্ষৰ অন্য প্ৰান্তৰৰ লেখীয়াইকৈ অসমতো মণিৰাম দেৱানৰ নেতৃত্বত চিপাহী বিদ্রোহ গঢ়ি তোলাৰ চেষ্টা চলোৱা হয়।
- (৭) যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভা, অসম এছ'ছিয়েশ্বন আদি অনুষ্ঠানে অসমত ৰাজনৈতিক সজাগতা বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ বৰঙণি যোগায়।
- (৮) লৰ্ড কাৰ্জনৰ বংগ-ভংগ প্ৰস্তাৱনাৰ বিৰুদ্ধে অসমতো স্বদেশী আন্দোলনে প্ৰভাৱ পেলাইছিল।
- (৯) ১৯২১ চনৰ মহাত্মা গান্ধীৰ অসম ভ্ৰমণৰ পিছত ৰাজ্যখনত অসহযোগ আন্দোলনে ব্যাপকতা লাভ কৰে।
- (১০) তৰুণৰাম ফুকন আৰু ৰোহিণীকুমাৰ চৌধুৰীৰ নেতৃত্বত অসমতো স্বৰাজ পাৰ্টি গঠন হৈছিল।
- (১১) আইন অমান্য আন্দোলনত অসমৰ মহিলা সমাজৰ অৱদান আছিল উল্লেখযোগ্য।
- (১২) সাম্ৰাজ্যবাদী বিৰোধী সংগ্ৰামক দুৰ্বল কৰাৰ বাবে ব্ৰিটিছে অসমতো ভাগ কৰি শাসন কৰাৰ নীতি প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল।
- (১৩) ১৯৩৭ চনৰ ১ এপ্ৰিলৰ দিনা ছাদুল্লাৰ নেতৃত্বত অসমত চৰকাৰ গঠন হয়।
- (১৪) ১৯৩৮ চনৰ ১৯ চেপ্তেম্বৰৰ দিনা গোপীনাথ বৰদলৈৰ নেতৃত্বত ৰাজ্যত কংগ্ৰেছ চৰকাৰ গঠিত হৈছিল।
- (১৫) ছাদুল্লাৰ দ্বিতীয় মন্ত্ৰীসভাই ১৯৩৮ চনৰ আগতে অহা প্ৰব্ৰজনকাৰী সকলক ভূমি সংস্থাপন দিয়াৰ বাবে ভূমি বিকাশ আঁচনি ঘোষণা কৰিছিল।
- (১৬) ১৯৪২ চনৰ ৮ আগষ্ট তাৰিখে মোস্বাইত বহা কংগ্ৰেছ অধিৱেশনত ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনৰ প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰা হয়।
- (১৭) ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত কনকলতা, কুশল কোঁৱৰকে ধৰি ভালেমান স্বাধীনতা সংগ্ৰামীয়ে শ্বহীদৰ মৃত্যুবৰণ কৰে।
- (১৮) ১৯৪৬ চনৰ ১০ ফেব্ৰুৱাৰীত দ্বিতীয় বাৰৰ কাৰণে বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভা গঠন হয়।
- (১৯) কেবিনেট মিচনৰ প্ৰস্তাৱমৰ্মে অসমক বংগদেশৰ সৈতে গ্ৰুপিঙত চামিল কৰাৰ বিৰুদ্ধে গোপীনাথ বৰদলৈয়ে অসম বিধান সভাত প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰে।
- (২০) ১৯৪৭ চনৰ স্বাধীন ভাৰত বিলখন সেইবছৰৰ ১৮ জুলাইত মহাৰাণীয়ে স্বাক্ষৰ প্ৰদান কৰে।
- (২১) ১৯৪৭ চনৰ ১৬ আগষ্ট তাৰিখে ভাৰতবৰ্ষই পূৰ্ণ স্বৰাজ লাভ কৰে।
- (২২) ১৯৫০ চনৰ ১৩ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে ভাৰত চৰকাৰে অনুপ্ৰৱেশকাৰী আইনখন সংসদত গৃহীত কৰে।

- (২৩) ১৯৬০ চনত অসমত ভাষা আন্দোলন আৰম্ভ হয়।
 (২৪) ১৯৬২ চনত চীন আৰু ভাৰতৰ মাজত এদিনীয়া যুদ্ধৰ সৃষ্টি হৈছিল।
 (২৫) ১৯৪৬ চনত গঠন হৈছিল সদৌ অসম ভৈয়ামট্ৰাইবেল লীগ।
 (২৬) ১৯৭১-৭২ চনত ভাৰত-পাক যুদ্ধৰ ফলস্বৰূপে বাংলাদেশৰ জন্ম হয়।
 (২৭) ১৯৮৫ চনৰ ১৫ আগষ্টৰ দিনা অসম আন্দোলনৰ নেতৃবৃন্দ আৰু ৰাজীৱ গান্ধীৰ মাজত অসম চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়।
 (২৮) ১৯৮৫ চনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে অসমত আঞ্চলিকতাবাদী অ.গ.প.ৰ নেতৃত্বত ৰাজ্য চৰকাৰ গঠন হয়।

অনুশীলনী

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া।

- ১। (ক) ইয়াণ্ডাবু সন্ধি কিমান চনত স্বাক্ষৰিত হৈছিল?
 (খ) ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ যিকোনো এটা চৰ্ত লিখা।
 (গ) প্ৰথম ইংগ-বাৰ্মা যুদ্ধ কিমান চনত সংঘটিত হৈছিল?
 (ঘ) গোমধৰ কোঁৱৰ কোন আছিল?
 (ঙ) মিলচৰ প্ৰতিবেদন কিমান চনত দাখিল কৰা হৈছিল?
- ২। চমুটোকা লিখাঃ
 (ক) ইয়াণ্ডাবু সন্ধি
 (খ) ডেভিড স্কট
 (গ) মিলচৰ প্ৰতিবেদন
 (ঘ) যোৰহাট সাৰ্বজনীন সভা
 (ঙ) স্বদেশী আন্দোলন
 (চ) অসহযোগ আন্দোলন
 (ছ) লোণ আইন ভংগ
 (জ) ঘূৰণীয়া মেজমেল
 (ঝ) গোপীনাথ বৰদলৈ
 (ঞ) ভৈয়ামৰ জনজাতীয় ৰাজনীতি
 (ট) ভাষা আন্দোলন
 (ঠ) অসম আন্দোলন।
 (ড) পথৰঘাটৰ ৰণ।

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা—

- ৩। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চৰ্তাৱলী আৰু ফলাফল আলোচনা কৰা।
- ৪। ইংগ-বাৰ্মা যুদ্ধৰ কাৰণবোৰ চমুকৈ লিখা।
- ৫। পুৰন্দৰ সিংহ কোন? পুৰন্দৰ সিংহৰ শাসনৰ বিষয়ে টোকা প্ৰস্তুত কৰা।
- ৬। ফুলগুৰি কৃষক বিদ্ৰোহৰ কাৰণবোৰ ফাঁহিয়াই লিখা।

- ৭। বংগ ভংগ পৰিকল্পনা আৰু ইয়াৰ ফলাফল আলোচনা কৰা।
- ৮। অসমত মণ্টেগু-চেমচফোৰ্ড সংস্কাৰৰ প্ৰভাৱ কিদৰে পৰিছিল?
- ৯। জালিৱানৱালা বংগ হত্যাকাণ্ড বুলিলে কি বুজা?
- ১০। আইন অমান্য আন্দোলনত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে লিখা।
- ১১। অসমৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত নাৰীৰ অৱদান ব্যাখ্যা কৰা।
- ১২। অসমত কেবিনেট মিচনৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।
- ১৩। ভাৰত-চীন যুদ্ধৰ পটভূমি বৰ্ণনা কৰা।

